ASTRID LINDGREN

Ronja Rövardotter

ASTRID LINDGREN AKTIEBOLAG

ASTRID LINDGREN

Ronja Rövardotter

ASTRID
LINDGREN
AKTIEBOLAG

Astrid Lindgren

Ronja Rövardotter

Illustrationer av
Ilon Wikland

E-boksproduktion: Axiell Media, 2019
ISBN 978-91-89-03513-3
Utgiven som e-bok av Astrid Lindgren Aktiebolag, Lidingö, 2019
Originalförlag Rabén & Sjögren
www.astridlindgren.se

1

Den natten då Ronja föddes gick åskan över bergen, ja, det var en åsknatt så att allt oknytt som höll till i Mattisskogen förskrämt kröp undan i sina hålor och gömslen, bara de grymma vildvittrorna gillade åskväder mer än alla andra väder och flög med tjut och skrik runt rövarborgen på Mattisberget. Det störde Lovis som låg där inne och skulle föda barn, och hon sa till Mattis:

”Skräm iväg grymvittrorna, så här blir tyst, annars hör jag inte vad jag sjunger!”

Det var så nämligen att Lovis sjöng när hon födde barn. Det gick lättare då, påstod hon, och ungen skulle troligen bli av en gladare sort om den kom till jorden under sång.

Mattis tog sitt armborst och slängde iväg ett par pilar ut genom skottgluggen.

”Ge er iväg, vildvittror”, skrek han. ”Jag ska ju ha barn nu i natt, begriper ni det, era maror!”

”Hoho, han ska ha barn nu i natt”, tjöt vittrorna, ”ett åskvädersbarn, litet och fult får man tro, hoho!”

Då sköt Mattis en gång till rakt mot flocken. Men de bara hånskrattade åt honom och flög med arga tjut bort över trädtopparna.

Medan Lovis låg där och födde och sjöng och medan Mattis efter bästa förmåga tuktade vildvittrorna satt hans rövare vid elden nere i stora stensalen och åt och drack och väsnades lika bra som vittrorna. Något måste de ju ta sej för medan de väntade, och väntade gjorde de alla tolv på vad som nu skulle ske där uppe i tornrummet. För i hela deras rövartid hade det inte fötts något barn i Mattisborgen.

Allra mest väntade Skalle-Per.

”Kommer inte den där rövarungen snart”, sa han. ”Jag är gammal och skraltig och snart färdig med mitt rövarliv. Det skulle vara bra att få se en ny rövarhövding innan jag tar slut.”

Knappt hade han sagt det, så öppnades dörren och in rusade Mattis rent från vettet av glädje. Med höga jubelsprång rände han ett helt varv runt salen och skrek som en galning.

”Jag har fått en unge! Hör ni vad jag säjer, jag har fått en unge!”

”Vad blev det för en sort”, frågade Skalle-Per borta i sin vrå.

”En rövardotter, jubel och fröjd”, skrek Mattis. ”En rövardotter, här kommer hon!”

Och över den höga tröskeln klev Lovis med sitt barn i famnen. Då blev det knäpp tyst bland rövarna.

”Nu tror jag ni fick så att ölet for i vrångstrupen”, sa Mattis. Han tog flickan från Lovis och bar henne runt bland rövarna.

”Här! Om ni vill se det vackraste barn som nånsin har fötts i en rövarborg!”

Dottern låg där på hans arm och tittade upp mot honom med vakna ögon.

”Den ungen vet och förstår redan lite av varje, det ser man”, sa Mattis.

”Vad ska hon heta”, undrade Skalle-Per.

”Ronja”, sa Lovis. ”Som jag ju redan för länge sen har bestämt.”

”Men om det hade blitt en pojk då”, sa Skalle-Per.

Lovis såg på honom lugnt och strängt.

”Har jag bestämt att mitt barn ska heta Ronja, så *blir* det en Ronja!”

Sedan vände hon sej till Mattis.

”Vill du jag ska ta henne nu?”

Men Mattis ville inte lämna dottern ifrån sej. Han stod där och såg med förundran hennes klara ögon, hennes lilla mun, hennes svarta hårtofsar, hennes hjälplösa händer, och han ryste av kärlek.

”Du barn, i de där små händerna håller du redan mitt rövarhjärta”, sa han. ”Jag begriper det inte, men så är det.”

”Kan jag få hålla henne lite”, bad Skalle-Per, och Mattis la Ronja i hans armar, som om hon hade varit ett guldägg.

”Här har du den nya rövarhövdingen som du har ordat om så länge. Fast tappa henne inte, vad du gör, för då är din sista stund kommen.”

Men Skalle-Per bara log mot Ronja med sin tandlösa mun.

”Det är liksom ingen riktig tyngd i henne”, sa han förvånad och lyfte henne upp och ner ett par gånger.

Då blev Mattis arg och ryckte åt sej barnet.

”Vad hade du väntat, fårskalle? En stor fet rövarhövding med pösmage och pipskägg, va?”

Då förstod alla rövarna att det här barnet fick man inte komma och anmärka på, om man ville hålla Mattis vid gott humör. Och det var verkligen inte bra att reta upp honom. Därför satte de genast igång att prisa och berömma den nyfödda. De tömde också många bägare öl till hennes ära och gjorde därmed Mattis glad. Han slog sej ner i högsätet mitt ibland dem och förevisade gång på gång sitt märkvärdiga barn.

”Det här kommer att reta livet ur Borka”, sa Mattis. ”Där kan han sitta i sin eländiga rövarkula och gnissla tänder av avundsjuka, ja, jämmer och död, det blir ett gnissel så att alla vildvittror och grådvärgar i Borkaskogen måste hålla för örona, tro mej!”

Skalle-Per nickade förnöjt och sa med ett litet fniss:

”Jovars, det kommer att reta livet ur Borka. För nu lever Mattisätten vidare, men Borkaätten, den går det rakt åt pipsvängen med.”

”Ja”, sa Mattis, ”rakt åt pipsvängen, säkert som döden! För mej veterligen har Borka inte lyckats få till nån unge, och ingen lär det bli heller.”

Då kom där en åskknall som aldrig hade hörts maken till i Mattisskogen. Det var så att till och med rövarna bleknade, och Skalle-Per for omkull, svag som han var. Från Ronja kom oväntat en ynklig liten gråt, och den skakade Mattis värre än åskknallen.

”Mitt barn gråter”, skrek han. ”Vad gör man, vad gör man?”

Men Lovis stod där lugn. Hon tog barnet ifrån honom och la det till sitt bröst, och sedan var där ingen gråt mer.

”Det där smällde bra”, sa Skalle-Per när han också hade lugnat sej lite. ”Jag ger mej satan på att den slog ner.”

Ja, nog hade åskan slagit ner och det med besked, så mycket såg man när morgonen kom. Den uråldriga Mattisborgen högst uppe på Mattisberget hade rämnat mitt itu. Från översta murkrönet och ner till djupaste källarvalv var borgen nu delad i två halvor med en avgrund emellan.

”Ronja, ditt barnaliv börjar storslaget”, sa Lovis, när hon med barnet i famnen stod vid det krossade murkrönet och såg eländet. Mattis rasade som ett vilddjur. Hur kunde något sådant få hända hans fäders gamla borg? Men Mattis orkade aldrig rasa länge för en sak, och han kunde alltid hitta på tröstegrunder.

”Nåja, vi får inte så mycket irrgångar och källarhålor och skräp att hålla reda på. Och nu behöver kanske ingen mer gå vilse i Mattisborgen. Ni minns hur det var när Skalle-Per gick bort sej och inte kom tillrätta på fyra dar!”

Det där ville Skalle-Per inte gärna bli påmind om. Kunde han rå för att det gick så illa? Han hade ju bara försökt ta reda på hur stor och kolossal Mattisborgen egentligen var och hade som sagt funnit den stor nog att gå vilse i. Stackarn, han var så gott som halvdöd innan han äntligen hittade

tillbaka till stora stensalen. Rövarna hade tack och lov skrålat och väsnats så att han hörde det på långt håll, annars hade han aldrig kommit rätt.

”Hela borgen har vi ändå aldrig använt”, sa Mattis. ”Och vi bor ju kvar i våra salar och kamrar och tornrum, där vi alltid har bott. Det enda som retar mej är att vi har blivit av med vår dasskammare. Ja, jämmer och död, den ligger nu på andra sidan avgrunden, och det blir synd om den som inte kan hålla sej tills vi hinner inrätta en ny.”

Men den saken var snart ordnad, och livet i Mattisborgen gick vidare precis som förut. Med den skillnaden bara att nu fanns där ett barn. Ett litet barn som undan för undan gjorde Mattis och alla hans rövare mer eller mindre fjolliga, ansåg Lovis. Inte för att det skadade dem att bli lite mjukare i nyporna och lite finare i fasonerna, men det fick vara måtta med allting. Och nog var det onaturligt att se tolv rövare och en rövarhövding sitta där fåraktigt mysande och jubla bara för att en liten unge just hade lärt sej krypa runt stensalen, precis som om större underverk aldrig hade skådats på jorden. Visserligen snodde Ronja iväg ovanligt fort, för hon hade ett knep att ta spjärn med vänsterfoten som rövarna fann så rent enastående. Men när allt kom omkring lär sej de flesta barn att krypa, sa Lovis. Utan några höga jubelrop och utan att deras far för den skull behöver glömma allting och rentav försumma sitt arbete.

”Är det meningen att Borka ska ta över allt rövande också här i Mattisskogen”, undrade hon bistert, när rövarna med Mattis i spetsen kom hemstormande i otid bara för att de måste se Ronja äta sin välling innan Lovis stoppade ner henne i hängvaggan för natten.

Men Mattis hörde inte på det pratet.

”Ronja mi, min lilla duva”, skrek han, när Ronja med hjälp av vänsterfoten kom pilande mot honom tvärs över golvet så fort han klev inom dörren. Och sedan satt han med sin lilla duva i knät och matade henne med välling, medan hans tolv rövare tittade på. Vällingskålen stod på spiselhällen en bit ifrån, och med sina grova rövarnävar var Mattis något fumlig, mycket välling spilldes på golvet, och dessutom knuffade Ronja då och då till skeden, så att också en del välling flög upp i ögonbrynen på Mattis. Första gången det hände skrattade rövarna så våldsamt att Ronja blev rädd och började gråta, men hon förstod snart att hon hade hittat på något roligt och gjorde gärna om det, vilket gladde rövarna mer än det roade Mattis. Fast annars tyckte Mattis att allt vad Ronja tog sej för var makalöst, och själv var hon utan like på jorden.

Till och med Lovis måste skratta när hon såg Mattis sitta där med sin unge i knät och välling i ögonbrynen.

”Käre dej, Mattis, vem kan tro att du är den mäktigaste rövarhövdingen i alla berg och skogar! Om Borka såg dej nu skulle han skratta så han pinka’ på sej.”

”Det skulle jag snart vänja honom av med”, sa Mattis lugnt.

Borka, det var ärkefienden. Så som Borkas far och farfar hade varit ärkefiender till Mattis far och farfar, ja, långt bortom mannaminne hade Borkaätten och Mattisätten legat i luven på varann. Rövare hade de varit i alla tider och en förskräckelse för hederligt folk som med sina hästar och vagnar och foror måste fram genom de djupa skogarna där de höll till.

”Gud hjälpe den som ska genom Rövargången”, brukade folk säja, och då menade de det trånga bergspasset mellan Borkaskogen och Mattisskogen. Där låg alltid rövare på lur, och om det var Borkarövare eller Mattisrövare, det kunde ju kvitta, det gjorde ingen skillnad för den som blev rövad. Men för Mattis och Borka var skillnaden stor. De slogs för livet om bytet och rövade också friskt från varann när det inte kom tillräckligt många foror genom Rövargången.

Om allt detta visste Ronja inget, hon var för liten. Inte förstod hon att hennes far var en fruktad rövarhövding. För henne var han bara den där skäggiga snälla Mattis som skrattade och sjöng och skrek och gav henne välling, honom tyckte hon om.

Men hon växte för varje dag och började så smått utforska världen omkring sej. Länge trodde hon att stora stensalen var hela världen. Och där trivdes hon, där satt hon så trygg under det väldiga långbordet och lekte med kottar och stenar som Mattis plockade med sej hem åt henne. Och stensalen var då rakt inget dåligt ställe för ett barn. Mycket roligt kunde man ha där och mycket kunde man lära sej. Ronja tyckte om när rövarna sjöng framför elden om kvällarna. Hon satt tyst under bordet och lyssnade tills hon kunde alla rövarvisor. Sedan stämde hon in med klaraste röst, och Mattis häpnade över sitt makalösa barn som sjöng så vackert. Dansa lärde hon sej också. För om rövarna kom riktigt i tagen dansade de och skuttade som tosingar runt salen, och Ronja såg snart hur det skulle gå till. Hon dansade och skuttade och gjorde rövarsprång hon också till Mattis fröjd. Och när rövarna efteråt bänkades vid långbordet för att svalka sej med en bägare öl skröt han med sin dotter.

”Hon är vacker som en liten vittra, håll med om det! Lika smidig, lika mörkögd och lika svarthårig. Ni har aldrig sett maken till grann unge, håll med om det!”

Och rövarna nickade och höll med. Men Ronja satt tyst under bordet med sina kottar och stenar, och när hon såg rövarnas fötter i raggiga skinntossor lekte hon att de var hennes ostyriga getter. Sådana hade hon sett i getstallet, dit Lovis tog henne med när hon skulle mjölka.

Men mycket mer än så hade Ronja knappt sett under sitt lilla liv. Hon visste inget om vad som fanns utanför Mattisborgen. Och en vacker dag förstod Mattis – hur illa han än tyckte om det – att tiden nu var inne.

”Lovis”, sa han till sin hustru. ”Vårt barn måste lära sej hur det är att leva i Mattisskogen. Släpp henne lös!”

”Jaså, du har äntligen förstått det”, sa Lovis. ”Det skulle ha skett för länge sen, om jag hade fått råda.”

Och därmed var Ronja fri att ströva omkring som hon ville. Men först lät Mattis henne veta ett och annat.

”Akta dej för vildvittror och grådvärgar och Borkarövare”, sa han.

”Hur vet jag vilka som är vildvittror och grådvärgar och Borkarövare”, frågade Ronja.

”Det märker du”, sa Mattis.

”Ja, då så”, sa Ronja.

”Och så aktar du dej för att gå vilse i skogen”, sa Mattis.

”Vad gör jag om jag går vilse i skogen”, frågade Ronja.

”Letar reda på rätta stigen”, sa Mattis.

”Ja, då så”, sa Ronja.

”Och så aktar du dej för att ramla i älven”, sa Mattis.

”Vad gör jag om jag ramlar i älven”, frågade Ronja.

”Simmar”, sa Mattis.

”Ja, då så”, sa Ronja.

”Och så aktar du dej för att trilla i Helvetesgapet”, sa Mattis.

Han menade avgrunden som delade Mattisborgen mitt itu.

”Vad gör jag om jag trillar i Helvetesgapet”, frågade Ronja.

”Då gör du inget mer”, sa Mattis, och sedan gav han till ett vrål som om plötsligt allt ont hade satt sej i bröstet på honom.

”Ja, då så”, sa Ronja, när Mattis hade vrålat färdigt. ”Då ska jag inte trilla i Helvetesgapet då. Är det nåt mer?”

”Jo, för all del”, sa Mattis. ”Men det märker du så småningom. Gå nu!”

2

Och så gick Ronja. Hon förstod snart hur dum hon hade varit, hur kunde hon tro att stora stensalen var hela världen? Inte ens den väldiga Mattisborgen var hela världen. Inte ens det höga Mattisberget var hela världen, nej, världen var större än så. Den var så att man tappade andan. Visst hade hon hört Mattis och Lovis tala om vad som fanns utanför Mattisborgen, älven hade de talat om. Men inte förrän hon nu såg hur den med vilda forsar kom brusande fram djupt under Mattisberget förstod hon vad älvar var. Skogen hade de talat om. Men inte förrän hon nu såg den så mörk och underlig med alla sina susande träd förstod hon vad skogar var, och hon skrattade tyst bara för att älvar och skogar fanns. Hon kunde knappt tro det, tänk att stora träd och stora vatten fanns och var levande, måste man inte skratta då!

Hon följde stigen rakt in i vildaste skogen och kom till tjärnen. Längre fick hon inte gå hade Mattis sagt. Och tjärnen låg där svart mellan mörka granar, bara näckrosorna som flöt på vattnet lyste vita. Ronja visste inte att det var näckrosor, men hon tittade länge på dem och skrattade tyst för att näckrosor fanns.

Vid tjärnen stannade hon hela dagen och gjorde där mycket som hon aldrig hade prövat förr. Hon kastade grankottar i vattnet och skrattade när hon märkte att hon kunde få dem att guppa iväg bara genom att plaska med fötterna. Roligare hade hon aldrig varit med om. Hennes fötter kändes så glada och fria när de fick plaska och ännu gladare när de fick klättra. Runt tjärnen fanns stora mossiga stenblock att klättra på och granar och tallar att klänga i. Ronja klättrade och klängde ända tills solen började sjunka bakom skogsåsarna. Då åt hon brödet och drack mjölken som hon hade med sej i skinnpåsen. Sedan la hon sej ner i mossan för att vila en stund, och högt över henne susade träden. Hon låg där och såg på dem och skrattade tyst för att de fanns, sedan somnade hon.

När hon vaknade var det mörka kvällen, och hon såg stjärnorna brinna över grantopparna. Då förstod hon att världen var ännu mer än hon hade trott. Och det gjorde henne sorgsen att stjärnor fanns men inte gick att nå, hur man än sträckte sej efter dem.

Nu hade hon varit i skogen längre än hon hade lov till. Nu måste hon hem, annars skulle Mattis bli från vettet, det visste hon.

Stjärnorna speglade sej i tjärnen, allt annat var svartaste mörker. Men mörker var hon van vid. Det skrämde henne inte. Hur svart var det inte i Mattisborgen om vinternätterna när elden hade slocknat, svartare än i alla skogar, nej, mörker var hon inte rädd för.

Just som hon var färdig att gå kom hon ihåg skinnpåsen. Den låg kvar på stenen där hon hade suttit och ätit, och i mörkret klättrade hon upp för att hämta den. Hon fick för sej att hon här på den höga stenen hade kommit närmare stjärnorna, och hon sträckte upp händerna och prövade om hon kunde plocka några att ta med sej hem i skinnpåsen. Men det gick inte, så hon tog sin påse och skulle klättra ner.

Då såg hon något som skrämde henne. Överallt mellan träden glimmade ögon, ja, där hade kommit en ring av ögon runt stenen som vaktade på henne, och hon hade inte märkt det. Aldrig förr hade hon sett ögon som kunde lysa i mörkret, och hon tyckte inte om dem.

”Vad vill ni”, ropade hon. Men hon fick inget svar. Istället kom ögonen närmare. Sakta, en liten bit i taget nalkades de mer och mer, och hon hörde ett mummel av röster, underliga gamla gråa röster som mumlade och mässade i ett:

”Grådvärgar alla, människa här, människa här i Grådvärgaskogen, grådvärgar alla, bit och slå till, grådvärgar alla, bit och slå till!”

Och plötsligt hade hon dem alldeles nedanför stenen, sällsamma gråa väsen som ville henne illa. Hon såg dem inte, men hon kände så att det ryste i henne att de fanns där. Och nu visste hon hur farliga de var, grådvärgarna som hon skulle akta sej för, hade Mattis sagt. Men det var för sent nu.

För nu började de slå mot stenen med klubbor och påkar eller vad det var de hade. Det dångade och skångade och skrällde så otäckt i allt det tysta, och Ronja skrek, nu var hon rädd för sitt liv.

När hon skrek slutade dvärgarna att slå. Istället hörde hon det som var värre. De hade börjat klättra uppför stenen. Från alla sidor kom de i mörkret. Hon hörde deras fötter skrapa och hon hörde deras mummel: ”Grådvärgar alla, bit och slå till!”

Då skrek Ronja i förtvivlan ännu värre och slog vilt omkring sej med skinnpåsen. Snart skulle hon ha dem över sej, och de skulle bita ihjäl henne, det visste hon. Hennes första dag i skogen skulle bli hennes sista.

Men just i den stunden hörde hon ett vrål, och så ursinnigt kunde bara Mattis ryta. Ja, där kom han, hennes Mattis, med alla sina rövare, deras bloss lyste mellan träden och Mattis vrål ekade i skogen:

”Försvinn, grådvärgar! Far åt pipsvängen, innan jag dräper er!”

Och då hörde Ronja hur det dunsade av små kroppar som kastade sej utför stenen, och i skenet från blossen såg hon dem också, gråa små dvärgar som flydde in i mörkret och försvann.

Hon satte sej på skinnpåsen och åkte kana utför den branta stenen, strax var Mattis där och lyfte upp henne i sin famn, och hon grät i hans skägg medan han bar henne hem till Mattisborgen.

”Nu vet du vad grådvärgar är”, sa Mattis när de satt framför elden och värmde Ronjas kalla fötter.

”Ja, nu vet jag vad grådvärgar är”, sa Ronja.

”Men hur du ska tas med dem, det vet du inte”, sa Mattis. ”Om du är rädd känner di det på långt håll, det är då di blir farliga.”

”Ja”, sa Lovis, ”det stämmer på lite av varje. Därför är det säkrast att inte vara rädd i Mattisskogen.”

”Det ska jag komma ihåg”, sa Ronja. Då suckade Mattis och höll hårt om henne.

”Men du minns vad jag har sagt att du ska akta dej för?”

Jo, nog mindes hon det. Och under dagar som kom gjorde Ronja inget annat än aktade sej för det som var farligt och övade sej att inte vara rädd. Trilla i älven skulle hon akta sej för, hade Mattis sagt, därför skuttade hon med liv och lust på de hala stenarna på älvkanten där det brusade som värst. Inte kunde hon gå borta i skogen och akta sej för att trilla i älven. Skulle det vara någon nytta med det, så måste det ju ske vid forsarna och ingen annan stans. För att komma till forsarna måste hon klättra utför Mattisberget som tvärbrant stupade ner mot älven. På det sättet kunde hon också öva sej att inte vara rädd. Första gången var det svårt, då var hon rädd så att hon måste blunda. Men hon blev undan för undan allt djärvare och visste snart var skrevorna fanns, där hon kunde sätta sina fötter, och var man måste knipa åt med tårna för att hålla fast och inte störta baklänges ner i forsen.

Vilken tur, tänkte hon, att hitta ett ställe där man både kunde akta sej för att trilla i forsen och öva sej att inte vara rädd!

Så gick hennes dagar. Ronja aktade sej och övade sej mer än Mattis och Lovis visste om och blev till sist som ett friskt litet djur, vig och stark och inte rädd för nånting. Inte för grådvärgar, inte för vildvittror, inte för att gå vilse i skogen och inte för att ramla i älven. Ännu hade hon inte börjat akta sej för att trilla i Helvetesgapet, men det skulle hon snart göra hade hon tänkt.

Mattisborgen hade hon annars utforskat ända upp till murkrönet. Hon hittade i alla de ödsliga salarna, där ingen mer än hon någonsin satte sin fot, och hon gick inte vilse i några underjordiska gångar och mörka hålor och källarvalv. Borgens hemliga gångar och skogens hemliga stigar, nu kände hon dem alla och hittade överallt. Fast det var i skogen hon helst ville vara, och där rände hon så lång dagen var.

Men när kvällen kom och mörkret föll och elden brann på härden i stensalen, då kom hon hem, trött efter att ha aktat sej och övat sej hela dagen. Vid det laget återvände också Mattis och hans rövare från sina färder, och Ronja satt med dem framför elden och sjöng deras rövarvisor. Men om deras rövarliv visste hon inget. Hon såg dem komma hemridande om kvällarna med varor på hästryggen, många olika slags varor i säckar och skinnpåsar och lådor och skrin. Men var de hämtade allt detta hade ingen talat om för henne, och hon undrade inte över det mer än hon undrade varifrån regnet kom. Saker och ting bara fanns i världen, det hade hon ju märkt.

Ibland hörde hon att det pratades om Borkarövarna, och då kom hon ihåg att dem skulle hon också akta sej för. Men ännu hade hon inte sett någon.

”Om inte Borka vore en sån fähund skulle jag nästan tycka synd om honom”, sa Mattis en kväll. ”Knektarna jagar honom i Borkaskogen, han har inte en lugn stund nu för tiden. Och snart röker di väl ut honom ur hans rövarkula, ja, ja, han är en skitstövel, så det gör inget, men i alla fall!”

”Borkarövarna är skitstövlar hela bunten”, sa Skalle-Per, och det höll alla med om.

Vilken tur att Mattisrövarna var så mycket bättre, tänkte Ronja. Hon såg på dem där de satt vid långbordet och slurvade i sej soppa. Skäggiga var de och lortiga och bråkiga och vilda. Men ingen skulle komma och kalla dem för skitstövlar, så att hon hörde det. Skalle-Per och Tjegge, Pelje och Fjosok, Jutis och Joen, Labbas och Knotas, Turre och Tjorm, Sturkas och Lill-Klippen, de var hennes vänner allihop och kunde gå genom eld och vatten för hennes skull, det visste hon.

”Tacka vet jag här i Mattisborgen”, sa Mattis. ”Här är man trygg som räven i lyan och örnen på klippans topp. Kommer det nåra trindskallar till knektar hit och vill bråka, så åker di åt pipsvängen, det vet di!”

”Rakt åt pipsvängen med en fjärt”, sa Skalle-Per belåtet. Alla rövarna höll med om det, och de skrattade bara de tänkte på hur trindskallig den måste vara som försökte ta sej in i Mattisborgen. Oåtkomlig från alla håll

låg den där på sin klippa. Bara åt sydsidan rann en smal liten ridstig i krökar utför berget och försvann i skogen nedanför. Men på tre sidor hade Mattisberget sina tvärbranta stup, vilken trindskalle skulle ge sej till att klättra där, skrockade rövarna. För de visste ju inte var Ronja brukade öva sej att inte vara rädd.

”Och kommer di uppför ridstigen så blir det tvärstopp vid Vargklämman”, sa Mattis. ”Där kan vi hejda dem med stora bullerstenar. Och annat också för den delen!”

”Annat också för den delen”, sa Skalle-Per och fnissade, när han tänkte på hur man skulle kunna hejda knektar vid Vargklämman. ”Många vargar har jag knäppt där i mina dar”, la han till, ”men nu är jag för gammal och knäpper inget mer än mina egna loppor, håhåjaja!”

Ronja förstod att det var synd om Skalle-Per som var så gammal, men hon förstod inte varför knektar och trindskallar skulle komma och bråka vid Vargklämman. Förresten var hon sömnig och orkade inte bry sej om det heller. Istället kröp hon ner i sin sovbänk och där låg hon vaken tills hon hade hört Lovis sjunga Vargsången, så som hon gjorde varenda kväll när det var dags för rövarna att lämna elden och söka upp sina sovkamrar. I stensalen sov ingen mer än de tre, Ronja och Mattis och Lovis. Ronja tyckte om att ligga i sin bädd och genom springan mellan förhängena se elden flämta och sjunka, medan Lovis sjöng. Så länge Ronja kunde minnas hade hon hört mor sin sjunga Vargsången till natten. Då var det tid att sova, det visste hon, men hon tänkte med fröjd innan hon slöt ögonen:

”I morgon, då får jag gå opp!”

Och upp spratt hon så fort en ny dag grydde. Vilket väder den än kom med, ut i skogen skulle hon, och Lovis gav henne till matsäck bröd och mjölk i skinnpåsen.

”Åsknattsbarn är du”, sa Lovis, ”vittrenattsbarn också, såna blir det lätt vildtoringar av, det vet man. Men se bara till så att inte vittrorna tar dej!”

Ronja hade sett vildvittror komma svävande över skogen mer än en gång, och hon hade hastigt krupit undan och gömt sej. Vittrorna var det farligaste av allt farligt i Mattisskogen, dem måste man akta sej för om man ville leva, hade Mattis sagt. Och det var allra mest för deras skull han så länge hade hållit Ronja hemma i borgen. Vackra och galna och grymma var vittrorna. Med stenhårda ögon spanade de över skogen efter någon att klösa blodet ur med sina skarpa klor.

Men inga vildvittror kunde skrämma Ronja från hennes stigar och ställen, där hon levde sitt ensamma skogsliv. Ja, ensam var hon, men hon saknade ingen. Vem skulle hon sakna? Hennes dagar var fulla av liv och lycka, de rann bara undan så fort. Sommaren var förbi, nu var det redan höst.

Vildvittrorna blev allt galnare framåt höstkanten, en dag jagade de Ronja genom skogen, tills hon kände att nu var det verkligen farligt. Nog kunde hon springa som en räv och nog visste hon skogens alla gömmen, men vittrorna kom envist efter henne, och hon hörde deras gälla skrik:

”Hoho, lilla vackra människan, nu ska blodet rinna, hoho!”

Då dök hon i tjärnen och simmade under vattnet över till andra sidan. Där kröp hon upp och gömde sej under en tät gran. Och hon hörde vittrorna leta och skrika i raseri:

”Var är lilla människan, var är hon, var är hon? Kom så river vi dej och så klöser vi dej, blodet ska rinna, hoho!”

Ronja satt kvar i sitt gömme tills hon såg dem försvinna över trädtopparna. I skogen ville hon ändå inte vara mer just nu. Men det var många timmar kvar till natten och Vargsången, därför kom det för henne att nu skulle hon göra det hon så länge hade tänkt. Hon skulle upp på taket och akta sej för att trilla i Helvetesgapet.

Många gånger hade hon hört det där om hur Mattisborgen rämnade den natten hon föddes. Mattis tröttnade aldrig att berätta det.

”Jämmer och död, vilken knall! Den skulle du ha hört. Ja, det gjorde du förresten, liten nyfödd stackare som du var. Bang, så fick vi två borgar istället för en med ett gap emellan. Och glöm aldrig vad jag har sagt, akta dej för att trilla i Helvetesgapet!”

Och precis det gjorde hon nu. Det var det bästa hon kunde ta sej till, medan vittrorna galnades borta i skogen.

Hon hade varit på taket många gånger men aldrig gått nära den farliga avgrunden som öppnade sej så tvärt utan något skyddande murkrön. Nu kröp hon på magen fram och kikade ner i djupet, hu, det var värre än hon hade trott!

Hon tog en av de lösa stenarna som låg på kanten och lät den falla, och hon ryste när hon hörde dunsen långt där nere. Den lät så dov och så långt borta ifrån, ja, detta var verkligen ett djup att akta sej för! Men så värst bred var inte klyftan som skilde de båda borghalvorna åt. Med ett rejält språng skulle man nog kunna sätta över den! Fast så galen var väl ingen! Nej, men kanske vore det ändå ett bra sätt att akta sej och öva sej på det vanliga viset? Sedan tittade hon upp för att se var man bäst skulle kunna göra det där språnget. Och då såg hon något som nästan kunde ha fått henne att trilla i Helvetesgapet av häpnad.

Lite längre bort på andra sidan klyftan satt någon, någon ungefär så stor som hon själv, och dinglade med benen över Helvetesgapet.

Ronja visste att hon inte var det enda barnet i världen. Bara i Mattisborgen var hon det och i Mattisskogen. Men Lovis hade sagt att på andra håll fanns det gott om ungar och av två olika sorter, såna som skulle bli Mattisar när de blev stora, och såna som skulle bli Lovisar. Själv skulle Ronja bli en Lovis. Men hon kände på sej att den där som satt och dinglade med benen över Helvetesgapet, han skulle bli en Mattis.

Ännu hade han inte upptäckt henne. Ronja såg på honom där han satt. Och hon skrattade tyst för att han fanns.

3

Så fick han syn på henne, och då skrattade han också. ”Jag vet vem du är”, sa han. ”Du är den där rövardottern som ränner i skogen. Jag såg dej där en gång.”

”Vem är du då”, sa Ronja. ”Och hur i all världen har du kommit hit?”

”Jag är Birk Borkason, och jag bor här. Vi flyttade in nu i natt.”

Ronja stirrade på honom.

”Vilka vi?”

”Borka och Undis och jag och våra tolv rövare.”

Det dröjde en stund innan hon fattade det oerhörda som han hade sagt, men till sist sa hon:

”Menar du att hela norrborgen är full med skitstövlar?”

Han skrattade.

”Nej, här finns bara hederliga Borkarövare. Men där över där du bor är det pintjockt med skitstövlar, det har man alltid hört.”

Jaså, det hade man alltid hört! Vilken otrolig oförskämdhet! Det började koka i henne. Men värre skulle det bli.

”Förresten”, sa Birk, ”så är det här ingen norrborg längre. Från och med i natt heter det Borkafästet, försök och kom ihåg det!”

Ronja flämtade till, så ursinnig blev hon. Borkafästet! Nu var det verkligen så att man kunde storkna! Vilka skurkar de var, Borkarövarna! Och den där lymmeln som satt där och flinade han var en av dem!

”Jämmer och död”, sa hon. ”Vänta bara tills Mattis får höra det här, då ryker alla Borkarövare åt pipsvängen med en fjärt!”

”Det är vad du tror, ja”, sa Birk.

Men Ronja tänkte på Mattis, och hon ryste. Hon hade sett honom från vettet av raseri och visste hur det var. Men nu skulle det bli så att Mattisborgen rämnade en gång till, det förstod hon, och hon jämrade sej vid tanken.

”Vad är det med dej”, sa Birk. ”Mår du inte bra?”

Ronja svarade inte. Hon hade hört nog nu, nog med lymmelprat och fräckheter. Nu måste här göras nånting. Mattisrövarna skulle snart vara hemma, och då, jämmer och död, skulle varenda liten skitstövel till Borkarövare ut ur Mattisborgen fortare än han hade kommit dit!

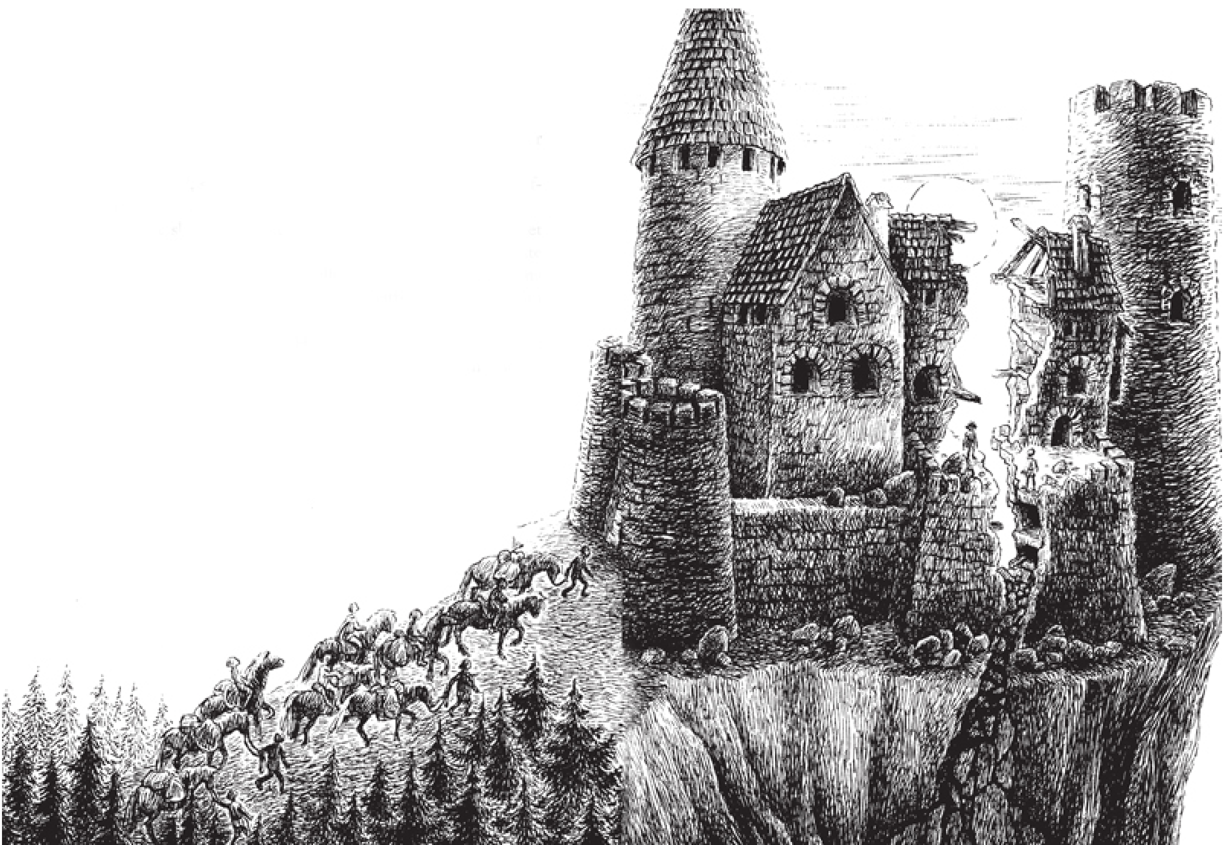
Hon reste sej för att gå. Men då såg hon vad Birk tänkte göra. Sannerligen, den lymmeln tänkte flöja över helvetesgapet! Han stod där på andra sidan mitt emot henne och nu tog han sats. Då skrek hon:

”Kommer du hit ger jag dej en på trynet så näsan ryker av!”

”Haha”, sa Birk, och med ett språng var han över klyftan. ”Gör efter det om du kan”, sa han med ett litet flin.

Det skulle han inte ha sagt, det tålde hon inte. Det räckte att han och hans skitstövlar hade skaffat sej ett fäste i Mattisborgen, men här skulle ingen Borkarövare komma och göra några språng som inte en Mattisrövare kunde göra efter!

Och hon gjorde det. Hon visste inte själv hur det gick till, men plötsligt flög hon över Helvetesgapet och landade på andra sidan.

”Du är inte så bortkommen”, sa Birk, och genast hoppade han efter. Men Ronja väntade inte på honom. Med ett nytt språng flög hon tillbaka över klyftan. Så kunde han stå där och glo efter henne bäst han ville!

”Du skulle ge mej en på trynet, varför gör du inte det då”, sa Birk. ”Nu kommer jag.”

”Jag ser det”, sa Ronja. Och kom gjorde han. Men hon väntade inte på honom nu heller. Om igen hoppade hon, och hoppa tänkte hon göra tills andan gick ur henne, om så behövdes för att komma ifrån honom.

Sedan sa ingen av dem något mer. De bara hoppade. I vanvett och ursinne hoppade de fram och tillbaka över Helvetesgapet. Inget hördes mer än deras flämtningar. Bara kråkorna som satt på murkrönet kraxade då och då. Annars var allt så otäckt tyst. Det var som om hela Mattisborgen låg där på sitt berg och höll andan inför något hemskt och farligt, som kanske snart skulle hända.

Ja, snart hamnar vi väl i Helvetesgapet båda två, tänkte Ronja. Men då blir det åtminstone en ände på det här evinnerliga hoppandet!

Nu kom Birk om igen flygande över klyftan rakt emot henne, och hon gjorde sej klar att hoppa hon också. För vilken gång i ordningen visste hon inte längre, det kändes som om hon aldrig hade gjort annat än hoppat över avgrunder för att komma ifrån Borkalymlar.

Då såg hon hur Birk slant på en sten som låg lös på kanten, just där han landade. Och hon hörde honom skrika till, innan han försvann i djupet.

Sedan hörde hon bara kråkorna. Hon slöt ögonen och önskade att den här dagen aldrig hade funnits. Att Birk inte hade funnits. Och att de aldrig hade hoppat.

Till sist hasade hon sej på magen fram och tittade ner i klyftan. Och då såg hon Birk. Han stod på något rakt under henne, en sten eller en bjälke eller vad det var som sköt ut från den sönderspruckna väggen. Precis så mycket att hans fötter fick plats men heller inte mer. Där stod han med det djupa Helvetesgapet under sej, och hans händer trevade vilt efter ett fäste, något att hålla i som kunde hindra honom från att störta ner i avgrunden. Men han visste, och Ronja visste det också, att utan hjälp kunde han inte komma därifrån. Han måste stå där tills orken tog slut, det visste de båda, och sedan skulle det inte finns någon Birk Borkason mer.

”Håll dej kvar”, sa Ronja, och han svarade med ett litet flin:

”Ja, det finns inte mycket annat att syssla med här!”

Men rädd var han, det märktes.

Ronja slet av sej den flätade skinnremmen som hon alltid bar hoprullad till en boll vid bältet. Den hade hjälpt henne många gånger under allt klättrande och klängande i hennes skogsliv. Nu gjorde hon en stor ögla i remmens ena ände och knöt den andra änden runt livet på sej själv. Sedan firade hon ner remmen till Birk, och hon såg hur det glimmade till i hans ögon när den kom dinglande över hans huvud. Ja, den räckte precis så långt som behövdes, märkte hon, och det var allt tur för den där Borkalymmeln!

”Kräng på dej den här, om du kan”, sa hon. ”Sen kan du börja klättra när jag ropar! Men inte förr!”

Åskan som slog ner den natten när hon föddes hade rivit loss ett stenblock ur murkrönet. Nu låg det så turligt bara en bit från klyftans kant. Ronja la sej platt på magen bakom stenen, och sedan ropade hon:

”Sätt igång!”

Och strax kände hon hur remmen stramade till om magen. Det gjorde ont. Varje ryck i remmen när Birk klättrade fick henne att stöna.

Snart rämnar jag mitt itu precis som Mattisborgen, tänkte hon, och hon bet ihop tänderna för att inte skrika.

Så lättade det plötsligt, och där stod Birk och tittade ner på henne. Hon låg kvar och kände efter om hon fortfarande kunde andas. Då sa han:

”Jaså, här ligger du!”

”Ja, här ligger jag”, sa Ronja. ”Har du hoppat färdigt nu?”

”Nej, en gång till måste jag hoppa. För att komma på rätta sidan. Jag måste ju hem till Borkafästet vetja!”

”Ta av dej min skinnrem först”, sa Ronja och reste sej. ”Jag vill inte vara hopbunden med dej längre än nödvändigt.”

Han krängde av sej remmen.

”Nej, det förstås”, sa han. ”Men efter det här är jag kanske bunden till dej ändå. Utan rem.”

”Du är så lagom heller”, sa Ronja. ”Du och ditt Borkafäste! Far åt pipsvängen!”

Hon knöt näven och klämde till honom rakt över näsan.

Han log.

”Gör inte om det där, det råder jag dej till! Men du är snäll när du räddar livet på mej, det ska du ha tack för!”

”Far åt pipsvängen har jag sagt”, sa Ronja och sprang därifrån utan att se sej om. Men just när hon stod vid stentrappan som från murkrönet ledde ner i Mattisborgen hörde hon Birk ropa:

”Du, rövardotter, vi ses väl nån gång!”

Hon vände på huvudet och såg hur han tog sats för sitt sista språng. Då skrek hon:

”Jag hoppas du trillar dit igen, skitstövel!”

Det blev ännu värre än hon hade väntat. Mattis kom i ett raseri så att till och med hans rövare blev rädda.

Men först ville ingen tro vad hon sa, och Mattis blev för en gångs skull arg på henne.

”Lite ljug och påhitt kan nog vara nöjsamt ibland. Men såna där etterförjordade dumheter får du låta bli att sätta ihop. Borkarövare i Mattisborgen – ja, du kan då hitta på! Det är så bloden börjar koka i mej, fastän jag vet att det är lögn.”

”Det är inte lögn”, sa Ronja. Och om igen försökte hon tala om för honom vad hon hade fått veta av Birk.

”Du ljuger”, sa Mattis. ”För det första så har Borka ingen pojk. Han kan inte göra några barn, det har man alltid hört.”

Alla rövarna satt tysta, de tordes inget säja. Men till sist lät Fjosok upp munnen:

”Jo, men han lär ska ha en pojkbyting i alla fall. En som Undis födde i rena förskräckelsen den där natten när åskan gick så hårt. När vi fick Ronja, du minns!”

Mattis spände ögonen i honom.

”Och det har ingen talat om för mej! Vad är det mer för jävulskap som jag inte har fått veta?”

Han såg sej vilt omkring och med ett vrål tog han två ölstånkor, en i varje näve, och slängde dem i väggen så att ölet forsade.

”Och nu går Borkas ormyngel omkring på Mattisborgens tak? Och du, Ronja, har talat med honom?”

”Han talade med mej”, sa Ronja.

Med ett vrål tog Mattis fårsteken som var framdukad på långbordet och slungade den i väggen så att flottet yrde.

”Och det ormynglet påstod, säjer du, att hans hundhedning till far med hela sitt rövarbyke har flyttat in i norrborgen?”

Visserligen var Ronja rädd att Mattis inte kunde höra hur mycket som helst utan att gå ifrån förståndet av ilska. Men här behövdes ilska om Borkarövarna skulle hävas ut, och därför sa hon:

”Ja, och nu heter det Borkafästet, försök och kom ihåg det!”

Med ett vrål tog Mattis soppgrytan som hängde över elden och slungade den i väggen så att soppan sprutade.

Lovis hade suttit tyst och bara hört och sett. Nu var hon arg, och det märktes. Med en bunke nyvärpta ägg, nyss inhämtade från hönsgården, gick hon fram till Mattis.

”Här har du”, sa hon. ”Men du gör själv rent efter dej, kom ihåg det!”

Mattis tog äggen, ett i taget, och under ursinniga vrål slängde han dem alla i väggen så att äggsörjan rann.

Och så grät han.

”Trygg som räven i lyan och örnen på klippans topp, det var vad jag sa. Och nu …”

Han kastade sej ner på golvet så stor han var, och där låg han och grät och skrek och förbannade, tills Lovis tröttnade på det.

”Nej, nu får det vara slut”, sa hon. ”Har du fått löss i din päls så hjälper det inte att ligga där och gny! Kliv opp och gör nånting åt det istället!”

Rövarna satt redan hungriga omkring bordet. Lovis hämtade fårsteken, där den låg på golvet, och torkade av den lite.

”Den har nog bara blivit mörare”, sa hon tröstande och började skära upp tjocka skivor åt alla sina rövare.

Mattis kom tjurigt på benen och tog också plats vid bordet. Men han åt inget. Han satt med sitt svarta, lurviga huvud lutat i händerna och morrade tyst, ibland suckade han så att det hördes i hela stensalen.

Då gick Ronja till honom. Hon la sin arm om hans hals och sin kind intill hans kind.

”Var inte lessen”, sa hon. ”Det är ju bara att häva ut dem!”

”Vilket kan bli svårt nog”, sa Mattis tungt.

De satt framför elden hela kvällen och försökte tänka ut hur det skulle gå till. Hur får man löss ur pälsen, hur får man ut Borkarövare ur Mattisborgen, när de väl har bitit sej fast, det ville Mattis veta. Men först och främst ville

han veta hur dessa ärkemicklar, dessa tjyvahundar hade kunnat ta sej in i norrborgen utan att en enda Mattisrövare hade märkt något. Alla som till häst eller till fots skulle till Mattisborgen måste genom Vargklämman, och där hölls vakt dag och natt. Ändå hade ingen sett skymten av någon Borkarövare.

Skalle-Per hånskrattade.

”Nä, hade du trott det, Mattis? Att di skulle komma spasserande genom Vargklämman och säja så där lite fint: Maka på er, govänner, för vi tänkte flytta in i norrborgen nu i natt.”

”Vilken väg har di kommit då, du som vet allting så bra?”

”Ja, inte genom Vargklämman och stora borgporten i alla fall”, sa Skalle-Per. ”Från norrsidan förstås, där vi inte har nån vakt.”

”Nej, varför skulle vi ha vakt där? Där finns ju ingen ingång till borgen och bara en brant bergvägg dessutom. Fast di är kanske som flugor och kan klättra rakt upp i vädret? Och sen in genom ett par små skottgluggar, va?”

Så kom han plötsligt att tänka på nånting och spände ögonen i Ronja.

”Vad gjorde du uppe på taket förresten?”

”Jag aktade mej för att trilla i Helvetesgapet”, sa Ronja.

Hon ångrade att hon inte hade frågat Birk lite mera. Då hade han kanske låtit henne veta hur Borkarövarna bar sej åt för att komma in i norrborgen. Men det var så dags att tänka på det nu.

Mattis ställde ut vakter för natten, inte bara vid Vargklämman utan också uppe på taket.

”Borkas fräckhet är utan gräns”, sa han. ”Rätt som det är kommer han väl farande över Helvetesgapet som en vildoxe och vill driva ut oss ur Mattisborgen helt och hållet.”

Han tog sin ölstånka och slängde den i väggen så att ölet skvätte över hela stensalen.

”Jag går till sängs nu, Lovis! Inte för att sova. Utan för att grubbla och förbanna, och ve den som stör mej!”

Ronja låg också vaken den kvällen. Allt hade plötsligt blivit så vrångt och ledsamt. Varför skulle det vara så? Den där Birk, hon hade ju blivit glad då hon först såg honom! Och när hon nu äntligen träffade en jämnårig, varför måste det då vara en liten otäck Borkarövare?

4

Ronja vaknade tidigt nästa morgon. Då satt hennes far redan och åt gröt. Men det gick trögt. Han förde dystert sleven till munnen, men ibland glömde han att han måste gapa. Mycket fick han inte i sej. Och inte blev det bättre när Lill-Klippen, som ihop med Sturkas och Tjegge hade haft vakten vid Helvetesgapet om natten, plötsligt kom inrusande i stensalen och skrek:

”Borka väntar på dej, Mattis! Han står på andra sidan Helvetesgapet och domderar och vill tala med dej genast!”

Sedan hoppade Lill-Klippen hastigt åt sidan, vilket var klokt av honom, för i nästa stund for träskålen med Mattis gröt tätt förbi örat på honom och flög i väggen, så att gröten skvätte.

”Du gör själv rent efter dej”, påminde Lovis strängt, men Mattis hörde inte på henne.

”Jaså, Borka vill tala med mej! Jämmer och död, det ska han få, och sen talar han nog inte stort mer på ett bra tag! Om ens någonsin”, sa Mattis och bet ihop tänderna så att det gnisslade.

Nu kom alla rövarna från sina sovkamrar inmyllrande i stensalen och ville veta vad som stod på.

”Sluka er gröt som om elden vore lös”, sa Mattis. ”För sen ska vi ta en vildoxe vid hornen och vräka honom i Helvetesgapet!”

Ronja kom i kläderna. Det gick fort, för hon hade inte mer att sätta på sej över särken än en kort fölskinnskolt med hosor till. Och barfota gick hon alla dagar, ända tills snön kom. Ingen tid behövde därför spillas på stövlar eller tossor, när det som nu var lite bråttom.

Hade allt bara varit som vanligt, skulle hon snart ha varit ute i skogen. Men inget var längre som vanligt, och nu måste hon med upp på taket för att se vad som skulle hända där.

Mattis manade på sina rövare, och ännu med gröt i munnen tågade de alla, även Lovis och Ronja, beslutsamt uppför borgens stentrappor mot taket. Bara Skalle-Per satt ensam kvar vid grötfatet och grämde sej bittert för att han inte längre orkade vara med när någonting nöjsamt var på gång.

”För mycket trappor här i huset”, muttrade han. ”Och för skrala ben på en del.”

Nu var detta en klar, kall morgon. Solens första röda sken lyste över de djupa skogarna kring Mattisborgen. Ronja såg det över murkrönet. Där nere skulle hon ha velat vara, i sin egen stilla gröna värld. Inte här vid Helvetesgapet, där Mattisrövare och Borkarövare nu stod uppställda och glodde på varann tvärs över klyftan som skilde dem åt.

Jaså, det är så han ser ut, den ärkemickeln, tänkte hon när hon såg Borka stå där så bredbent och uppkäftig framom sina rövare. Inte var han då så högväxt och vacker som Mattis, det var bra, tyckte hon. Men han såg stark ut, det kunde inte förnekas. Kort var han visserligen men bredaxlad och kraftig, och rödhårig dessutom med testar som spretade åt alla håll. Bredvid sej hade han en som också var rödhårig, fast på honom låg det som en slät kopparhjälm runt skallen. Ja, där stod Birk och tycktes ha roligt åt hela spektaklet. Han vinkade i smyg åt henne, precis som om de vore gamla vänner, jo, det kunde han inbilla sej, den tjyvahunden!

”Det var bra, Mattis, att du kom så övermåttan hastigt”, sa Borka.

Mattis blängde svart på sin fiende.

”Jag skulle ha kommit förr”, sa han, ”men det var en sak som måste göras färdigt först.”

”Vad då för en sak”, undrade Borka artigt.

”En dikt jag gjorde nu på morgonkulan. ’Klagosång över en död Borkarövare’ heter den. Undis kan möjligen få lite tröst av den när hon blir änka!”

Borka hade kanske trott att Mattis skulle låta tala vid sej och inte bråka något vidare om det här med Borkafästet. Men där tog han gruvligen fel, det märkte han, och nu blev han arg.

”Du borde tänka mer på att trösta Lovis som måste dras med dej och din stora trut för jämnan.”

Undis och Lovis, de två som skulle tröstas, stod på var sin sida om Helvetesgapet med armarna i kors över bröstet och tittade varann stadigt in i ögonen. De såg ut att klara sej bra utan någon tröst.

”Hör nu på mej, Mattis”, sa Borka. ”I Borkaskogen kunde man inte vara och bo längre. Där svärmar knektarna omkring som fäflugor, och nånstans måste jag ju ta vägen med hustru och barn och alla mina rövare.”

”Kan så vara”, sa Mattis. ”Men att bus bas röva åt sej en boplats utan att fråga, så gör ingen som har någon hut i sej.”

”Det var ett märkligt tal av en rövare”, sa Borka. ”Har du inte alltid tagit vad du vill utan att fråga?”

”Hm”, sa Mattis. Nu blev han svarslös, Ronja förstod inte varför. Vad var det Mattis hade tagit utan att fråga, det måste hon få veta.

”På tal om det ena och det andra”, sa Mattis efter en stunds tystnad. ”Det kunde vara nöjsamt att höra hur ni tog er in, jo, för då kunde man häva ut er samma väg.”

”Du häver så lagom”, sa Borka. ”Hur vi tog oss in? Jo, ser du, här har vi en liten pilt som kan klättra uppför de brantaste bergväggar med ett långt starkt rep som en svans efter sej.”

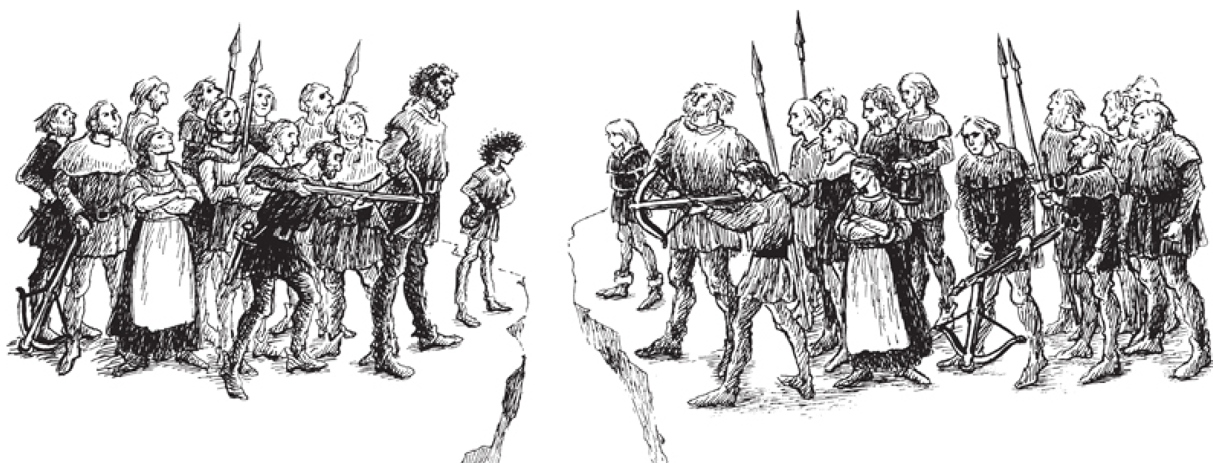
Han klappade Birk över den röda skulten, och Birk log stilla.

”Och sen gör den lille pilten fast repet ordentligt där uppe, så att vi allihop kan klättra efter. Och så är det bara att gå rakt in i borgen och börja ordna en passlig rövarkula åt sej.”

Mattis gnisslade tänder en stund, medan han smälte detta. Sen sa han:

”Mej veterligt finns där ingen ingång på norrsidan.”

”Dej veterligt, det är inte mycket du vet eller kommer ihåg om den här borgen, fast du har bott här i hela ditt liv! Jo, ser du, på den tiden när detta var mera av ett herremanshus än nu, då måste pigorna ha en liten utgång, när di skulle gå och mata svina. Du minns väl i alla fall var det gamla svinhuset låg när du var barn. Där du och jag fångade råttor, ända tills din far kom på oss och gav mej en kindpust, så jag trodde skallen skulle ryka av.”

”Ja, han gjorde mycket som var bra, min far”, sa Mattis. ”Alla ärkemicklar av Borkaätten höll han efter, var han råkade på dem.”

”Jojo”, sa Borka. ”Och den hurrilen lärde mej att alla av Mattisätten var mina fiender i liv och död. Förut visste jag knappt att vi hörde till olika ätter, du och jag, och det visste väl inte du heller!”

”Men nu vet jag det”, sa Mattis. ”Och nu blir här antingen klagosång över en död Borkarövare eller också lämnar du och ditt anhang Mattisborgen samma väg ni kom.”

”Nog kan här bli klagosånger av både det ena och andra slaget”, sa Borka. ”Men i Borkafästet har jag nu gjort mej ett bo, och där stannar jag.”

”Hur det blir med den saken kommer att visa sej”, sa Mattis, och alla hans rövare gnydde harmset. De ville genast ta till sina armborst, men Borkarövarna var också beväpnade, och en strid vid Helvetesgapet kunde bara sluta illa för dem alla, det insåg både Mattis och Borka. Därför skildes de nu åt, sedan de för ordningens skull hade smädat varann en sista gång.

Mattis såg inte precis ut som någon segrare när han kom tillbaka till stensalen, och det gjorde ingen av hans rövare heller. Skalle-Per synade dem i tysthet, sedan log han finurligt sitt tandlösa leende.

”Den där vildoxen”, sa han, ”den som ni skulle ta vid hornen och vräka i Helvetesgapet, det blev väl en duns, kan jag tro, så det dånade i hela Mattisborgen?”

”Ät gröt, om du kan tugga den, och lämna vildoxarna åt mej”, sa Mattis. ”Dem ska jag nog bli färdig med när tiden är inne.”

Men eftersom tiden för tillfället inte tycktes vara inne skyndade sej Ronja att komma ut i sina marker. Dagarna var kortare nu. Om bara några timmar skulle solen gå ner, men till dess ville hon vara i sin skog och vid sin tjärn. Den låg där i solblänket och lyste som varmaste guld. Men Ronja visste att guldet var bedrägligt och vattnet iskallt. Ändå fick hon hastigt av sej kläderna och dök på huvudet i. Hon gav till ett tjut först, men sen skrattade hon av fröjd, och hon simmade och dök tills kylan drev upp henne. Huttrande fick hon på sej skinnkolten igen. Men det hjälpte inte, nu måste hon springa sej varm. Hon satte av och for som ett troll mellan träd och över stenar, tills kylan gick ur kroppen och hennes kinder glödde. Och sedan fortsatte hon att springa bara för att känna hur lätt det gick. Med glada tjut kom hon farande ut mellan ett par täta granar, och där rände hon rakt på Birk. Då sköt ilskan upp i henne igen. Inte ens i skogen fick man nu vara i fred!

”Se dej för, rövardotter”, sa Birk. ”Så bråttom har du väl inte?”

”Hur bråttom jag har är inget som angår dej”, snäste hon till, och sedan rusade hon vidare. Men så saktade hon in. Det kom för henne att hon skulle smyga tillbaka och se vad Birk hade för sej i hennes skog.

Han satt på huk utanför lyan där hennes rävfamilj bodde. Det retade upp henne ännu mer. För visst var det ju hennes rävar. Hon hade följt dem ända sedan de fick ungar i våras. Nu var ungarna stora men ännu lekfulla. De hoppade och bets och slogs med varann utanför lyan, och Birk satt där och tittade på. Han hade ryggen åt henne, ändå märkte han på något underligt vis att hon fanns bakom honom, och han ropade utan att vända sej om:

”Vad vill du, rövardotter?”

”Jag vill att du låter bli mina rävungar och försvinner ur min skog!”

Då reste han sej och kom fram till henne.

”Dina rävungar! Din skog! Rävungarna är sina egna, förstår du det? Och de lever i rävarnas skog. Som också är vargarnas och björnarnas och älgarnas och vildhästarnas skog. Och uvens och ormvråkens och skogsduvans och hökarnas och gökarnas skog. Och sniglarna och spindlarnas och myrornas skog.”

”Jag känner allt liv i den här skogen”, sa Ronja. ”Mej behöver du inte komma och lära nånting!”

”Då vet du att det också är vildvittrornas och grådvärgarnas och rumpnissarnas och skumtrollens skog!”

”Tala om nånting nytt för mej”, sa Ronja, ”nånting som jag inte vet bättre än du. Annars kan du tiga!”

”Dessutom är det min skog! Och din skog, rövardotter, ja, din skog också! Men vill du ha den för dej ensam, då är du dummare än jag trodde när jag först såg dej.”

Han blängde på henne, och hans ljusa blå ögon mörknade av ovilja. Han tyckte inte om henne, det märktes, och det var hon nöjd med. Han fick tycka vad han ville, själv ville hon hem nu, så att hon slapp se honom mer.

”Jag delar gärna skogen med rävar och uvar och spindlar, men inte med dej”, sa hon och gick.

Då såg hon dimman komma över skogen. Ullig och grå steg den upp ur markerna och rullade in mellan träden. I ett huj var solen försvunnen och guldglansen borta. Nu såg man varken stig eller sten. Men det skrämde henne inte. Nog kunde hon känna sej fram till Mattisborgen också genom

tätaste dimma, och nog skulle hon vara hemma innan Lovis sjöng Vargsången.

Men hur var det med Birk? Kanske hittade han alla stigar och leder i Borkaskogen, men här i Mattisskogen var han inte mycket hemmastadd. Ja, så fick han väl stanna hos rävarna då, tänkte hon, tills det kanske kom en ny dag utan dimma.

Då hörde hon honom ropa ur dimman:

”Ronja!”

Se där, nu visste han vad hon hette också! Nu var hon inte bara en rövardotter längre.

Om igen ropade han:

”Ronja!”

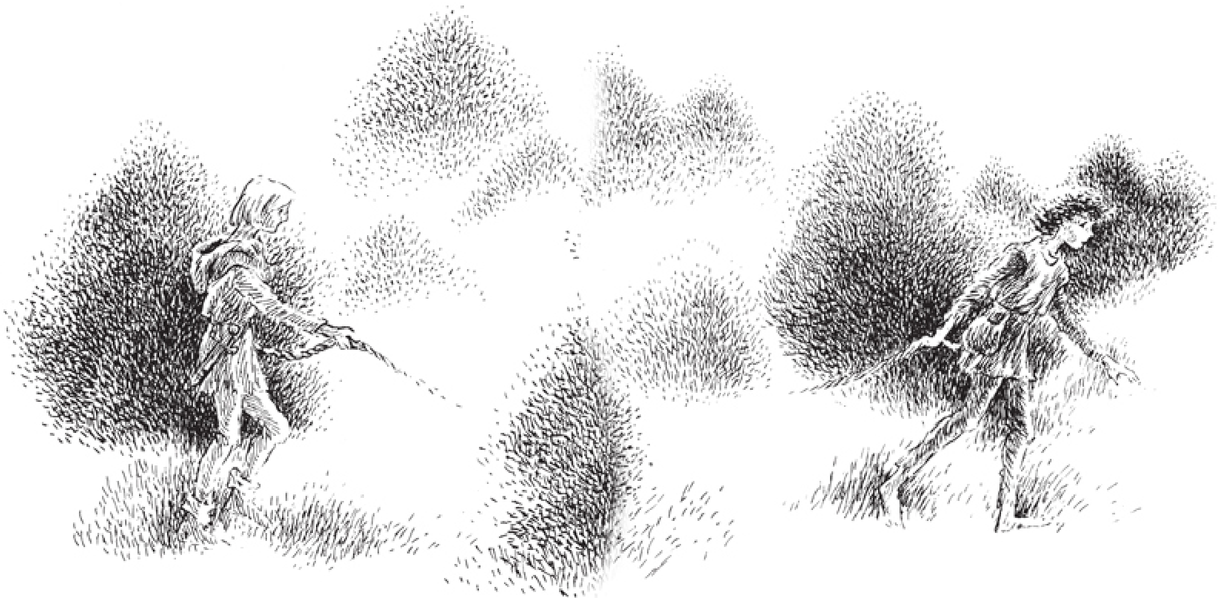
”Vad vill du”, skrek hon. Men då var han redan ifatt henne.

”Den här dimman skrämmer mej lite”, sa han.

”Jaså, är du rädd att du inte hittar hem till ditt tjuvanäste? Du får väl dela lya med rävarna då, du tycker ju om att dela!”

Birk skrattade.

”Du är hårdare än sten, rövardotter! Men du hittar bättre än jag till Mattisborgen. Kan jag få hålla fast vid en flik av din kolt tills vi har kommit ut ur skogen?”

”Du håller så lagom”, sa Ronja. Men hon gjorde loss sin skinnrem, den som hade räddat honom en gång förut, och räckte honom tampen.

”Här! Men håll dej på replängds avstånd från mej, det råder jag dej till!”

”Som du vill, arga rövardotter”, sa Birk.

Och sedan började de sin vandring. Dimman slöt sej tätt omkring dem, och de gick där tysta – på replängds avstånd, så som Ronja hade bestämt.

Nu fick man inte komma bort från stigen. Minsta felsteg kunde föra vilse i dimman, det visste Ronja. Men rädd var hon inte. Med händer och fötter kände hon sej fram, stenar, träd och buskar var hennes vägmärken, det gick sakta, men nog skulle hon vara hemma innan Lovis sjöng Vargsången. Inte behövde hon var rädd.

Fast sällsammare vandring hade hon då aldrig prövat. Det var som om allt skogens liv hade dött och tystnat, och det gjorde henne så underlig till mods. Var detta hennes skog, den som hon kände och älskade, varför var den nu så tyst och hemsk! Och vad var det som gömde sej inne i dimmorna? Något fanns där, något okänt och farligt, hon visste inte vad. Och det skrämde henne.

Snart är jag hemma, tänkte hon för att trösta sej, snart ligger jag i min bädd och hör Lovis sjunga Vargsången.

Men det hjälpte inte. Skräcken steg i henne, och hon blev räddare än hon hade varit någon gång i sitt liv. Hon ropade på Birk, men det var det ynkligaste rop. Det lät så hemskt, och det skrämde henne ännu mer. Jag går från vettet av det här, tänkte hon, det blir slutet för mej!

Då kom där djupt inne från dimman några stilla ljuva klagande toner, där kom en sång, och det var den underligaste sång. Aldrig hade hon hört något som liknade den, å, hur vacker den var, hur den fyllde hennes skog med sin ljuvlighet! Och den tog bort all rädsla, den tröstade henne. Hon stod stilla och lät sej tröstas. Vad det var skönt! Och vad den sången lockade och drog! Ja, hon kände att de där som sjöng ville att hon skulle lämna stigen och följa locktonerna in i dimman.

Sången blev starkare. Den fick hennes hjärta att darra, och med ens glömde hon Vargsången som väntade där hemma. Allt glömde hon, nu ville hon bara komma till dem som kallade på henne ur dimman.

”Ja, jag kommer”, ropade hon och tog ett par steg bort från stigen. Men då ryckte det till i skinnremmen så hårt att hon föll omkull.

”Vart är du på väg”, ropade Birk. ”Låter du locka dej av de underjordiska så är du förlorad, det vet du!”

De underjordiska, hon hade hört om dem. Hon visste att de brukade komma upp i skogen från sina mörka djup bara när det var dimma. Aldrig hade hon mött någon av det folket, men ändå ville hon nu följa dem vart det än bar. Hon ville leva med deras sånger, om hon så måste bo i underjorden livet ut.

”Ja, jag kommer”, ropade hon igen och ville gå. Men då var Birk där och höll henne fast.

”Släpp mej”, skrek hon och slog vilt omkring sej. Men han höll henne fast.

”Gör dej inte olycklig”, sa han. Men hon hörde honom inte för sångens skull, den var så stark nu och fyllde hela skogen med sitt brusande och henne själv med en längtan som inte gick att stå emot.

”Ja, jag kommer”, ropade hon om igen, och hon slogs med Birk för att bli fri. Hon rev och slet och skrek och grät och bet honom hårt i kinden. Men han höll henne fast.

Länge höll han henne fast. Och så med ens lyfte dimman lika fort som den hade kommit. I samma stund tystnade sången. Ronja såg sej omkring. Det var som om hon just hade vaknat ur en sömn. Hon såg stigen som ledde hem och den röda solen som sjönk bakom skogsåsarna. Och så Birk. Han stod där alldeles bredvid henne.

”Replängds avstånd, sa jag”, påminde hon honom. Sedan såg hon hans blodiga kind, och hon frågade:

”Har räven bitit dej?”

Birk svarade inte. Han rullade ihop skinnremmen och räckte henne den.

”Tack, ska du ha! Nu klarar jag mej själv hem till Borkafästet!”

Ronja kikade under lugg på honom. Det var plötsligt svårt att tycka riktigt illa om honom, hon visste inte varför.

”Far åt pipsvängen med dej”, sa hon vänligt. Och sedan sprang hon.

5

Den kvällen satt Ronja en stund framför elden med sin far, och då kom hon ihåg vad det var hon ville veta.

”Vad är det du har tagit utan att fråga? Som Borka sa?”

”Hm”, sa Mattis. ”Vad jag var rädd att du inte skulle hitta hem i dimman, Ronja mi!”

”Men det gjorde jag ju”, sa Ronja. ”Du, vad är det du har tagit utan att fråga?”

”Titta där”, sa Mattis och pekade ivrigt in i glöden, ”ser du inte, det är precis som en gubbe där! Han liknar Borka, tvi vale!”

Men Ronja kunde inte se någon Borka i glöden och inte brydde hon sej om det heller.

”Vad är det du har tagit utan att fråga”, envisades hon.

När Mattis inte svarade gjorde Skalle-Per det i hans ställe.

”Det är mycket det! Håhåjaja, det är mycket! Jag skulle kunna räkna opp …”

”Det låter du bli”, sa Mattis argt. ”Det här sköter jag själv!”

Alla rövarna utom Skalle-Per hade redan gått till sina sovkamrar, och Lovis var ute för att se till höns och getter och får för natten, därför var det bara Skalle-Per som fick höra Mattis förklara för Ronja vad en rövare egentligen var. En som tog saker och ting utan att fråga och utan lov.

Det brukade Mattis inte skämmas över, tvärtom! Han högfärdades och skröt med att han var den mäktigaste rövarhövdingen i alla berg och skogar. Men nu tog det emot lite, när han skulle berätta om det för Ronja. Visst hade han tänkt låta henne veta allt så småningom, det var ju nödvändigt. Men han hade velat vänta med det ännu någon tid.

”Litet oskyldigt barn som du är, Ronja mi, så har jag inte berättat så mycket om det här förut.”

”Nä, inte ett ord har du sagt”, försäkrade Skalle-Per. ”Och inte har vi fått säja nåt vi heller!”

”Gamle man, ska inte du gå och lägga dej snart”, undrade Mattis. Men det skulle inte Skalle-Per sa han. Det här ville han höra.

Och Ronja förstod. Nu begrep hon äntligen var allting kom ifrån. Allt som rövarna hade på hästryggen när de kom hemridande om kvällarna, alla varor i säckar och bylten, alla dyrbarheter i lådor och skrin. Sådant växte inte på träd i skogen. Hennes far tog det utan vidare från andra människor.

”Men blir di inte ursinnigt arga när man tar ifrån dem deras saker”, frågade Ronja.

Skalle-Per fnissade.

”Arga så di fräser”, försäkrade han. ”Ockockock, du skulle bara höra!”

”Gamle man, det vore bra om du nu äntligen gick och la dej”, sa Mattis. Men det ville Skalle-Per fortfarande inte höra talas om.

”En del gråter också”, berättade han för Ronja, men då röt Mattis:

”Nu tiger du, annars häver jag ut dej!”

Sedan klappade han Ronja på kinden.

”Du måste förstå det här, Ronja! Det är ju så det går till. Det har det alltid gjort. Det är inget att bråka om.”

”Nä, inte är det det”, sa Skalle-Per. ”Men folk vänjer sej visst aldrig. Di bara tjuter och gråter och svär så det är en fröjd åt det!”

Mattis blängde argt på honom, men sedan vände han sej till Ronja igen.

”Min far var rövarhövding liksom min farfar och min farfarsfar, det vet du. Och jag har inte vansläktats. Jag är rövarhövding jag med, den mäktigaste i alla berg och skogar. Och det ska ju du bli också, Ronja mi!”

”Ska jag”, skrek Ronja. ”Aldrig i livet! Inte om di blir arga och gråter!”

Mattis rev sej i skallen. Nu hade han fått bekymmer. Han ville att Ronja skulle beundra honom och älska honom, lika mycket som han älskade och beundrade henne. Och nu kom hon här och skrek ’Aldrig i livet’ och ville inte bli rövarhövding som sin far. Det gjorde Mattis olycklig. På något vis måste han få henne att tycka att det han höll på med var rätt och bra.

”Du förstår, Ronja mi, att jag tar bara från dem som är rika”, bedyrade han. Sedan tänkte han efter lite.

”Och jag ger åt dem som är fattiga, det gör jag.”

Då fnissade Skalle-Per.

”Jajamensan, det stämmer! En hel säck mjöl gav du åt den där fattiga änkan med di åtta barna, minns du det?”

”Just det”, sa Mattis, ”det gjorde jag minsann.”

Han strök belåtet sitt svarta skägg. Nu var han så nöjd både med sej själv och med Skalle-Per.

Skalle-Per fnissade igen.

”Du har gott minne, du Mattis! Få si, det där blir väl tio år sen nu i rappet. Jo då, visst ger du åt di fattiga. Titt som tätt vart tionde år.”

Då röt Mattis.

”Om du inte går och lägger dej nu, så vet jag en som ska hjälpa dej att komma omkull.”

Men det behövdes inte. För nu kom Lovis in. Skalle-Per försvann utan någon hjälp. Ronja gick till sängs och elden slocknade medan Lovis sjöng

Vargsången. Och Ronja låg där och hörde på och brydde sej inte om ifall hennes far var rövarhövding eller inte. Han var hennes Mattis, vad han än gjorde, och hon älskade honom.

Den natten sov hon oroligt och drömde om de underjordiska och deras locksånger men mindes inget av det när hon vaknade.

Birk kom hon ihåg. Under dagar som följde tänkte hon ibland på honom och undrade hur han hade det borta i sitt Borkafäste. Och hur länge det skulle dröja innan Mattis äntligen drev ut hans far och hela deras rövarbyke ur sin borg.

Mattis gjorde upp nya väldiga planer för den saken varje dag men ingen som det var något bevänt med.

”Odugligt”, sa Skalle-Per, vad Mattis än hittade på. ”Du måste vara listig som en gammal rävhona, för med våld går det inte.”

Det låg inte för Mattis att vara listig som en gammal rävhona, men han gjorde sitt bästa. Och medan detta pågick blev det inte mycket rövat. Borkarövarna hade väl också annat att tänka på. Och folk som måste genom Rövargången i dessa dagar häpnade över hur fritt från rövare det var. De förstod inte varför det var så lugnt. Vart hade alla stigmän tagit vägen? Fogdeknektarna som så ihärdigt hade jagat Borka hittade grottan där han hade haft sin rövarkula, men den var nu öde och tom. Ingen Borka syntes till, och knektarna var glada att äntligen få lämna Borkaskogen, mörkt och kallt och regnigt som där var nu i höstens tid. Att det också fanns rövare långt borta i Mattisborgen, det visste de nog men ville ogärna komma ihåg. Värre ställe fanns inte, och rövarhövdingen som huserade där var svårare att fånga än örnen på klippans topp. Honom lämnade de helst i fred.

Mattis spillde sin mesta tid på att försöka lura ut vad Borkarövarna hade för sej borta i norrborgen, och hur man bäst skulle komma åt dem. Därför gjorde han varje dag spaningsturer. Med ett par av sina mannar red han runt i skogen på norrsidan, men inkräktarna syntes inte till. För det mesta var där stilla och dött som om ingen Borkarövare fanns. En präktigt lång repstege hade de i alla fall gjort åt sej, så att de utan besvär kunde komma nerför och uppför borgklippan. En enda gång såg Mattis den nerfirad. Då tappade han allt vett och rusade som en galning fram för att börja äntra upp. Hans rövare följde honom brinnande av stridslust. Men då kom där en skur av pilar ur Borkafästets skottgluggar, och Lill-Klippen fick en i låret så att han blev sängliggande i två dagar. Den repstegen firades ner bara under strängaste bevakning, så mycket var tydligt.

Höstmörkret låg nu tungt över Mattisborgen, och rövarna mådde inte bra av att sitta så mycket stilla. De blev oroliga och kivades mer än vanligt, så att Lovis till sist måste säja ifrån på skarpen.

”Ni spräcker snart örona på mej med allt ert kiv och tjat. Ryk och ränn och far åt pipsvängen med er, om ni inte kan hålla sams!”

Då teg de, och Lovis satte dem i nyttigt arbete med att rensa upp och göra rent i hönshus och fårhus och getstall, något som de innerligt avskydde. Men ingen slapp undan mer än Skalle-Per och de som för tillfället hade vakten vid Vargklämman och uppe vid Helvetesgapet.

Också Mattis gjorde sitt bästa att hålla rövarna i gång. Han tog dem på älgjakt. Med spjut och armborst gav de sej ut i höstskogen, och Skalle-Per myste när de kom hemsläpande med fyra stora älgtjurar som de hade fällt.

”Bara hönssoppa och fårsoppa och gröt, det duger inte i längden”, sa han. ”Nu får man nåt att tugga på, och de möraste bitarna ska den tandlöse ha, det förstår var och en.”

Och Lovis stekte älgkött och rökte älgkött och saltade ner älgkött så att det, utdrygat med hönsstekar och fårfioler, skulle räcka över vintern.

Ronja höll till i skogen som hon brukade. Där var så stilla nu, men också höstskogen tycktes henne god att vara i. Markens mossa var fuktig och grön och mjuk under hennes bara fötter, där luktade höst så skönt, och trädens grenar glänste av väta. Ofta regnade det. Hon tyckte om att sitta hopkrupen under en tät gran och höra det stilla droppandet utanför. Ibland vräkte det ner, så att hela skogen susade av regn, det tyckte hon också om. Inte många djur syntes till. Hennes rävar höll sej inne i lyan. Men ibland i skymningen såg hon älgar komma klivande och ibland vildhästar som betade mellan träden. Hon ville gärna fånga en vildhäst åt sej, och många gånger hade hon försökt men aldrig lyckats. De var så skygga och säkert svåra att tämja. Fast nog var det på tiden att hon fick en häst. Det hade hon också sagt till Mattis.

”Ja, när du är stark nog att fånga en själv”, hade han svarat.

Och en gång ska jag göra det, tänkte hon. Jag ska fånga en liten vacker en och ta honom hem till Mattisborgen och tämja honom som Mattis har gjort med alla sina hästar.

Annars var höstskogen underligt tom. Försvunna var alla de väsen som brukade finnas där. De hade väl krupit in i sina hålor och gömslen. Ibland, rätt sällan, kom det vildvittror svävande ner från bergen, men de hade visst lugnat sej nu och stannade helst uppe i sina bergsgrottor. Grådvärgarna höll

sej också undan. Bara en gång såg Ronja ett par av dem kika fram bakom en sten. Men grådvärgar var hon inte rädd för längre.

”Far åt pipsvängen med er”, skrek hon, och då försvann de med små hesa väsanden.

Birk syntes aldrig till i hennes skog. Och det var hon ju bara glad för. Eller var hon det? Ibland visste hon inte själv hur det var med den saken.

Så kom vintern. Snön föll, kylan kom, och rimfrosten förvandlade Ronjas skog till en isskog, den skönaste man kunde se. Hon åkte skidor där, och när hon vände hemåt i skymningen hade hon rimfrost i håret och nagelspräck i fingrar och tår trots skinnvantar och skinnstövlar. Men ingen kyla och ingen snö kunde hålla henne borta från skogen. Nästa dag var hon där igen. Mattis blev ängslig ibland när han såg henne susa iväg utför backarna mot Vargklämman, och han sa till Lovis, som han så ofta brukade göra:

”Bara det går väl! Bara inget farligt händer henne! För då kan jag inte leva.”

”Vad jämrar du om”, sa Lovis. ”Det barnet kan ta vara på sej själv bättre än någon rövare, hur många gånger ska jag behöva säja det!”

Och visst kunde Ronja ta vara på sej själv. Men en dag hände det något som Mattis mådde bäst av att inte veta.

Mera snö hade fallit under natten och förstört alla Ronjas skidspår. Nu måste hon göra nya, och det var hårt arbete. Kylan hade redan lagt en tunn skare över snön, men den var inte stark nog. Hela tiden bar det igenom, och till sist orkade hon inte spåra mer. Nu ville hon hem.

Hon hade tagit sej upp på en bergknalle och skulle utför igen åt andra sidan. Där stupade det tvärbrant ner, men hon hade ju sin skidstav att bromsa med, och utan rädsla rände hon iväg så att snön rök om henne. Där var ett gupp, och det flög hon över. Men mitt i flöjet tappade hon ena skidan, och när hon tog mark körde hon foten genom snön ner i ett djupt hål. Hon såg sin skida försvinna utför branten och bli borta, själv satt hon fast i hålet ända till knät. Det skrattade hon åt först, men hon slutade med det när hon märkte hur illa det var. Att hon inte kunde komma loss, det hjälpte inte hur mycket hon ryckte och slet. Hon hörde ett mummel nere från hålet och förstod först inte vad det kom sej av. Men rätt som det var såg hon en flock rumpnissar kava sej upp genom snön en bit bort. De var lätta att känna igen på sina breda rumpor och sina små skrynkliga ansikten och risiga hår. För det mesta var rumpnissar snälla och fredliga och gjorde inget ont. Men dessa, som nu stod och stirrade på henne med sina enfaldiga ögon,

de var missnöjda, det märktes. De grymtade och suckade, och en av dem sa dystert:

”Voffor gör ho på detta viset?”

Och strax stämde de andra in:

”Voffor gör ho på detta viset? Ha sunder taket, voffor då då?”

Ronja förstod att hon hade ränt foten ner i deras jordkula. Rumpnissar gjorde ju sådana åt sej, om de inte hittade något bra ihåligt träd att bo i.

”Jag kunde inte rå för det”, sa hon. ”Hjälp mej att komma loss!”

Men rumpnissarna bara stirrade på henne och suckade lika dystert som förut:

”Ho setter fast i taket, voffor gör ho på detta viset?”

Ronja blev otålig.

”Hjälp mej då, så att jag kan komma härifrån!” Men det var som om de inte hörde eller förstod. De glodde bara enfaldigt på henne och sedan försvann de hastigt in i sin jordkula. Hon hörde deras missnöjda mummel där nerifrån. Men plötsligt började de skrika och hojta som om de var glada över nånting.

”Det går”, skrek de. ”Med vaggan då si! Det går!”

Och Ronja kände att nånting hängdes på hennes fot, nånting tungt.

”Lelle gossen, där hänger han bra”, skrek rumpnissarna. ”I vaggan då si! När som vi ändå måste ha den där styggfoten i taket.”

Men Ronja ville inte ligga i köld och snö och hålla vaggan åt några dumma rumpnissar. Hon försökte om igen, hon ryckte och slet så mycket hon orkade för att komma loss. Och då jublade rumpnissarna.

”Lelle gossen, nu blir han rektit vaggad då si!”

I Mattisskogen fick man inte vara rädd, det hade hon hört ända sen hon var liten, och hon hade ju försökt vänja sej av med det. Men ibland gick det inte. Just nu gick det inte. Tänk om hon inte *kunde* komma loss, tänk om hon skulle ligga här och frysa ihjäl nu i natt! Hon såg de mörka snömolnen över skogen, mera snö skulle komma, mycket snö! Kanske skulle hon ligga gömd under den, död och förfrusen, och vagga en liten rumpnisse på sin dinglande fot ända till våren! Då som först skulle väl Mattis komma och hitta sin stackars dotter, som hade frusit sej till döds i vinterskogen.

”Nej, nej”, skrek hon. ”Hjälp! Kom och hjälp mej!”

Men vem fanns i denna tomma skog som kunde höra henne? Ingen enda, det visste hon. Men hon skrek ändå, tills hon inte orkade längre. Och då hörde hon rumpnissarna klaga där nere:

”Redan slut me vaggvisera! Voffor då då?”

Men sedan hörde Ronja inte mera. För nu såg hon vildvittran. Som en stor svart vacker rovfågel kom hon svävande över skogen högt uppe under de mörka skyarna, så sänkte hon sej, och hon kom närmare. Rakt mot Ronja flög hon, och Ronja blundade. Nu fanns ingen räddning mer, det förstod hon.

Skrikande och skrattande landade vittran bredvid henne.

”Lilla vackra människan”, skrek hon gällt och drog Ronja i håret. ”Ligger här och bara vilar sej, jojo, jojo!”

Om igen skrattade hon, och det var det otäckaste skratt.

”Arbeta ska du få göra! Hos oss i bergen! Tills blodet rinner! Annars river vi dej, annars klöser vi dej!”

Hon började rycka och slita i Ronja med sina skarpa klor, och när Ronja ändå satt stenhårt fast blev hon rasande.

”Vill du jag ska riva dej och klösa dej?”

Hon böjde sig ner över Ronja, och hennes svarta stenögon blänkte av elakhet.

Sedan försökte hon om igen få loss Ronja, men hur hon än ryckte och slet lyckades det inte, och till sist tröttnade hon.

”Då hämtar jag systrarna mina då”, skrek hon. ”I morgon tar vi dej. Sen ligger du aldrig här och vilar mer, aldrig, aldrig!”

Och så flög hon bort över trädtopparna och försvann uppåt bergen.

I morgon när vildvittrorna kommer, då ligger här bara en isklump, tänkte Ronja.

Det hade blivit tyst nere hos rumpnissarna. Hela skogen var tyst och väntade bara på natten som nu skulle komma. Ronja väntade inte heller något annat. Hon låg stilla och kämpade inte emot mer. Den fick väl komma då, tänkte hon, den sista kalla mörka ensamma natten som skulle göra slut på henne.

Det hade börjat snöa. Stora flingor sjönk ner över hennes ansikte. De smälte där och blandade sej med hennes tårar. För nu grät hon. Hon tänkte på Mattis och på Lovis. Aldrig mer skulle hon se dem, och i Mattisborgen skulle ingen mer någonsin vara glad. Stackars Mattis, han skulle bli från vettet av sorg! Och ingen Ronja skulle finnas där för att trösta honom som hon brukade göra när han var ledsen. Nej, nu fanns ingen tröst att ge och ingen tröst att få, ingen alls!

Då hörde hon att någon sa hennes namn. Klart och tydligt hörde hon det, men hon förstod att det måste vara i en dröm. Och det grät hon för. Aldrig mer utom i drömmen skulle någon kalla henne vid namn. Och snart skulle hon inte ens drömma längre.

Men så hörde hon rösten om igen!

”Ronja, ska du inte hem nu?”

Motvilligt öppnade hon ögonen. Och där stod Birk, ja, där stod Birk på sina skidor!

”Jag hittade din skida här nedanför, och det var nog tur, för annars hade du fått ligga här.”

Han ställde skidan i snön bredvid henne.

”Du behöver visst hjälp?”

Då satte hon i att gråta, så högt och så vilt att hon skämdes för det. Hon kunde inte svara honom för bara gråt, och när han böjde sej ner för att lyfta upp henne slog hon armarna om honom och mumlade i förtvivlan:

”Gå inte ifrån mej! Gå aldrig ifrån mej mer!”

Det log han åt.

”Nej, bara du håller dej på replängds avstånd så! Släpp mej och tjut inte, så ska jag se om jag kan få loss dej!”

Han tog av sina skidor, så la han sej på magen bredvid hålet och körde ner handen så långt han kunde. Och när han länge hade lirkat hände det makalösa undret. Ronja kunde dra upp benet, hon var fri!

Men rumpnissarna var arga där nere, och deras unge tjöt.

”Väcker lille gossen, och han får jord i ygona, voffor gör ho på detta viset?”

Ronja grät, hon kunde inte sluta. Birk räckte henne skidan.

”Tjut inte mer”, sa han. ”Annars orkar du aldrig ta dej hem!”

Ronja drog ett djupt andetag. Ja, det fick bli slut med gråten nu. Hon stod på sina skidor och kände efter om benen bar henne.

”Jag får försöka”, sa hon. ”Och du kommer väl också?”

”Jag kommer också”, sa Birk.

Ronja tog sats och rände iväg utför branten, och Birk följde efter. Hela tiden, medan hon mödosamt skidade hemåt i snöyran, hade hon honom bakom sej. Gång på gång måste hon se efter att han fanns där. Hon var så rädd att han plötsligt skulle försvinna och lämna henne ensam. Men han följde henne på replängds avstånd, ända tills de närmade sej Vargklämman. Där måste de skiljas åt. Sedan skulle Birk på hemliga vägar ta sej till Borkafästet.

De stod stilla en stund i den fallande snön och skulle ta farväl. Det var svårt, kände Ronja, hon ville med all makt hålla honom kvar.

”Du Birk”, sa hon. ”Jag skulle önska att du vore min bror.”

Birk log.

”Det kan jag väl vara om du så vill, rövardotter!”

”Det vill jag”, sa hon. ”Men bara om du kallar mej Ronja!”

”Ronja, söstra mi”, sa Birk. Och sen försvann han i snöyran.

”Du var länge i skogen i dag”, sa Mattis, när Ronja hade satt sej vid elden för att försöka bli varm. ”Har du haft det bra?”

”Ja, ganska bra”, sa Ronja och höll fram sina iskalla händer mot värmen.

6

Det snöade den natten över Mattisborgen och skogarna runt omkring, så att inte ens Skalle-Per kunde minnas värre. Fyra man gick det åt för att pressa upp stora borgporten så pass att man kunde tränga sej ut och få undan de värsta snödrivorna. Skalle-Per stack också ut näsan och såg det ödsliga vita landskapet, där allt nu var gömt under snön. Vargklämman var helt igenmurad. Genom den hålvägen kom man väl inte fram förrän till våren, om det fortsatte som det hade börjat, trodde Skalle-Per.

”Du, Fjosok”, sa han, ”om din högsta fröjd är att skotta snö, så kan jag lova dej mycket livat en tid framöver.”

Skalle-Per spådde rätt om det mesta, och rätt fick han nu också. En lång tid dråsade det ner snö dag och natt. Rövarna skottade och svor över den, men den hade åtminstone det goda med sej att man inte behövde hålla vakt mot Borkas anhang vare sej vid Vargklämman eller Helvetesgapet.

”Nog för att Borka är dummare än en gris”, sa Mattis, ”men så omänskligt dum är han väl ändå inte, så han vill slåss i snö upp till armhålorna.”

Så dum var inte Mattis heller, och han brydde sej förresten inte stort om Borka just nu. Han hade värre saker att tänka på. Ronja var sjuk för första gången i sitt liv. Morgonen efter dagen i vinterskogen som så när hade blivit hennes sista, vaknade hon med hög feber och kände till sin förundran att hon inte alls ville upp och börja leva som hon brukade.

”Vad är det med dej”, skrek Mattis och kastade sej på knä vid hennes bädd. ”Vad är det du säjer? Inte är du väl sjuk heller?”

Han tog hennes hand och kände hur het den var, ja, hon blossade hela flickan märkte han, och han blev rädd. Aldrig förr hade han sett henne sådan. Spelande frisk hade hon varit i alla sina livsdagar. Men här låg hon nu, denna dotter som han älskade så mycket, och han visste det genast! Han visste hur det skulle bli! Ronja skulle tas ifrån honom, hon skulle dö, det kände han så att hjärtat värkte i honom. Och han förstod inte vad han skulle ta sej till med sin vanvettiga sorg. Helst ville han dunka huvudet i väggen

och vråla som han brukade. Men det gick inte an att skrämma det stackars barnet, så pass vett hade han ändå. Därför la han bara handen på hennes glödheta panna och mumlade:

”Det är bra att du håller dej varm, Ronja mi! Som man ska göra när man är sjuk.”

Men Ronja kände sin far, och trots febern som brann i henne försökte hon trösta honom.

”Var inte dum, Mattis! Det här är väl ingenting. Det kunde vara mycket värre.”

Det kunde vara så att jag från vinter till vår låg gömd under snön borta i skogen, tänkte hon. Stackars Mattis, om igen föreställde hon sej hur det skulle ha krossat honom, och hon fick tårar i ögonen. Det såg Mattis, och han trodde att hon låg där och sörjde för att hon måste dö så ung.

”Barn lilla, visst blir du kry igen, gråt inte”, sa han och svalde häftigt sina egna snyftningar. ”Men var är mor din”, röt han sedan och sprang gråtande på dörren.

Varför stod inte Lovis färdig med sina feberstillande örter, när Ronjas liv hängde så på ett hår, det skulle han gärna vilja veta!

Han sökte henne i fårhuset, men där var hon inte. Fåren bräkte hungrigt i sin kätte. Fast de märkte snart att det inte var den rätta som hade kommit. För den här stod med sitt lurviga huvud böjt mot kättens kant och grät så vilt att de alla blev hjärtskrämda.

Mattis fortsatte att böla, ända tills Lovis, färdig med sina bestyr hos höns och getter, klev in genom dörren. Då röt han:

”Kvinna, varför är du inte hos ditt sjuka barn?”

”Har jag ett sjukt barn”, svarade Lovis lugnt. ”Det visste jag inte. Men så fort jag har gett fåren vad di ska ha …”

”Det kan jag göra! Gå till Ronja”, skrek han, och sen snörvlade han lite tyst:

”Om hon nu lever än!”

Han började vräka fram aspkärvar ur förrådet, och när Lovis hade gått matade han sina får och klagade sin sorg för dem.

”Ni vet inte ni, hur det är att ha barn! Ni vet inte hur det känns när man ska mista sitt käraste lilla lamm!”

Sedan teg han plötsligt, för nu kom han ihåg att de alla hade fått lammungar i våras. Och vad hade det blivit av dem … fårfioler nästan allesammans!

Lovis gav sin dotter feberstillande örtsafter att dricka, och efter tre dagar var Ronja frisk. Till Mattis häpnad och fröjd. Ronja var sej lik, bara lite mera tankfull än förut. Under de tre dagarna i bädden hade hon hunnit tänka en del. Hur skulle det bli nu? Med Birk? En bror hade hon fått, men när skulle hon någonsin kunna vara med honom? I hemlighet måste det ske. Inte kunde hon tala om för Mattis att hon hade blivit vän med en Borkarövare. Det skulle vara som att slå honom i skallen med en slägga, bara mycket värre, och han skulle bli mer förkrossad och mer ursinnig än man någonsin hade sett honom. Ronja suckade, varför måste hennes far vara så våldsam i allting? Om han var glad eller arg eller lessen var det likadant, vild och våldsam var han så att det kunde räcka för ett helt rövarband.

Ronja brukade inte ljuga för sin far. Hon bara teg med sådant som hon visste skulle göra honom lessen eller arg. Eller både lessen och arg, vilket han skulle bli om hon berättade för honom om Birk. Men det kunde inte hjälpas, hade hon nu fått en bror så ville hon vara med honom, även om hon måste smyga sej till det.

Fast vart skulle hon smyga i all denna snö? Ut i skogen kunde hon inte komma eftersom Vargklämman var stängd, och förresten skrämde den där vinterskogen henne lite. Hon hade fått nog av den för en tid.

Snöstormarna fortsatte att vina kring Mattisborgen. Det blev bara värre och värre, och Ronja förstod till sist hur illa det var, inte förrän till våren skulle hon få se Birk igen. Han var så långt ifrån henne som om de bodde tusen mil från varann.

Och det var snöns fel. Ronja blev mer och mer förbittrad på den för varje dag som gick, och rövarna avskydde den lika innerligt. Varje morgon kivades de om vem som stod i tur. Några av dem måste skotta upp stigen till källan där man tog vatten. Den låg halvvägs mot Vargklämman, och det var hårt arbete att skotta sej dit med snön yrande om öronen och sedan kånka hem tunga ämbar med vatten så att det räckte åt både folk och fä.

”Ni är lata som oxar”, sa Lovis. ”Utom när ni slåss och rövar, då arbetar ni friskt.”

Och de lata rövarna längtade till våren, när rövarlivet skulle komma igång igen. Sin långa väntan fördrev de med att skotta mer och mer snö och tälja skidor och se om sina vapen och rykta sina hästar och spela tärning och dansa rövardanser och sjunga rövarvisor framför elden som de alltid hade gjort.

Ronja spelade tärning med dem och sjöng och dansade hon också, men hon längtade mycket till våren precis som rövarna och till sin skog i vårens tid. Då skulle hon äntligen få se Birk igen, få tala med honom och få veta om det nu var säkert att han ville vara hennes bror, som han hade lovat där i snöyran.

Men att vänta var svårt, och Ronja avskydde att vara instängd. Det gjorde henne rastlös och tiden blev lång. Därför gick hon en dag ner i de underjordiska källarvalven, där hon inte hade varit på så länge. Gamla fånghålor var något som hon inte tyckte om. Det fanns en hel rad sådana där nere, insprängda i berget. Skalle-Per påstod visserligen att ingen hade suttit fängslad där sedan de urminnes tider då stormän och småkungar härskade över Mattisborgen, långt innan den blev en rövarborg. Men ändå kände Ronja, när hon kom ner i den unkna kylan under valven, att något av de där för länge sen döda fångarnas jämmer och suckan satt kvar i bergväggarna, och hon blev kuslig till mods. Hon lyste med sin hornlykta in i hålornas mörker, där de stackars uslingarna hade suttit utan hopp att någonsin mer få se dagsljuset. En stund stod hon stilla och sörjde över den grymhet som hade skett i Mattisborgen. Så svepte hon rysande vargskinnspälsen tätare omkring sej och traskade vidare genom den underjordiska gången som förbi fånghålorna sträckte sej under hela borgen. Här hade hon gått med Skalle-Per. Han var den som hade visat henne vad åskan gjorde den natten hon föddes. Inte nog med att den rev upp ett Helvetesgap. Rakt under det gapet hade den också krossat berget, och därför var den underjordiska gången igenrasad på mitten och fylld med stenflis.

”Här är det stopp, här måste du stanna”, sa Ronja, precis som Skalle-Per hade sagt när hon var med honom.

Men sedan började hon fundera. På andra sidan raset, där fortsatte ju gången, det visste hon, det hade Skalle-Per också sagt. Det hade alltid retat henne att hon inte kunde komma längre, och nu mer än någonsin. För vem vet, någonstans bortom all den här stenflisen, där fanns väl Birk just nu?

Tankfull stod hon kvar och såg på de nerrasade stenhögarna. Och till sist hade hon tänkt färdigt.

Under en tid framöver såg man inte mycket till Ronja i stensalen. Varenda morgon försvann hon, ingen visste vart, och varken Mattis eller Lovis undrade var hon höll till. Hon skottade väl snö som alla andra, trodde de, och förresten var de vana vid att hon kom och gick som hon ville.

Men Ronja skottade inte snö. Hon plockade stenflis, så att armar och rygg värkte. Och när hon uttröttad tumlade i säng om kvällarna var det en

sak hon säkert visste. Aldrig mer i detta liv skulle hon flytta någon sten, stor eller liten. Men knappt hade det blivit morgon förrän hon var nere i underjorden igen. Och där satte hon igång som en rasande att fylla ämbar efter ämbar med stenflis. Hon hatade den, all denna hopade stenflis, så att den borde kunna smälta av det. Men det gjorde den inte, den låg kvar där den låg, och hon fick själv, ämbar för ämbar, kånka bort och tömma den i närmsta fånghåla.

Men det kom en dag när hålan var full, och då hade stenberget vid raset sjunkit så att man med någon möda nog skulle kunna klättra över till andra sidan. Ifall man vågade! Ronja kände att nu måste hon tänka efter. Vågade hon ge sej rakt in i Borkafästet? Och vad skulle hända henne där? Det visste hon inte, men att hon var ute på farliga vägar, det visste hon. Ändå fanns där väl ingen väg så farlig att hon inte ville pröva den för att komma till Birk. Hon längtade efter honom. Hur det nu hade blivit så, hon förstod det inte! Hon hade ju avskytt honom och önskat honom och alla Borkarövare åt pipsvängen. Och här stod hon nu, och det enda hon ville var att äntligen komma bortom stenflisen och se om hon kunde hitta Birk.

Då hörde hon något. Någon kom på andra sidan, hon hörde steg. Vem kunde det vara annat än en Borkarövare? Hon höll andan och vågade inte röra sej, stod dropp stilla och lyssnade och ville därifrån innan han bortom stenhögarna märkte att hon fanns.

Då började han vissla, Borkarövaren! En liten enkel melodi. Som hon hade hört förr, ja, sannerligen, hon hade hört den förr! Birk hade visslat den när han strävade med att få henne loss hos rumpnissarna. Var det då Birk som fanns där så nära henne eller visslade alla Borkarövare just den melodin?

Det brände i henne att få veta det, men fråga kunde hon inte göra, det skulle vara farligt. Ändå måste hon på något vis lura ut vem visslaren var, och hon tog sej för att vissla hon också. Mycket svagt och samma melodi. Då blev det tyst på andra sidan. En lång stund var det så otäckt tyst, och hon gjorde sej färdig att rusa därifrån, om nu plötsligt en okänd Borkarövare skulle komma krälande över stenflisen för att slå klorna i henne.

Men så hörde hon Birks röst. Tyst och tveksam som om han inte visste vad han skulle tro.

”Ronja?”

”Birk”, skrek hon, så våldsamt glad att hon nästan tappade andan. ”Birk, å, Birk!”

Sedan teg hon. Och sen sa hon:

”Är det sant att du vill vara min bror?”

Hon hörde honom skratta bortom stenflisen.

”Min syster”, sa han. ”Jag tycker om att höra din röst, men jag skulle vilja se dej också. Är du lika svartögd som du brukar vara?”

”Kom och se efter”, sa Ronja.

Längre hann hon inte. För nu hörde hon något som tog andan ur henne och fick henne tyst. Hon hörde hur den tunga källardörren långt där borta bakom henne öppnades, så föll den igen med ett brak, och nu kom någon nerför trappan. Ja, någon kom, och om hon inte genast kunde tänka ut vad hon skulle göra, så var hon förlorad! Och Birk också! Hon hörde stegen, de närmade sig alltmer. Genom den långa gången kom någon sakta och obevekligt. Hon hörde det och visste vad det betydde, ändå stod hon där som ett fä, skräckslagen och orörlig. Inte förrän det nästan var för sent, då äntligen blev det liv i henne, och hon viskade hastigt till Birk:

”I morron!”

Sedan rusade hon för att möta den som kom. Vem det än var måste han hindras från att se vad hon hade ställt till vid raset.

Skalle-Per var det, och han lyste upp när han såg henne.

”Som jag har letat”, sa han. ”Vad i alla vildvittrors namn gör du här?”

Hon tog honom kvickt under armen och fick honom att vända innan det var ohjälpligt för sent.

”Man kan ju inte skotta snö jämt”, sa hon. ”Kom, nu vill jag härifrån.”

Sannerligen, det ville hon! Inte förrän nu gick det upp för henne vad hon hade gjort. Hon hade öppnat en väg in till Borkafästet, det skulle Mattis veta! Inte för att han var listig som en gammal rävhona, men nog skulle han förstå att här fanns äntligen en väg och ett sätt att komma åt Borka. Det kunde han själv ha funderat ut för länge sen, tänkte Ronja. Men hon var glad att han inte hade gjort det. Nog var det underligt, hon ville inte längre ha några Borkarövare uthävda ur Mattisborgen. De måste få stanna där, för Birks skull. Birk fick inte hävas ut, och om hon kunde hindra det skulle ingen få ta sej in i Borkafästet den väg som hon hade öppnat. Därför måste hon nu se till att inte Skalle-Per gjorde sej några onödiga funderingar. Han gick där bredvid henne och såg så finurlig ut. Fast det var ju hans vanliga uppsyn. Man kunde tro att han visste alla hemligheter. Men hur illslug han än var, så var Ronja den här gången ännu slugare. Hennes hemlighet hade han inte upptäckt. Ännu åtminstone.

”Nä, nä, man kan inte skotta snö jämt”, det höll Skalle-Per med om. ”Men spela tärning kan man göra dag och natt. Eller vad tycker du, Ronja?”

”Spela tärning kan man göra dag och natt. Och särskilt nu”, sa Ronja och drog honom ivrigt med sej uppför den branta källartrappan.

Hon spelade tärning med Skalle-Per ända fram till Vargsången. Men Birk var hela tiden i hennes tankar.

I morgon! Det var det sista hon tänkte, innan hon somnade den kvällen. I morgon!

7

Och så blev det morgon, och nu skulle hon till Birk. Fort måste hon iväg. Hon fick passa på den korta stund hon var ensam i stensalen, medan alla andra skötte sina olika morgonsysslor. När som helst kunde Skalle-Per dyka upp, och hans frågor ville hon slippa.

Äta kan jag göra lika bra i underjorden, tänkte hon. För här blir ändå ingen matro.

Hon stoppade hastigt bröd i skinnpåsen och hällde getmjölk i sin träflaska. Och utan att bli sedd av någon försvann hon ner i källarvalven. Snart stod hon vid stenraset.

”Birk”, ropade hon, ängslig att han inte skulle vara där. Ingen svarade bakom stenhögarna, och hon blev besviken så att hon kunde gråta, tänk om han inte kom! Kanske hade han glömt alltsammans eller ännu värre, kanske han hade ångrat sej. Hon var ju en Mattisrövare och en Borkafiende, när allt kom omkring ville han kanske inte ha något att göra med en sådan.

Då var det någon bakom henne som drog henne i håret. Hon skrek till, så rädd blev hon. Måste han nu komma snokande igen, Skalle-Per, och förstöra allting!

Men det var inte Skalle-Per. Det var Birk. Han stod där och skrattade, och hans tänder lyste i dunklet. Stort mer av honom såg hon inte i skenet från hornlyktan.

”Jag har väntat länge”, sa han.

Ronja kände hur en liten fröjd spratt upp inom henne, tänk att ha en bror som hade väntat länge för hennes skull!

”Och jag då”, sa hon. ”Jag har väntat ända sen jag kom loss från rumpnissarna.”

Sedan visste de på en stund inget mer att säja, stod där bara tysta men mycket nöjda med att vara tillsammans.

Birk lyfte sitt talgljus och höll det intill hennes ansikte.

”Svartögona har du kvar”, sa han. ”Du är dej lik, bara lite blekare.”

Först då märkte Ronja att Birk inte var sej lik som hon mindes honom. Han hade blivit tunn, ansiktet var så smalt och ögona så stora.

”Vad har du gjort med dej”, undrade hon.

”Inget”, sa Birk. ”Men jag har just inte ätit så mycket. Ändå har jag fått mer än någon annan i Borkafästet.”

Det dröjde lite innan Ronja fattade vad han hade sagt.

”Menar du att ni inte har någon mat? Att ni inte får äta er mätta?”

”Mätt har ingen av oss varit på långa tider. All vår mat håller på att ta slut. Och kommer inte våren snart, så bär det åt pipsvängen med oss. Precis som du ville, det minns du”, sa han och skrattade igen.

”Det var då det”, sa Ronja. ”Den gången hade jag ingen bror. Men nu har jag en.”

Hon öppnade skinnpåsen och gav honom brödet.

”Ät, om du är hungrig”, sa hon.

Det kom ett underligt läte, nästan som ett litet skrik från Birk. Och han tog de grova brödbitarna, en i var hand, sedan åt han. Det var som om Ronja inte fanns där. Han var ensam med sitt bröd och slukade det intill sista biten. Då räckte Ronja honom mjölkflaskan, och han satte den girigt till munnen och drack tills den var tom.

Efteråt tittade han skamset på Ronja.

”Skulle inte du ha haft det där själv?”

”Det finns mer hemma hos mej”, sa hon. ”Jag svälter inte.”

Och hon såg för sej Lovis rika förråd i visthuskammaren, det härliga brödet, getosten och messmöret och äggen, tunnorna med saltmat, de rökta fårfiolerna som hängde i taket, bingarna med mjöl och gryn och ärter, krukorna med honung, korgarna med hasselnötter och påsarna fulla med örter och blad som Lovis hade samlat och torkat för att ha i hönssoppan hon bjöd på ibland. Den hönssoppan, Ronja kände att hon blev hungrig när hon kom ihåg hur gott den smakade efter allt det salta och rökta som man annars fick äta vintern igenom.

Men hos Birk var det rena svälten, hon förstod inte varför. Det fick han förklara för henne.

”Vi är fattigrövare nu för tiden förstår du. Getter och får hade vi också, innan vi kom hit till Mattisborgen. Nu har vi bara våra hästar, och dem har vi inhysta över vintern hos en bonde långt bortom Borkaskogen. Tack och lov för det, för annars hade vi väl ätit opp dem vid det här laget. Mjöl och rovor och ärter och saltfisk har vi haft någorlunda av, men nu börjar det också tryta. Tvi, en sån vinter vi har haft!”

Ronja kände det som om det vore hennes och Mattisborgens fel att Birk hade haft det svårt och nu stod där så mager och svulten. Men skratta kunde han ännu trots allt.

”Fattigrövare, ja, just det! Känner du inte hur lortigt och fattigt jag luktar”, sa han med ett flin. ”Vi har knappt haft vatten heller. Vi har fått smälta snö, för ibland har det varit stört omöjligt att ta sej ner i skogen och gräva fram bäcken under all snön. Och sen att få ett vattenämbar uppför en repstege i full snöstorm, har du försökt med det nån gång? Nej, för då skulle du veta varför jag luktar som en riktig lortrövare!”

”Så luktar våra rövare också”, försäkrade Ronja som en liten tröst. Själv luktade hon ganska gott, för Lovis skrubbade henne i stora träbaljan framför elden var lördagsafton och luskammade både henne och Mattis var söndagsmorgon. Fast Mattis klagade att hon slet håret av honom också och ville inte bli kammad. Men det hjälpte honom inte.

”Det räcker med tolv toviga, lusiga rövare”, brukade Lovis säga. ”Hövdingen tänker jag kamma i liv och död, så länge jag orkar hålla en luskam.”

Ronja tittade forskande på Birk, där han stod i lyktans sken. Även om han kanske inte var luskammad, så låg håret ändå som en kopparhjälm omkring hans huvud, och huvudet satt så vackert på den smala halsen och de raka skuldrorna. En vacker bror var han, tyckte Ronja.

”Det gör inget om du är fattig och lusig och lortig”, sa hon. ”Men jag vill inte att du ska vara hungrig.”

Birk skrattade.

”Hur vet du att jag är lusig, jo, visst är jag det! Fast jag är hellre lusig än hungrig, så mycket är säkert.”

Nu blev han allvarsam.

”Tvi för att vara hungrig! Men jag kunde väl ha sparat en brödkant åt Undis i alla fall!”

”Jag kan nog skaffa mer”, sa Ronja eftertänksamt. Men Birk skakade på huvudet.

”Nej, jag kan ju inte komma hem med bröd till Undis utan att tala om var jag har fått det. Och Borka skulle bli från vettet av raseri om han fick veta att jag tar emot bröd av dej och har blivit din bror till på köpet.”

Ronja suckade. Hon förstod ju att Borka måste avsky Mattisrövare lika mycket som Mattis avskydde Borkarövare, men å, vad det krånglade till allting för henne och Birk!

”Vi kan aldrig träffas annat än i smyg”, sa hon sorgset, och det höll Birk med om.

”Så är det! Och jag avskyr att göra saker i smyg.”

”Jag också”, sa Ronja. ”Gammal saltfisk och för långa vintrar är det värsta jag vet, men ännu värre att smyga, när det bara är dumt.”

”Men du gör det väl ändå? För min skull? Och till våren blir det lättare”, sa Birk, ”då kan vi träffas i skogen och inte i det här iskalla källarhålet.”

De frös båda så att de hackade tänder, och till sist sa Ronja.

”Jag tror jag måste gå nu, innan jag fryser ihjäl.”

”Men du kommer väl i morron igen? Till din lusiga bror?”

”Jag kommer med luskam och lite av varje”, sa Ronja.

Och det löftet höll hon. I tidiga morgnar så länge vintern varade mötte hon Birk nere i källarvalven och höll honom vid liv med mat ur Lovis visthuskammare.

Birk skämdes ibland för att ta emot hennes gåvor.

”Jag tycker jag stjäl från er”, sa han.

Men det skrattade Ronja åt.

”Är jag inte rövardotter kanske? Varför skulle jag inte röva då?”

Förresten visste hon att en hel del av det som Lovis hade i sina förråd, det var redan rövat från rika krämare på färd genom skogarna.

”En rövare tar utan att fråga och utan lov, så pass har jag äntligen lärt mej”, sa Ronja. ”Och nu gör jag som jag har blivit lärd. Så bara ät du!”

Varje dag gav hon honom också en påse mjöl och en påse ärter att i smyg tömma i Undis förråd.

Så långt har det gått med mej, tänkte hon, att jag vill hålla Borkarövare vid liv, tröste mej om Mattis visste det!

Birk tackade för hennes frikostighet.

”Undis häpnar varje dag över att det ännu finns lite mjöl och ärter kvar i hennes bingar. Det måste vara genom några vittrekonster, tror hon”, sa Birk och skrattade som han brukade. Han hade blivit lite mer lik sej nu och hade inte längre hungerögon, det var Ronja så nöjd med.

”Vem vet”, sa Birk, ”kanske mor min har rätt om vittrekonsterna. För nog ser du ut som en liten vittra, Ronja.”

”Fast snäll och utan klor”, sa Ronja.

”Ja, snäll så man aldrig har sett maken! Hur många gånger tänker du rädda mitt liv, söstra mi?”

”Lika många gånger som du räddar mitt”, sa Ronja. ”Det är bara så att vi inte klarar oss utan varann. Det har jag förstått nu.”

”Ja, så är det”, sa Birk. ”Sen får Mattis och Borka tycka vad di vill.”

Men Mattis och Borka tyckte ingenting om detta, eftersom de inte visste något om syskonmötena under källarvalven.

”Är du mätt nu”, frågade Ronja. ”För nu kommer jag med luskammen.”

Hon höjde kammen som ett vapen och gick emot honom. Arma Borkarövare, inte ens en luskam hade de i sin fattigdom! Men så mycket bättre! Hon tyckte om att känna Birks lena hår under sina händer och luskammade honom oftare än strängt taget nödvändigt.

”Jag är redan så övermåttan lusfri”, sa Birk, ”så nu tror jag du kammar förgäves.”

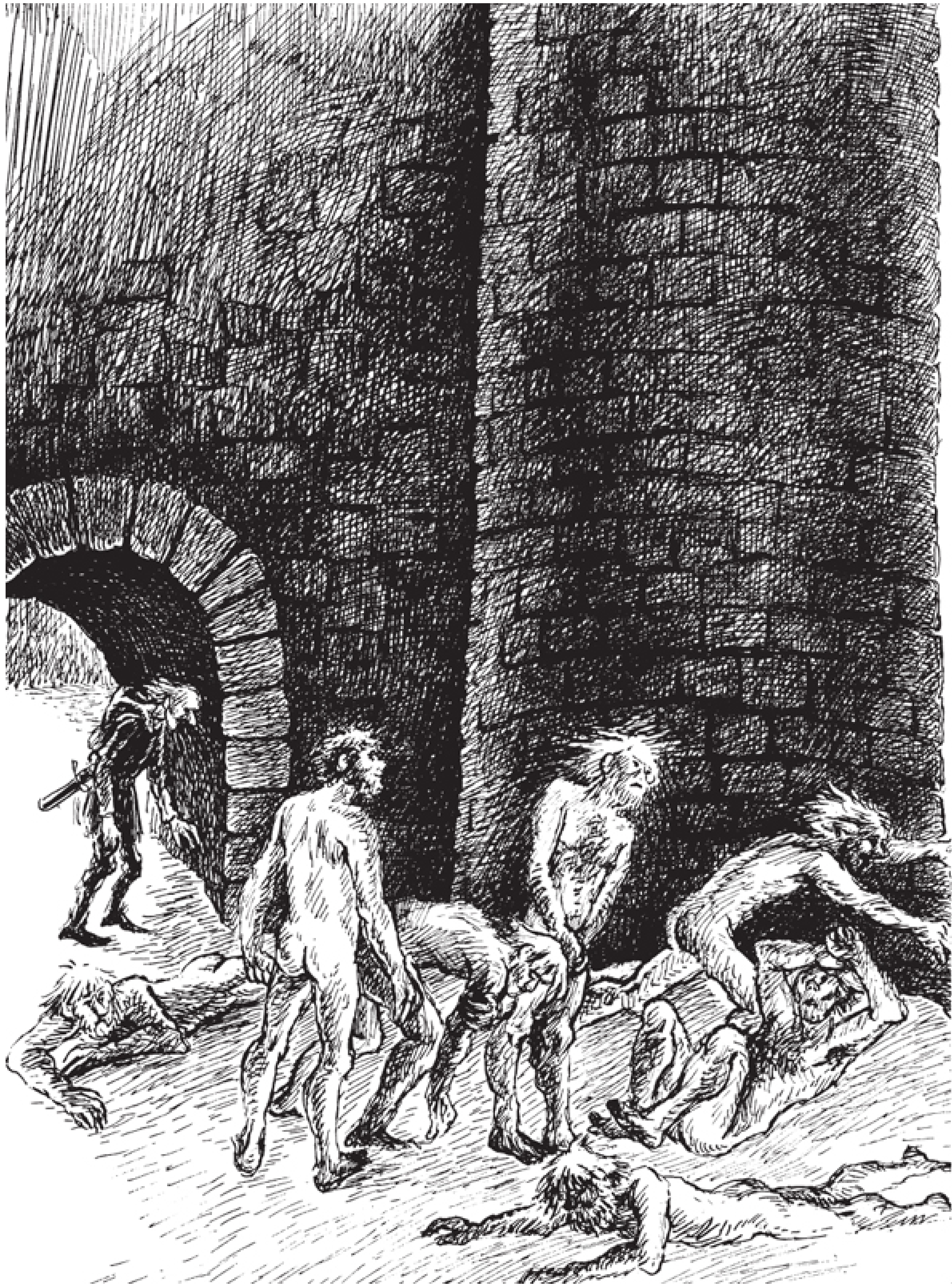
”Det blir det vi får se”, sa Ronja och körde med kraft luskammen genom hans hår.

Den stränga vintern blev så småningom lite mildare. Snön började smälta så smått, och en dag med stark dagsmeja körde Lovis ut rövarna i snön för att tvaga sej och bli av med den värsta lorten. De stretade emot och ville inte. Sådant var skadligt för hälsan försäkrade Fjosok. Men Lovis stod på sej. Nu skulle vinterlukten bort, sa hon, om så vareviga rövare strök med på kuppen. Utan förskoning drev hon ut dem i snön, och snart rullade det nakna, vilt tjutande rövare överallt i de snöiga backarna ner mot Vargklämman. De svor så det osade över Lovis omänskliga hårdhet, men skrubbade sej som hon hade sagt. De tordes inte annat.

Bara Skalle-Per vägrade istadigt att rulla sej i snö.

”Dö kan jag göra ändå”, sa han. ”Och det vill jag göra med den lorten jag har.”

”Gärna för mej”, sa Lovis, ”men innan dess kan du väl åtminstone ansa hår och skägg på di andra vildbaggarna.”

Det gjorde Skalle-Per gärna, sa han. Han var skicklig med ullsaxen när får och lamm skulle klippas, så nog kunde han få fason på vilken vildbagge som helst.

”Men mina egna två små hårtestar släpper jag inte till. Inget onödigt fjäsk, för jag ska ju snart i jorden”, sa han och strök belåtet sin skalliga hjässa.

Då slog Mattis sina väldiga nävar om honom och lyfte honom ett gott stycke från golvet.

”Dö, det låter du bli! Än har jag inte levat någon dag i mitt jordeliv utan dej, gamle tok, och då kan du inte helt lömskt lägga dej å dö ifrån mej, det begriper du väl!”

”Lille pojk, vi får se hur det blir”, sa Skalle-Per och såg rätt nöjd ut.

Resten av dagen bykte Lovis skitiga rövarkläder på borggården. Och i klädkammaren letade rövarna fram plagg att ha på sej medan deras egna torkade, mest sådant som Mattis farfar på sin tid hade rövat och dragit hem. Hur nu någon med vettet i behåll kunde ha varit skrudad på det sättet, undrade Fjosok och drog med tvekan en röd skjorta över huvudet. För honom gick det ändå an. Det var värre för Knotas och Lill-Klippen som måste hålla till godo med kjortel och livstycke, eftersom manskläderna

redan var slut när de kom och skulle ha. Det gjorde inte deras humör bättre. Men Mattis och Ronja hade roligt ett bra tag.

Lovis bjöd på hönssoppa den kvällen för att försona sej med sina rövare. De satt där tjuriga vid långbordet, renskrubbade och nyklippta och inte till att känna igen. Även lukten var annorlunda.

Men när den mäktiga doften av Lovis hönssoppa spred sej över långbordet, då slutade rövarna att tjura. Och så snart de hade ätit sjöng de och dansade som de brukade, fast något tamare än vanligt. Särskilt Knotas och Lill-Klippen avstod från alla häftigare språng.

8

Och så kom våren som ett jubelskrik över skogarna kring Mattisborgen. Snön smälte. Den rann i strömmar nerför alla bergsidor och sökte sej till älven. Och älven röt och skummade av våryra och sjöng med alla sina forsar och fall en vårens vilda sång som aldrig tystnade. Ronja hörde den varje vaken stund och ända in i nattens drömmar. Den långa, hemska vintern var förbi. Vargklämman var för länge sen fri från snö. Där rann nu en brusande bäck, och vattnet plaskade om hästhovarna när Mattis och hans rövare en tidig morgon kom ridande genom det trånga passet. De sjöng och visslade där de red fram, hoj, nu skulle det härliga rövarlivet äntligen börja!

Och äntligen skulle Ronja till sin skog som hon så mycket hade längtat efter. För länge sedan borde hon ha varit där och sett vad som hände i hennes marker, ända från det snön smälte och alla isar töade bort. Men Mattis hade envist hållit henne hemmavid. Vårvinterskogen var full av farligheter påstod han, och inte förrän det var dags för honom själv att dra ut med sina rövare släppte han henne loss.

”Ge dej iväg då”, sa han. ”Och så dränker du dej inte i någon liten lömsk göl.”

”Jo, det ska jag göra”, sa Ronja. ”Så att du äntligen får något att väsnas om.”

Mattis såg bedrövad på henne.

”Ronja mi”, sa han med en suck. Sedan kastade han sej upp i sadeln, och i spetsen för sina rövare satte han av nerför backarna och var borta.

Knappt hade Ronja sett den sista hästrumpan försvinna ut genom Vargklämman så kom hon rusande efter. Hon sjöng och visslade hon också när hon vadade genom bäckens kalla vatten. Sedan sprang hon, sprang och sprang tills hon kom till tjärnen.

Och där var Birk. Som han hade lovat. Han låg utsträckt på en stenhäll i solen. Ronja visste inte om han sov eller var vaken, och hon tog en sten och kastade den i vattnet för att pröva om han skulle höra plumset. Det gjorde han, och han flög upp och kom emot henne.

”Jag har väntat länge”, sa han, och om igen kände hon den lilla fröjden spritta till i henne för att hon hade en bror som väntade och ville att hon skulle komma.

Och här var hon nu och hade störtat huvudstupa in i våren. Den fanns så härligt överallt omkring henne, ja, den fyllde henne så stor hon var, och hon skrek som en fågel, högt och gällt, tills hon måste förklara för Birk.

”Jag måste skrika ett vårskrik, annars spricker jag. Hör! Du hör väl våren!”

De stod tysta en stund och hörde hur det kvittrade och susade och brummade och sjöng och sorlade i deras skog. I alla träd och alla vatten och alla gröna snår levde det, överallt ljöd vårens friska, vilda sång.

”Jag står och känner hur vintern rinner ur mej”, sa Ronja. ”Snart är jag lätt så jag kan flyga.”

Birk gav henne en knuff.

”Flyg då! Det är säkert fler vildvittror ute och far som du kan flockas med.”

Ronja skrattade.

”Ja, jag får se hur jag gör.”

Men så hörde hon hästarna. Någonstans ner mot älven kom de i full galopp, och nu fick hon bråttom.

”Kom! Jag vill så gärna fånga en vildhäst åt mej.”

Och de sprang tills de såg dem, hundratals hästar som med fladdrande manar sprängde fram genom skogen, så att marken dånade under deras hovar.

”Björn eller varg måtte ha skrämt dem”, sa Birk. ”Varför är di annars så rädda?”

Ronja skakade på huvudet.

”Di är inte rädda, di bara springer vintern ur kroppen. Men när di tröttnar på det och börjar beta, då ska jag fånga en och ta med mej hem till

Mattisborgen, det har jag länge tänkt.”

”I Mattisborgen, vad ska du med en häst där? Rider gör du ju i skogen. Vi kan väl fånga ett par och rida här och nu?”

Ronja funderade lite, sedan sa hon:

”Även folk ur Borkaätten kan ha vett i skallen, märker jag. Vi gör det! Kom, vi försöker!”

Hon lossade sin skinnrem. En sådan hade Birk nu också skaffat sej, och med sina snaror beredda gömde de sej bakom en sten invid gläntan där alla vildhästar brukade beta.

Det gjorde dem inget att de måste vänta.

”Jag kan så bra bara sitta här och vara i våren”, sa Birk.

Ronja såg på honom i smyg och mumlade tyst:

”Det tycker jag om dej för, Birk Borkason!”

Länge satt de där stilla och var i våren. De hörde koltrast och gök spela och gala så att det fyllde hela skogen. Nyfödda rävungar kultrade omkring utanför sin lya ett stenkast ifrån dem. Ekorrar flängde i talltopparna, och de såg harar komma skuttande över mossan och försvinna in i snåren. En huggormshona som snart skulle få ungar låg fredligt i solen alldeles nära. De störde henne inte, och hon störde inte dem. Våren var till för alla.

”Du har rätt, Birk”, sa Ronja. ”Varför skulle jag dra med mej en häst bort från skogen där han hör hemma. Men rida vill jag, och nu är det dags.”

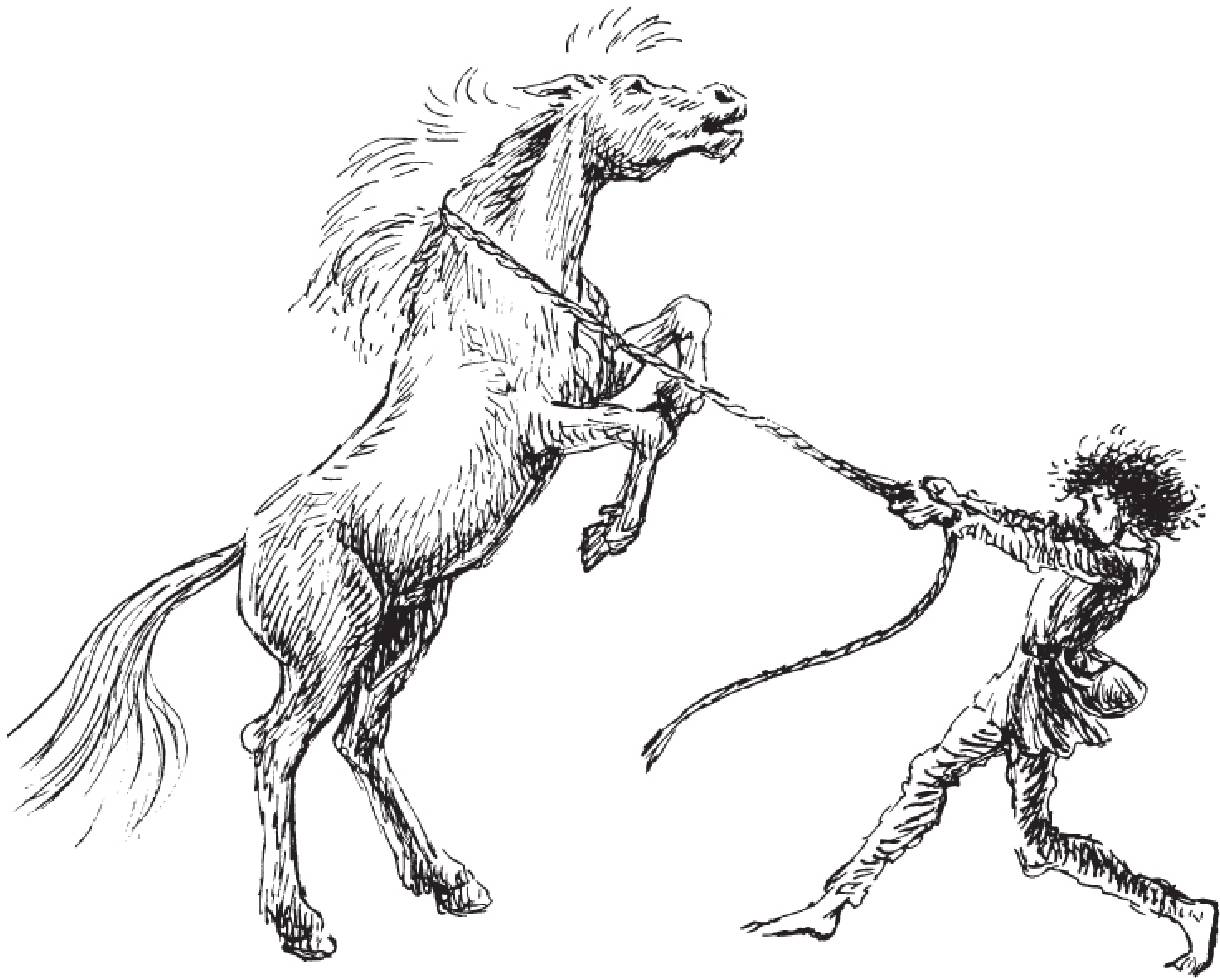
Gläntan var plötsligt fylld av betande hästar. De gick där lugnt och nafsade av det friska gräset.

Birk pekade på ett par vackra bruna unghästar som betade tillsammans en bit från den övriga flocken.

”Vad säjer du om di där?”

Ronja nickade tyst. Och med sina snaror färdiga till kast närmade de sej de två som skulle fångas. Bakifrån kom de, sakta och ljudlöst, sakta, allt närmare. Då knäcktes en liten kvist under Ronjas fot, och genast lystrade hela hästflocken beredd att fly. Men när inget farligt syntes till, ingen björn, ingen varg, inget lodjur eller annan fiende, då lugnade de sej och började beta igen.

Också de två unghästarna som Birk och Ronja hade valt ut åt sej. Nu hade de dem inom räckhåll. Då nickade de tyst åt varann, på en gång flög deras snaror ut, och i nästa stund hördes bara det vilda gnägget från två fångna hästar och dånet av hovar när den övriga flocken flydde och försvann bort genom skogen.

Två hingstföl var det de hade fångat, två vilda unga hingstar som sparkade och slog bakut och slet och bet och ursinnigt kämpade för att bli fria när Birk och Ronja ville binda dem vid var sitt träd.

De lyckades tjudra dem till sist, och när det äntligen var gjort hoppade de raskt utom räckhåll för de flygande hovarna. Sedan stod de flämtande och såg hästarna sparka och vrenskas tills skummet dröp av dem.

”Rida skulle vi”, sa Ronja. ”Di där låter sej inte ridas i första taget.”

Det förstod Birk också.

”Vi måste först få dem att begripa att vi inte vill dem något illa.”

”Det har jag redan försökt”, sa Ronja. ”Med en brödbit. Och hade jag inte dragit undan handen så kvickt som jag gjorde, så hade jag kommit hem till Mattis med ett par avbitna fingrar dinglande vid bältet. Det skulle inte ha gjort honom så särdeles munter och glad.”

Birk bleknade.

”Menar du att den rackarn högg efter dej när du kom med bröd? Och verkligen *ville* bita dej?”
”Fråga honom”, sa Ronja buttert.
Hon tittade missmodigt på den vildsinta hingsten som bara fortsatte att bråka och galnas.
”Rackarn, det var ett bra namn”, sa hon. ”Det ska jag kalla honom.”
Birk skrattade.
”Då får du ge min ett namn i utbyte.”
”Ja, han är lika galen han”, sa Ronja. ”Vildtoringen kan du kalla honom.”
”Hör ni det, vildhästar”, skrek Birk. ”Nu har vi gett er namn. Rackarn och Vildtoringen heter ni, och nu tillhör ni oss, om ni vill det eller inte.”
Rackarn och Vildtoringen ville inte, det märktes. De slet och bet i skinnremmarna, svetten rann av dem, ändå fortsatte de att sparka och slå bakut, och deras vilda gnäggande skrämde djur och fåglar vida omkring.
Men dagen gick mot kväll, och de mattades så småningom. Till sist stod de stilla med hängande huvuden invid sina träd, bara då och då gnäggade de spakt och sorgset.
”Di är nog törstiga”, sa Birk. ”Vi måste vattna dem.”
Och de lösta sina nu så snälla hästar och ledde dem till tjärnen, tog av dem skinnremmarna och lät dem dricka.
Länge drack de. Efteråt stod de stilla och nöjda och såg drömmande på Birk och Ronja.
”Vi har kuvat dem till sist”, sa Birk belåtet.
Ronja klappade sin häst, hon såg honom djupt in i ögonen och förklarade för honom:
”Har jag sagt att jag ska rida, då ska jag rida, förstår du det?”
Så tog hon ett stadigt tag i Rackarns man och svingade sej upp på hans rygg.
”Nu du, Rackarn”, sa hon. Och sedan flög hon i en vid båge med huvudet före ner i tjärnen. Hon dök upp igen lagom för att se Rackarn och Vildtoringen i full galopp försvinna mellan träden.
Birk räckte henne handen och drog upp henne. Alldeles tyst och utan att se på henne gjorde han det. Lika tyst klev Ronja upp ur vattnet. Hon ruskade på sej så att det stänkte om henne. Och sen sa hon med ett gapskratt:
”Jag ska nog inte rida mer i dag!”
Då kom där i ett tjut av skratt från Birk:

”Det ska inte jag heller!”

Så kom kvällen. Solen sjönk, skymningen kom, vårkvällens skymning som bara var ett underligt dunkel mellan träden och aldrig blev mörker och natt. Det blev tyst i skogen. Koltrast och gök hördes inte mer. Alla rävungar kröp in i sina lyor, alla ekorrungar och harungar i sina bon, huggormhonan under sin sten. Inget hördes mer än uvens dystra hoande långt borta ifrån, och snart tystnade också han.

Det var som om hela skogen sov. Men nu vaknade den sakta till sitt skymningsliv. Alla de skymningsväsen som levde där började röra sej. Det prasslade och kröps och smögs i mossan. Rumpnissar fnattade mellan träden, lurviga skumtroll kröp bakom stenarna, och grådvärgar i stora hopar kom kravlande ut ur sina gömslen och väste för att skrämma alla, där de drog fram. Och ner från bergen svävade vildvittrorna, de grymmaste och

galnaste av skogens alla skymningsväsen, de var så svarta mot den ljusa vårhimlen. Ronja såg dem, och hon tyckte inte om det.

”Här är mer oknytt i farten än vad som är nyttigt! Och nu vill jag hem, blöt och blåslagen som jag är.”

”Blöt och blåslagen är du”, sa Birk. ”Men så har du också varit en hel dag i våren.”

Ronja visste att hon hade stannat för länge i skogen. Och när hon hade skilts från Birk försökte hon tänka ut hur hon skulle kunna lirka med Mattis och få honom att förstå, varför hon hade måst vara i våren ända till sena kvällen.

Men ingen Mattis och ingen annan heller märkte eller brydde sej om när hon klev in i stensalen. Där hade man fått annat att bekymra sej för.

På en skinnfäll framför elden låg Sturkas, blek och med slutna ögon. Och bredvid honom låg Lovis på knä och förband ett sår i hans hals. Alla de andra rövarna stod modfällda runt om och tittade på. Bara Mattis travade fram och tillbaka över golvet som en ilsken björn. Han skrek och domderade.

”Å, dessa skitstövlar av Borkaätten och deras skitstövlar till rövare! Å, dessa banditer! Å, men jag ska knäppa dem en efter en, tills ingen av dem rör hand eller fot mer i detta liv. Å, å!”

Sedan tröt orden för honom, och det blev bara vrål som inte slutade förrän Lovis strängt pekade på Sturkas. Då begrep Mattis att den stackarn inte for väl av för mycket larm, och han teg motvilligt.

Ronja förstod att Mattis just nu inte var den rätta att tala med. Det var bättre att fråga Skalle-Per vad som hade hänt.

”Såna som Borka skulle hängas”, sa Skalle-Per. Och han talade om varför.

Vid Rövargången hade Mattis och hans raska gossar legat och lurpassat, berättade Skalle-Per. Och då kom där så turligt en massa farande folk, köpmän med stor packning, matvaror och skinn och en hoper pengar dessutom. De hade inte vett att försvara sej, och därför blev de också av med det de hade.

”Blev de inte arga då”, frågade Ronja olustigt.

”Gissa det du! Som di svor och levde och bar sej åt! Och brått fick di att komma därifrån. Di skulle väl iväg och klaga hos fogden, kan jag tro.”

Skalle-Per flinade. Men Ronja kunde inte tycka det var något att flina åt.

”Och sen må du tro”, fortsatte Skalle-Per, ”när vi lagom hade lastat alltsammans på hästryggarna och skulle hem, då kommer Borka och hans anhang och vill ha med av bytet. Och di skjuter, di rackarna! Så Sturkas fick en pil rakt in i halsen. Och då skjuter vi också förstås, jojo, nog var det två tre stycken av dem som fick lika mycket som Sturkas.”

Mattis kom lagom för att höra det sista, och han gnisslade tänder.

”Vänta, det här är bara början”, sa han. ”Jag ska knäppa vareviga en i tur och ordning. Hittills har jag hållit mej lugn. Men nu ska här äntligen bli slut på alla Borkarövare.”

Ronja kände att ett raseri steg upp i henne.

”Men om det då blir slut på alla Mattisrövare också, det har du inte tänkt på?”

”Det tänker jag inte tänka på”, sa Mattis. ”För så blir det inte.”

”Det vet du så lite om”, sa Ronja.

Sedan gick hon och satte sej bredvid Sturkas. Hon la handen på hans panna och kände att han hade feber. Han slog upp ögonen och såg på henne, och då log han lite.

”Mej knäcker di inte i första taget”, sa han, men det kom lite sluddrigt.

Ronja tog hans hand och höll den i sin.

”Nej, Sturkas, dej knäcker di inte i första taget.”

Länge satt hon där och höll hans hand. Hon fällde inga tårar. Men inne i henne grät det så sorgligt.

9

Sturkas hade sårfeber i tre dagar. Han var illa sjuk och låg i dvala. Men Lovis kunde många läkekonster och skötte honom som en mor med sina örter och omslag, och till allas förvåning steg han upp på fjärde dagen, svag i benen men annars tämligen kry. Pilen hade träffat en halssena, och allt eftersom den läktes drog den ihop sej mer och mer. Därigenom kom Sturkas huvud att luta åt ena sidan, vilket gav honom ett något sorgmodigt utseende, ändå var han ju lika frejdig och munter som någonsin. Alla rövarna var glada att han hade överlevt, och att de ibland ropade Sned-Skalle när de ville honom något, det var bara menat som ett skämt. Och Sturkas blev inte bedrövad.

Bedrövad var bara Ronja. Osämjan mellan Mattis och Borka gjorde livet svårt för henne. Hon hade trott att den där fiendskapen så småningom skulle dö av sej själv. Nu hade den istället blossat upp och blivit farlig. Varje morgon när Mattis red ut genom Vargklämman med sina rövare måste hon undra hur många av dem som skulle komma osårade hem. Lugn blev hon först när alla satt samlade kring långbordet om kvällen. Men nästa morgon var oron där igen, och hon frågade sin far:

”Varför ska ni stå varann efter livet, Borka och du?”

”Fråga Borka”, sa Mattis. ”Han sköt första pilen. Det kan Sturkas tala om för dej.”

Men också Lovis sa ifrån till sist.

”Barnet är klokare än du, Mattis! Detta kan bara sluta med blodbad och elände, och vad ska det vara bra för?”

Mattis blev förgrymmad när han fick både Ronja och Lovis emot sej.

”Vad det ska vara bra för”, skrek han. ”Vad det ska vara bra för? För att Borka nu äntligen ska ut ur Mattisborgen, kan ni fatta det, era våp!”

”Och måste det nödvändigt ske med blodspill, så att alla stryker med innan ni ger er”, frågade Ronja. ”Finns det inget annat sätt?”

Mattis tittade surt på henne. Det gick an att käbbla med Lovis om detta. Men att Ronja inte höll med honom, det var mer än han tålde.

”Hitta på ett annat sätt du då, som är så duktig! Få ut Borka ur Mattisborgen du! Sen kan han ligga lugnt som en rävlort i skogen och alla hans tjyvahundar också. Jag ska inte göra dem nåt.”

Han teg och tänkte efter lite, sen mumlade han:

”Fast får jag inte dräpa åtminstone Borka, så må jag väl kallas en usling bland rövare!”

Ronja träffade Birk i skogen varje dag. Det var hennes tröst. Men nu kunde hon inte längre bara sorglöst vara i våren, och det kunde inte Birk heller.

”Till och med våren är förstörd för oss”, sa Birk. ”Av ett par gamla tjuriga rövarhövdingar som inget vett har.”

Det var sorgligt, tyckte Ronja, att Mattis hade blivit en gammal tjurig rövarhövding utan vett. Hennes Mattis, hennes fura i skogen, hennes starkhet – varför kändes det nu som om Birk var den hon hade att ty sej till med det som var svårt?

”Hade jag inte dej till min bror”, sa hon, ”så vet jag då inte …”

De satt vid tjärnen, och runt omkring dem var vårens härlighet, men de märkte det knappast.

Ronja funderade.

”Fast hade jag inte dej till min bror, så brydde jag mej kanske inte om att Mattis vill förgöra Borka.”

Hon såg på Birk och skrattade till.

”Så då är det ditt fel att jag har fått så mycket sorger!”

”Jag vill inte att du ska ha sorger”, sa Birk. ”Men svårt är det också för mej.”

De satt där länge och hade det svårt, men de hade det tillsammans, och det var en tröst. Lätt var det ändå inte.

”Det är otryggt att inte veta vilka som är levande och vilka som är döda när kvällen kommer”, sa Ronja.

”Fast ännu har ingen dött”, sa Birk. ”Men det beror bara på att fogdeknektarna har börjat vimla här i skogarna igen. Mattis och Borka hinner helt simpelt inte ha ihjäl varann. De har fullt göra med att hålla sej undan knektarna.”

”Ja, så är det, och det är tur”, sa Ronja.

Birk skrattade.

”Tänk att fogdeknektar kan vara bra för nånting, vem skulle ha trott det?”

”Otryggt är det i alla fall”, sa Ronja. ”Och otryggt får vi väl ha det i alla våra dagar, du och jag.”

De gick och såg vildhästarna beta. Också Rackarn och Vildtoringen fanns med i flocken. Birk visslade på dem. Då lyfte de huvudet båda två och såg lite fundersamma ut. Sen betade de lugnt vidare. Detta var inte något som de tänkte bry sej om, det märktes.

”Odjur är ni”, sa Birk. ”Fast ni nu går där och verkar så beskedliga.”

Ronja ville hem. För ett par gamla tjuriga rövarhövdingars skull hade hon ingen ro att stanna i skogen längre.

Denna dagen liksom alla andra dagar skildes de åt, hon och Birk, långt innan Vargklämman och långt från alla rövarstigar. De visste var Mattis brukade komma ridande och var Borka hade sina vägar. Ändå ängslades de alltid att någon skulle råka se dem tillsammans.

Ronja lät Birk gå i förväg.

”Jag ser dej i morron”, sa han. Sedan sprang han.

Ronja dröjde en stund för att titta på de nya rävungarna. De hoppade och lekte och var en fröjd att se på. Men Ronja kände ingen fröjd, och hon undrade dystert om det någonsin skulle bli som förut. Kanske hon aldrig mer skulle få vara glad på det gamla sättet i sin skog.

Så gick hon hemåt och kom till Vargklämman. Där stod Joen och Lill-Klippen på vakt, och de verkade muntrare än vanligt.

”Skynda dej hem, så ska du få se vad som har hänt”, sa Joen.

Ronja blev nyfiken.

”Något nöjsamt måste det vara, det märks på er.”

”Ja, det kan du tro”, sa Lill-Klippen med ett flin. ”Du får se själv.”

Ronja började springa. Något som var nöjsamt kunde hon minsann behöva.

Snart stod hon utanför stensalens stängda dörr och hörde Mattis skratta där inne. Ett stort dånande skratt som värmde henne och tog bort all oro. Och nu ville hon veta vad som fick honom att skratta så.

Ivrigt klev hon in i stensalen. Och så fort Mattis fick syn på henne rusade han fram och slog armarna om henne. Han lyfte henne högt i vädret och svängde runt med henne, vild var han.

”Ronja mi”, skrek han, ”du hade rätt! Det behövs inget blodspill. Nu ryker Borka åt pipsvängen fortare än han släpper sin första morronfjärt, tro mej!”

”Hur då”, frågade Ronja.

Mattis pekade.

”Titta där! Titta vem jag knep alldeles nyss med egna händer!”

Stensalen var full av uppspelta rövare som hoppade runt och förde väsen, därför såg Ronja först inte vad Mattis pekade på.

”Förstår du, Ronja mi, jag säjer bara till Borka: Ska du stanna eller ge dej av? Ska du ha tillbaka ditt ormyngel eller ska du inte?”

Då såg hon Birk. Längst borta i en vrå låg han bunden till händer och fötter, med blod i pannan och förtvivlan i ögonen, och runt om honom hoppade Mattisrövare som tjoade och skrek:

”Hej, du lilla Borkason, när ska du hem till far din?”

Ronja gav till ett skrik, och tårar av raseri kom störtande ur hennes ögon.

”Du kan inte göra så”, skrek hon, och med knutna nävar slog hon Mattis var hon kom åt. ”Ditt odjur, du kan inte göra så!”

Mattis släppte ner henne med en duns, nu hade han skrattat färdigt. Och ilskan tog honom så att han bleknade av det.

”Vad är det min dotter säjer att jag inte kan göra”, frågade han hotfullt.

”Det ska jag säja dej”, skrek Ronja. ”Röva kan du göra, pengar och saker och vad skräp du vill, men människor kan du inte röva, för då vill jag inte vara din dotter mer.”

”Vem har talat om människor”, sa Mattis, och hans röst var inte till att känna igen. ”Jag har fångat ett ormyngel, en lus, en liten tjyvahund, och ska äntligen få rent i mina fäders borg. Sen kan du vara min dotter eller låta bli, vilket du vill.”

”Tvi dej”, skrek Ronja.

Skalle-Per kom och la sej emellan, för nu var han rädd. Aldrig hade han sett Mattis med ett så förstenat och hemskt ansikte, och det skrämde honom.

”Är det ett sätt att tala till sin far”, sa Skalle-Per och tog Ronja i armen. Men hon slet sej lös.

”Tvi dej”, skrek hon om igen.

Mattis tycktes inte höra henne. Det var som om hon inte längre fanns till för honom.

”Fjosok”, sa han med samma förfärliga röst, ”gå upp till Helvetesgapet och skicka bud till Borka att jag vill se honom där så fort solen går opp i morron. Det är säkrast att han kommer, säj honom det!”

Lovis stod där tigande och hörde på. Hon rynkade ögonbrynen men sa inget. Till sist gick hon bort och tittade på Birk. När hon såg såret i hans panna hämtade hon sitt lerkrus med lenande örtsaft och ville tvätta honom, men då röt Mattis.

”Kom inte med din hand vid ormynglet!”

”Ormyngel eller inte”, sa Lovis, ”det här såret ska tvättas!”

Och tvättat blev det.

Då kom Mattis. Han tog tag i henne och slängde henne tvärs över golvet. Hade inte Knotas fångat upp henne skulle hon ha farit rakt in i en sängstolpe.

Men så gjorde ingen ostraffat med Lovis. Och eftersom Mattis inte var inom räckhåll klippte hon till Knotas så att det sjöng om det. Det var det tack han fick för att han inte lät henne fara i sängstolpen.

”Ut, alla manfolk”, skrek Lovis. ”Far åt pipsvängen med er, för ni gör ändå aldrig annat än sattyg. Hör du mej, Mattis, ut med dej!”

Mattis gav henne en svart blick. Den kunde ha skrämt vem som helst, men inte Lovis. Hon stod med korslagda armar och såg honom tåga ut ur stensalen, följd av alla sina rövare. Men slängd över hans axel låg Birk med kopparhåret hängande ner över ögonen.

”Tvi dej, Mattis”, skrek Ronja, innan den tunga dörren föll igen bakom honom.

Mattis låg inte i sin vanliga bädd bredvid Lovis den natten, och var han sov visste inte Lovis.

”Inte bryr jag mej om det heller”, sa hon. ”Nu kan jag ligga här både på längden och tvären.”

Men sova kunde hon inte. För hon hörde sitt barn gråta i förtvivlan, och barnet lät henne inte komma nära sej med någon tröst. Detta var en natt som Ronja måste igenom ensam. Hon låg länge vaken och hatade sin far så att hon kände hjärtat krympa i bröstet. Men det är svårt att hata någon som man i alla livets dagar har älskat så mycket. Därför var detta för Ronja den tyngsta av nätter.

Till sist somnade hon men vaknade häftigt så fort det började ljusna. Snart skulle solen gå upp, och då måste hon vara vid Helvetesgapet och se vad som hände där. Lovis försökte hindra henne, men Ronja lät sej inte hindras. Hon gick, och Lovis följde tyst efter henne.

Och där stod de nu som en gång tidigare på var sin sida om Helvetesgapet, Mattis och Borka med sina rövare. Också Undis var där, och Ronja hörde på långt håll hennes skrik och förbannelser. Det var Mattis hon förbannade så att det glödde om det. Men Mattis lät sej inte okvädas någon längre stund.

”Kan du få din kvinna att tiga, Borka”, sa han. ”Det vore bra om du hörde vad jag har att säja.”

Ronja hade ställt sej alldeles bakom honom för att han inte skulle se henne. Själv hörde och såg hon mer än hon kunde uthärda. Bredvid Mattis stod Birk. Han var inte längre fjättrad till händer och fötter, men han hade en rem om halsen, och den remmen höll Mattis i sin hand, som om han ledde en hund.

”Du är en hård man, Mattis”, sa Borka. ”Och en usel man. Att du vill ha bort mej härifrån, det förstår jag. Men att ge dej på mitt barn för att få din vilja fram, det är uselt!”

”Jag har inte bett att få veta dina tankar om mej”, sa Mattis. ”Vad jag vill veta är när du tänker ge dej av!”

Borka teg, förbittrad så att orden fastnade i hans hals. Länge stod han tyst, men till sist sa han.

”Först måste jag hitta en plats där vi utan fara kan slå oss ner. Och det kan bli brydsamt. Men om du ger mej tillbaka min son, så har du mitt ord på att vi ska vara borta innan sommaren är slut.”

”Bra”, sa Mattis. ”Och då har du mitt ord på att du får tillbaka din son innan sommaren är slut.”

”Jag menade att jag vill ha honom nu”, sa Borka.

”Och jag menade att det får du inte”, sa Mattis. ”Men vi har fånghålor i Mattisborgen. Han ska inte sakna tak över huvudet, låt det vara dej en tröst, ifall det skulle bli en regnig sommar.”

Ronja kved tyst där hon stod. Så grymt hade hennes far tänkt ut det, Borka måste iväg nu genast, fortare än han släppte sin första morronfjärt’ – det var ju så Mattis hade sagt. Annars skulle Birk sitta inspärrad i en fånghåla ända till sommarens slut. Men så länge kunde han inte leva där, det visste Ronja. Han skulle dö, och hon skulle inte mer ha någon bror.

En far som hon kunde älska skulle hon inte heller ha. Det gjorde också ont. Hon ville straffa Mattis för det och för att hon inte längre kunde vara hans dotter, å, hur hon ville att han skulle lida så som hon själv led och hur brinnande hon önskade att hon kunde förstöra allt för honom och göra om intet det han hade tänkt ut!

Och med ens visste hon det. Visste vad hon skulle göra. En gång för länge sen hade hon ju gjort det, och i raseri då också, men inte så utom sej som hon var nu. Nästan som i yrsel tog hon sats och flög över Helvetesgapet, Mattis såg henne mitt i språnget, och ett skri bröt fram ur honom. Det var ett skri sådant som vilda djur ger ifrån sej i dödsångest, och blodet isades hos hans rövare, för värre hade de aldrig hört. Och så såg de Ronja, sin Ronja, på andra sidan avgrunden, hos fienden. Något värre kunde inte ha hänt och inget så obegripligt.

Obegripligt var det också för Borkarövarna. De stirrade på Ronja, som om en vildvittra oväntat hade slagit ner i deras mitt.

Borka var lika förbryllad, men han sansade sej snart. Något hade hänt som ändrade allting, så mycket förstod han. Här kom nu Mattis vildvittra till dotter och hjälpte honom ur knipan. Varför hon gjorde något så vettlöst, det fattade han inte, men han skyndade sej att lägga en rem om hennes hals, och han skrattade tyst medan han gjorde det.

Sedan ropade han till Mattis:

”Vi har fånghålor i underjorden på den här sidan också. Inte heller din dotter ska sakna tak över huvudet, ifall det skulle bli en regnig sommar. Trösta dej med det du Mattis!”

Men Mattis var bortanför all tröst. Likt en skadskjuten björn stod han där och vaggade med sin tunga kropp som för att dämpa någon olidlig plåga. Ronja grät när hon såg honom. Han hade släppt remmen som höll Birk fången, men Birk stod kvar, blek och förkrossad, och såg tvärs över Helvetesgapet på Ronja och hur hon grät.

Då kom Undis fram till henne och gav henne en knuff.

”Gråt du! Det skulle jag också göra om jag hade ett sånt odjur till far!”

Men Borka bad Undis fara åt pipsvängen. Det här skulle hon inte lägga sej i, sa han.

Ronja hade själv kallat Mattis odjur, ändå önskade hon nu att hon hade kunnat trösta honom för det som hon hade gjort emot honom och som fick honom att plågas så svårt.

Lovis ville också hjälpa honom, som alltid när han var i nöd. Nu stod hon vid hans sida, men han märkte det inte ens. Inget märkte han. Just nu var han ensam i världen.

Då ropade Borka till honom:

”Hör du, Mattis, ska du ge mej tillbaka min son eller ska du inte?”

Men Mattis bara stod där och vaggade och svarade inte.

Då röt Borka:

”Ska du ge mej tillbaka min son eller ska du inte?”

Äntligen vaknade Mattis.

”Visst ska jag det”, sa han likgiltigt. ”När du vill.”

”Och jag vill *nu*”, sa Borka. ”Inte när sommaren är slut utan *nu*!”

Mattis nickade.

”När du vill, har jag sagt.”

Det var som om detta inte angick honom längre. Men Borka sa med ett grin:

”Och i samma stund får du tillbaka ditt barn. Byteshandel är byteshandel, sånt förstår du dej på, din fähund!”

”Jag har inget barn”, sa Mattis.

Borkas glada grin slocknade.

”Vad menar du med det? Är det nåt nytt sattyg som du har hittat på?”

”Kom och hämta din son”, sa Mattis. ”Men mej kan du inte ge tillbaka något barn. För jag har inget.”

”Men det har jag”, skrek Lovis med en röst så att kråkorna lyfte från murkrönet. ”Och det barnet ska jag ha tillbaka, förstår du, Borka! Nu!”

Sedan spände hon ögonen i Mattis.

”Även om barnets far har blivit mer än lovligt galen!”

Mattis vände och gick med tunga steg därifrån.

10

Ingen Mattis syntes till i stensalen under de närmaste dagarna, och inte fanns han med vid Vargklämman när barnbytet skulle ske. Det var Lovis som var där för att ta emot sin dotter. I följe hade hon Fjosok och Joen, och de förde med sej Birk. Borka och Undis med sina rövare väntade redan utanför Vargklämman, och Undis, full av ilska och triumf, bröt ut så snart hon såg Lovis:

”En barnarövare som Mattis, man förstår att han känner skammen och inte vill visa sej!”

Lovis höll sej för god att svara. Hon drog till sej Ronja och ville därifrån med henne utan ordbyte. Mycket hade hon funderat på varför hennes dotter frivilligt gav sej i Borkas händer, men här vid mötet började hon ana något. De såg på varann, Ronja och Birk, som om de var ensamma vid Vargklämman och i världen, ja, att de där två höll samman, det kunde vem som helst märka.

Undis märkte det genast, och hon tyckte inte om vad hon såg. Häftigt rev hon tag i Birk.

”Vad har du ihop med henne?”

”Hon är min syster”, sa Birk. ”Och hon har räddat mitt liv.”

Ronja lutade sig in mot Lovis och grät.

”Liksom Birk har räddat mitt”, mumlade hon.

Men Borka hade blivit röd av ilska.

”Går min son bakom ryggen på mej och håller sej till min dödsfiendes avkomma?”

”Hon är min syster”, sa Birk om igen och såg på Ronja.

”Syster”, skrek Undis, ”jojo, det vet man hur det blir med det om ett par år!”

Hon högg tag i Birk och ville dra honom därifrån.

”Rör mej inte”, sa Birk. ”Jag går själv, och jag tål inte dina händer på mej.”

Han vände och gick. Och från Ronja kom ett jämmerrop.

”Birk!”

Men han gick och var borta.

När Lovis blev ensam med Ronja ville hon fråga om ett och annat, men det hade hon inget för.

”Tala inte till mej”, sa Ronja.

Då lät Lovis henne vara i fred, och de gick tigande hemåt.

Skalle-Per tog emot Ronja i stensalen som om hon hade räddats ur dödsfara.

”Vad bra att du lever”, sa han. ”Arma barn, vad jag har ängslats för dej!”

Men Ronja gick bort och la sej tyst på sin bädd, och hon drog igen förhängena om sej.

”Det är bara elände i Mattisborgen”, sa Skalle-Per och skakade dystert på huvudet. Sen viskade han till Lovis:

”Jag har Mattis i min sovkammare. Men han bara ligger där och glor och säjer aldrig ett ord. Inte vill han stiga opp och inte vill han äta, vad ska vi göra med honom?”

”Han kommer väl när han blir tillräckligt hungrig”, trodde Lovis. Men hon var bekymrad, och på fjärde dagen gick hon till Skalle-Pers kammare och sa ifrån.

”Kom och ät, Mattis! Bråka inte! Alla sitter kring bordet och väntar på dej.”

Mattis kom till sist, dyster och avmagrad så att man knappt kände igen honom. Utan ett ord satte han sej vid bordet och började äta. Alla hans rövare teg också. Så tyst hade det aldrig varit i stensalen. Ronja satt på sin vanliga plats, men Mattis såg henne inte. Hon aktade sej också för att titta på honom. Bara i smyg sneglade hon en gång åt hans håll och såg en Mattis helt olik den far hon hittills hade känt. Ja, allting var olikt och förfärligt! Hon ville rusa upp och försvinna, slippa vara där Mattis fanns, komma undan och bli ensam. Men hon satt obeslutsam kvar och visste inte vad hon skulle göra med all sin sorg.

”Är ni mätta nu, muntergökar”, sa Lovis bistert, när måltiden var över. Så mycket tystnad stod hon inte ut med.

Rövarna reste sej med ett mummel och försvann så fort de kunde ut till sina hästar, som nu på fjärde dagen stod där sysslolösa i sina spiltor. När hövdingen bara låg inne hos Skalle-Per och glodde i väggen kunde de ju inte ge sej ut och röva. Det var för sorgligt, tyckte de, eftersom det just den här tiden färdades fler resande än vanligt genom skogarna.

Mattis försvann ur stensalen utan att ha sagt ett enda ord och syntes inte mer den dagen.

Och Ronja rusade iväg ut i skogen igen. I tre dagar hade hon varit där och sökt Birk, men han kom inte, hon förstod inte varför. Vad gjorde de med honom? Hade de spärrat in honom för att han inte skulle ränna till skogs och vara med henne? Det kändes svårt att bara vänta och inget veta.

Länge satt hon vid tjärnen, och runt omkring hade hon också nu vårens härlighet. Men utan Birk var det ingen glädje med den. Hon mindes hur det var förr, när hon var ensam och skogen var henne nog. Vad det kändes länge sen! Nu behövde hon Birk att dela allting med. Men inte heller i dag tycktes han komma, och när hon hade väntat tills hon blev trött på det reste hon sej för att gå.

Då kom han. Hon hörde honom vissla inne bland granarna, och vild av glädje rusade hon dit. Där var han! Och ett stort bylte kånkade han på.

”Jag flyttar ut i skogen nu”, sa han. ”Jag kan inte bo i Borkafästet längre.”

Ronja stirrade förundrad på honom.

”Varför då?”

”Jag är så skapt att jag inte står ut med tjat och hårda ord hur länge som helst”, sa han. ”Tre dar räcker för mej!”

Mattis tystnad är värre än hårda ord, tänkte Ronja. Och med ens visste hon vad hon skulle göra – det gick ju att ändra på det som var outhärdligt! Birk hade gjort det, varför skulle inte då också hon?

”Jag vill bort från Mattisborgen jag med”, sa hon häftigt. ”Jag vill det! Ja, jag vill det!”

”Jag är född i en grotta”, sa Birk. ”Och i en grotta kan jag bo. Men kan du det?”

’”Jag kan bo var som helst med dej”, sa Ronja. ”Särskilt i Björngrottan!”

Där fanns flera grottor i bergen runt omkring, men ingen så makalös som Björngrottan. Den hade Ronja vetat om ända sedan hon först började ströva här i skogarna. Mattis hade visat henne den. Han hade själv hållit till där när han var pojke. Om somrarna. Om vintrarna brukade björnar sova där, hade Skalle-Per berättat för honom. Därför hade han kallat den Björngrottan, och det hade den hetat ända sen dess.

Björngrottan låg ut mot älven, högt över den, rakt in mellan ett par bergväggar. För att komma dit måste man följa en klippavsats längs bergsidan, som började smalt och kändes lite farligt. Men mitt utanför

grottan vidgade den sej till en bred häll. Där, högt över den brusande älven, kunde man sitta och se morgonen komma i all sin glans över bergen och skogarna. Ronja hade gjort det så många gånger, ja, i den grottan kunde man bo, det visste hon.

”Jag kommer till Björngrottan sent i kväll”, sa hon. ”Om du är där då?”

”Ja, var annars”, sa Birk. ”Jag ska vara där och vänta på dej.”

Lovis sjöng Vargsången för Ronja den kvällen, så som hon alltid hade sjungit vid dagens slut, glädjedagar och sorgedagar lika.

Men denna kvällen är det sista gången jag hör den, tänkte Ronja, och det var en svår tanke. Svårt var det att lämna sin mor, men ännu svårare att inte längre vara Mattis barn. Det var därför hon måste ge sej ut i skogen, om hon så aldrig mer skulle få höra Vargsången.

Och nu skulle det ske. Så snart Lovis bara hade somnat. Ronja låg i sin bädd och stirrade in i elden medan hon väntade. Lovis rörde sej oroligt borta i sin bädd. Men till sist blev hon stilla, och Ronja hörde på andetagen att nu sov hon.

Då tassade Ronja upp, och i skenet från elden stod hon länge och såg på sin sovande mor.

Kära min Lovis, tänkte hon, kanske vi ses igen och kanske inte.

Lovis upplösta hår hade flutit ut över kudden. Ronja strök med fingret över de rödbruna hårslingorna. Var det verkligen hennes mor som låg där och såg så barnslig ut? Trött också, och ensam utan någon Mattis bredvid sej i bädden. Och nu skulle också hennes barn lämna henne.

”Förlåt”, mumlade Ronja. ”Men jag måste!”

Tyst smög hon sej ut ur stensalen och hämtade sin packning, väl gömd i klädkammaren. Den var tung så att hon knappt orkade bära den. Och när hon kom till Vargklämman vräkte hon byltet ifrån sej mitt framför fötterna på Tjegge och Tjorm. De hade vakten den natten. Inte så att Mattis längre brydde sej om att ställa ut vakter, men Skalle-Per gjorde det med stor iver i hans ställe.

Tjegge stirrade på Ronja.

”Vart i alla vildvittrors namn är du på väg mitt i natten?”

”Jag flyttar ut i skogen nu”, sa Ronja. ”Det ska du tala om för Lovis.”

”Varför berättar du inte det själv”, undrade Tjegge.

”Nej, för då skulle hon inte låta mej gå! Och jag vill inte bli hindrad.”

”Vad tror du far din säjer då”, frågade Tjorm.

”Far min”, sa Ronja tankfullt. ”Har jag nån far?”

Hon räckte dem handen till farväl.

”Hälsa alla! Glöm inte Skalle-Per! Och kom ihåg mej ibland när ni dansar och sjunger era visor.”

Det var mer än Tjegge och Tjorm kunde höra. Det kom tårar i deras ögon, och Ronja grät lite hon också.

”Jag tror att det är slutdansat i Mattisborgen nu”, sa Tjegge dystert.
Ronja tog sitt bylte och slängde upp det på axeln.
”Säj till Lovis att hon inte ska sörja och ängslas för mycket. Jag finns ju i skogen om hon vill söka mej.”
”Och vad ska vi säja till Mattis”, frågade Tjorm.
”Inget”, sa Ronja med en suck.
Sedan gick hon. Tjegge och Tjorm stod tysta och såg efter henne tills hon försvann där stigen krökte.

Nu var det natt, och månen stod högt på himlen. Ronja stannade vid tjärnen för att vila, satt på en sten och kände hur alldeles stilla det var i hennes skog. Hon lyssnade men hörde inget annat än tystnad. Skogen i vårnatten kändes full av hemligheter, full av trolldom och annat underligt och uråldrigt. Också det som var farligt fanns där nog, men Ronja var inte rädd.
Bara vildvittrorna håller sej borta, så är jag lika trygg som i Mattisborgen, tänkte hon. Skogen är mitt hem som den alltid har varit, och ännu mer nu, när jag inget annat hem har.
Tjärnen låg där så svart, men tvärsöver det mörka vattnet rann en smal månstrimma. Det var vackert, och Ronja gladdes när hon såg det, ja, nog var det underligt att man kunde vara glad och sorgsen på samma gång. Sorgsen var hon för Mattis skull och för Lovis men lycklig över allt det trolska, sköna, tysta i vårnatten omkring henne.
Och här i skogen skulle hon hädanefter leva. Med Birk. Nu kom hon ihåg att han väntade på henne i Björngrottan, varför satt hon då här och funderade?
Hon reste sej och tog sitt bylte. Det var långt dit hon skulle, och ingen stig fanns som hon kunde följa. Men hon visste ändå hur hon skulle gå. På samma sätt som djur visste det. Och så som skogens alla rumpnissar och skumtroll och grådvärgar visste det.
Så hon vandrade lugnt genom månskensskogen, mellan furor och granar, över mossa och blåbärsris, förbi kärr där porsen doftade och förbi svarta gölar med bottenlösa djup, hon klev över mossiga kullfallna träd och vadade genom risslande små bäckar, rakt genom skogen vandrade hon mot Björngrottan utan att gå fel.
Hon såg skumtroll dansa i månskenet uppe på en bergknalle. Det gjorde de bara i månskensnätter hade Skalle-Per sagt. Hon stannade en stund och kikade på dem utan att de märkte henne. En underlig dans var det de höll på

med. Mycket stillsamt och klumpigt vaggade de runt, och de brummade också så underligt. Det var deras vårsång hade Skalle-Per sagt. Han hade försökt brumma för henne på trollvis. Men det var då inte mycket likt det hon nu hörde som lät så uråldrigt och sorgesamt.

När hon tänkte på Skalle-Per måste hon också tänka på Mattis och Lovis, och då gjorde det ont i henne.

Men hon glömde det när hon till sist var framme och såg elden, ja, Birk hade tänt en eld på hällen utanför grottan för att de inte skulle frysa i den kalla vårnatten. Den lyste och flammade, hon såg den på långt håll, och hon kom ihåg vad Mattis brukade säja.

”Där det finns ett hem, där finns det en eld!”

Och där det finns en eld kan det väl också bli ett hem, tänkte Ronja. I Björngrottan skulle det bli ett hem!

Och där satt nu Birk i lugn och ro vid elden och åt halstrat kött. Han spetsade en köttbit på en pinne och räckte henne.

”Jag har väntat länge”, sa han. ”Ät nu! Innan du sjunger Vargsången!”

11

Ronja försökte sjunga Vargsången för Birk så snart de hade lagt sej på sina granrisbäddar. Men när hon mindes hur Lovis hade sjungit den för henne och Mattis, medan allt ännu var sej likt i Mattisborgen, gav det henne ett sådant sug av längtan i bröstet att hon inte kunde fortsätta.

Och Birk höll redan på att somna. Hela dagen medan han väntade på henne hade han slitit för att få rent i grottan efter björnen som senast hade haft sin vintersömn där. Torrved att elda med och granris att sova på hade han sedan släpat hem från skogen. En strävsam dag hade han haft, och snart sov han.

Ronja låg vaken. Det var mörkt i grottan och kallt, men hon frös inte. Birk hade lånat henne ett getskinn att breda över granriset, och från bädden därhemma hade hon tagit med sej sin fäll av ekorrskinn. Den var mjuk och varm att svepa om sej. Inte behövde hon ligga vaken för att hon hade det kallt. Men sömnen kom ändå inte.

Länge låg hon där och var inte så glad som hon ville vara. Men genom grottans öppning såg hon den ljusa kyliga vårhimlen, och hon hörde älven brusa djupt nere i sin fåra, det hjälpte henne.

Samma himmel är det över Mattisborgen, tänkte hon. Och samma älv brusar här som jag hörde den hemma.

Och då somnade hon.

De vaknade båda när solen steg över åsarna på andra sidan älven. Blossande röd kom den fram ur morgondimmorna och lyste som en brand över skogarna nära och fjärran.

”Jag fryser mej blå”, sa Birk. ”Men det är kallast i gryningen, sen blir det varmare undan för undan. Är inte det en tröst att veta?”

”En eld skulle vara bättre tröst”, sa Ronja. Hon huttrade hon också. Birk fick liv i glöden som pyrde under askan. Och de satt vid sin eld och åt sitt bröd och drack det som var kvar av getmjölken i Ronjas träflaska. När sista slurken var tömd sa Ronja:

”Hädanefter blir det till att dricka källvatten och inget annat.”

”Det blir vi inte feta av”, sa Birk. ”Men inte dör vi av det heller.”

De såg på varann och skrattade. Deras liv i Björngrottan skulle bli hårt, de förstod det, men det tog inte modet ifrån dem. Ronja kom inte ens ihåg att hon hade varit oglad om natten. Nu var de mätta och varma, det var ljusaste morgon, och de var fria som fåglar. Det var som om de inte förrän nu hade fattat det. Allt det som hade varit så tungt och svårt den sista tiden hade de nu bakom sej, det tänkte de glömma, det ville de aldrig minnas mer.

”Ronja”, sa Birk, ”förstår du att vi är fria så man kan gapskratta åt det?”

”Ja, och här är vårt rike”, sa Ronja. ”Ingen kan ta det ifrån oss eller driva bort oss.”

De satt kvar vid sin eld medan solen steg, under dem brusade älven, och runt omkring hade skogen vaknat. Trädkronorna rörde sej stillsamt i morgonvinden, gökarna gol, en hackspett hamrade på en tallstam någonstans i närheten, och på andra sidan älven kom en älgfamilj fram vid skogsbrynet. Och de satt där båda och kände det som om de rådde om alltsammans, älv och skog och allt levande liv som där fanns.

”Håll för örona, för nu kommer mitt vårskrik”, sa Ronja.

Och skrek gjorde hon så att det ekade i bergen.

”En sak önskar jag mer än något annat”, sa Birk. ”Att jag hinner hämta mitt armborst innan du får hit vildvittrorna med dina skrik.”

”Hämta … var då”, frågade Ronja. ”I Borkafästet?”

”Nej, men i skogen utanför”, sa Birk. ”Allt kunde jag inte få med mej på en gång. Därför gjorde jag mej en gömma i ett ihåligt träd, och där har jag lite av varje som jag ska ta hit.”

”Mattis ville inte ge mej armborst än”, sa Ronja. ”Men jag kan tälja mej en pilbåge, om jag får låna din kniv.”

”Ja, om du är rädd om den. Det är det dyrbaraste vi har, kom ihåg det. Utan kniv klarar vi oss inte i skogen.”

”Det är mer vi inte klarar oss utan”, sa Ronja. ”Ämbar att hämta vatten i, har du tänkt på det?”

Birk skrattade.

”Nog har jag tänkt. Men tänka bär inget vatten.”

”Och därför är det bra att jag vet var jag ska skaffa ett”, sa Ronja.

”Var då?”

”Vid Lovis hälsokälla. I skogen nedanför Vargklämman. Hon skickade Sturkas dit i går efter hälsovatten, Skalle-Per måste ha det för sin mage. Men Sturkas fick ett par vildvittror efter sej och kom hem utan ämbar. Det

får han hämta i dag, det ser Lovis till, tro mej! Men om jag skyndar mej hinner jag kanske före.”

Och de skyndade sej båda. På lätta fötter sprang de den långa vägen genom skogen och hämtade vad de skulle. Det tog sin tid innan de var tillbaka vid grottan. Ronja med ämbar, Birk med sitt armborst och annat från trädgömman. Han radade upp allt på hällen utanför grottan för att visa Ronja vad han hade. En yxa, ett bryne, en liten kittel, fiskeredskap, snaror att snärja skogsfågel med, pilar till sitt armborst, ett kort spjut, idel nödvändiga ting för den som skulle leva i skogen.

”Ja, jag ser att du vet vad vi skogsfolk måste kunna”, sa Ronja. ”Skaffa oss mat och försvara oss mot vildvittror och rovdjur.”

”Det vet jag nog”, sa Birk. ”Nog ska vi …”

Längre kom han inte, för Ronja grep honom häftigt i armen och viskade skrämd:

”Tyst! Det är någon inne i grottan.”

De höll andan och lyssnade, jo, någon fanns i deras grotta, någon som hade passat på att smyga dit medan de var borta. Birk tog sitt spjut, och de stod där tysta och väntade. De kunde höra någon röra sej där inne, och det var otäckt att inte veta vem. Det lät förresten som flera. Kanske grottan var full av vittror som låg på lur och när som helst skulle komma utfarande och slå klorna i dem.

Till sist stod de inte ut med att bara lyssna och vänta.

”Kom ut, vildvittror”, skrek Birk. ”Om ni vill se det vassaste spjutet i den här skogen.”

Men ingen kom ut. Istället hörde de ett ilsket väsande där inifrån.

”Människa här i Grådvärgaskogen! Grådvärgar alla, bit och slå till!”

Då blev Ronja sprutande arg.

”Ut med er, grådvärgar”, skrek hon. ”Far åt pipsvängen och det tvärt! Annars kommer jag och river håret av er!”

Och ut ur grottan myllrade grådvärgar. De väste och fräste åt Ronja, men hon fräste tillbaka, och Birk visade dem sitt spjut. Då fick de brått att ge sej iväg utför berget. De krälade och klängde nedför det branta stupet och skulle till älven. En del tappade taget och föll pipande av ilska rakt i forsarna, så att hela klasar av grådvärgar seglade iväg utför älven. Men de lyckades ändå till sist kava sej i land.

”De är duktiga på att simma de där odjuren”, sa Ronja.

”Och på att äta bröd”, sa Birk, när de kom in i grottan och såg att grådvärgarna hade satt i sej en hel brödkaka ur deras förråd.

Mer illdåd hade de inte hunnit göra. Men det räckte att de hade varit där.

”Det var inte alls bra”, sa Ronja. ”Hela skogen kommer att väsa och fräsa av deras sladder, och snart vet varenda vildvittra var vi finns.”

Men i Mattisskogen fick man inte vara rädd, det hade ju Ronja hört ända sedan hon var liten. Och gruva sej i förväg var bara dumt, det tyckte både hon och Birk. Så de ordnade lugnt sitt matförråd och sina vapen och verktyg i grottan. Sedan hämtade de vatten ur en källa i skogen och satte ut ett nät i älven för att få fisk, de släpade hem släta stenar nere från älvkanten och gjorde sej en riktig härd på hällen, och de gick långa vägar för att hämta eneträ till Ronjas pilbåge. Då såg de vildhästarna beta i den vanliga gläntan. De försökte närma sej Rackarn och Vildtoringen med vänliga ord, men det hade de inget för. Varken Rackarn eller Vildtoringen förstod sej på vänlighet. De försvann med lätta språng för att beta någon annan stans, där de fick vara i fred.

Resten av dagen satt Ronja utanför grottan och täljde sin pilbåge och ett par pilar till den. Hon offrade en bit av sin skinnrem till bågsträng. Sedan provsköt hon länge och ivrigt och lyckades till sist skjuta bort båda pilarna. Hon letade efter dem ända tills det började skymma. Då måste hon ge upp. Fast det bekymrade henne inte mycket.

”Jag täljer nya i morgon.”

”Och du är rädd om kniven”, sa Birk.

”Ja, jag vet att det är det dyrbaraste vi har. Kniven och yxan!”

Plötsligt märkte de att det redan var kväll. Och att de var hungriga. Dagen hade runnit iväg, och de hade oavbrutet varit i gång. De hade vandrat och sprungit och burit och släpat och styrt och ställt och inte haft tid att känna hunger. Men nu tog de sej ett skrovmål på bröd och mesost och fårfiol och sköljde ner det med källans klara vatten just så som Ronja hade förutsagt.

Mörk natt blev det aldrig så här års, men i sina trötta kroppar kände de att dagen var slut och att de ville sova.

I grottans dunkel sjöng Ronja Vargsången för Birk, och den här gången gick det bättre. Ändå blev hon om igen sorgsen av det, och hon frågade Birk:

”Tror du att de tänker på oss i Mattisborgen? Våra föräldrar, menar jag!”

”Underligt vore det väl annars”, sa Birk.

Ronja svalde innan hon kunde säja något mer.

”Kanske de sörjer?”

Birk funderade lite.

”Det är olika med det. Undis sörjer, men hon är ännu mera arg, tror jag. Borka är också arg, men mer lessen i alla fall.”

”Lovis sörjer, det vet jag”, sa Ronja.

”Mattis då”, frågade Birk.

Ronja teg länge. Sedan sa hon:

”Han är väl nöjd tänker jag. Att jag är borta, så att han får glömma mej.”

Och hon försökte tro det. Men i sitt hjärta visste hon att det inte var så.

Om natten drömde hon att Mattis satt ensam mitt ute i en mörk, svart skog och grät så att det blev en källa vid hans fötter. Och djupt nere i den källan satt hon själv och var liten igen och lekte med kottar och stenar som hon hade fått av honom.

12

Tidigt nästa morgon gav de sej ner till älven för att se om de hade fått fisk i nätet.

”Fisk måste tas upp innan göken gal”, sa Ronja.

Hon hoppade muntert på stigen framför Birk. En smal liten stig var det, den vindlade brant utför bergsidan genom en skog av unga björkar. Ronja kände de späda björklöven dofta, det luktade gott, det luktade vår, och sådant blev hon glad av, därför hoppade hon.

Bakom henne kom Birk, ännu inte riktigt vaken.

”Om där finns någon fisk att ta upp, ja! Du kanske tror att vi har nätet fullt?”

”I den här älven finns det lax”, sa Ronja. ”Underligt vore om inte en enda skulle hoppa sej in i vårt nät.”

”Och underligt vore om inte du, min syster, snart hoppar dej på näsan i älven.”

”Det är mina vårhopp”, sa Ronja.

Birk skrattade.

”Vårhopp, ja, den här stigen är som gjord för det. Vem har trampat upp den från början tror du?”

”Kanske Mattis”, sa Ronja. ”När han höll till i Björngrottan. Lax tycker han om. Det har han alltid gjort.”

Så teg hon. Vad Mattis tyckte om och inte tyckte om ville hon inte tänka på. Hon mindes nattens dröm, den ville hon också glömma. Men tanken kom tillbaka som den envisaste fäfluga och lämnade henne inte. Förrän hon såg laxen som sprattlade och blänkte i deras nät. En stor lax var det, den skulle ge dem mat i många dagar, och Birk sa belåtet, när han fick den ur nätet:

”Söstra mi, av hunger kommer du inte att dö, det lovar jag.”

”Förrän till vintern”, sa Ronja.

Men till vintern var det långt, vad brydde hon sej om den nu? Fler fäflugetankar ville hon inte veta av.

De vände tillbaka till grottan med laxen urtagen hängande i en klyka och med en stormfälld björk släpande efter sej. Den var förtöjd vid deras bälten med skinnremmarna, och som ett par draghästar framför ett timmersläp knogade de mödosamt uppför stigen med den. De behövde virket. Av det skulle det bli träskålar och andra nyttigheter, hade de tänkt.

Birk hade kvistat av björken. Men yxan slant när han gjorde det, och nu blödde han från ett sår på foten. Det blev blodspår efter honom på stigen, men det bekymrade honom inte.

”Det är inget att bry sej om. Såret får blöda tills det tröttnar på det.”

”Var inte så morsk”, sa Ronja. ”Det kanske kommer en slagbjörn och nosar i dina spår och undrar var det finns mer sånt härligt blod.”

Birk skrattade.

”Då ska jag visa honom det med spjutet i hand.”

”Lovis”, sa Ronja eftertänksamt, ”hon brukar lägga på torkad vitmossa när det blöder. Jag tror jag måste skaffa oss ett lager, för ingen vet när du tänker hugga dej i skanken nästa gång.”

Och hon gjorde det, hela fång vitmossa bar hon hem från skogen och la till tork i solskenet. Birk bjöd henne glödstekt lax när hon kom hem. Och det var inte sista gången. En lång tid gjorde de inget annat – de åt lax och höll på med sina träskålar. Att hugga till ämnen var inte svårt, det turades de om med, och ingen fick några huggskador. Snart hade de fem präktiga träklumpar som bara väntade på att bli urholkade till skålar. Så många skulle de ha, det hade de bestämt. Men redan på tredje dagen frågade Ronja:

”Birk, vilket tycker du är värst? Stekt lax eller blåsor i händerna?”

Det kunde inte Birk svara på sa han, eftersom det ena var lika eländigt som det andra.

”Fast ett vet jag. Vi skulle ha haft någon sorts huggjärn. Med kniven enbart är det här ett trälgöra.”

Men de hade inget annat verktyg, och de byttes om att kratsa och karva, tills de äntligen fick något som liknade en skål.

”Fler såna här gör jag inte i min livstid”, sa Birk. ”Nu ska jag bara bryna kniven en sista gång. Ta hit den!”

”Kniven”, sa Ronja. ”Den har du själv!”

Birk skakade på huvudet.

”Nej, du hade den sist. Ta hit den!”

”Jag har ingen kniv”, sa Ronja. ”Hör du inte vad jag säjer?”

”Var har du gjort av den då?”

Ronja blev arg.

”Var har *du* gjort av den? Det var du som hade den sist!”

”Där ljög du”, sa Birk.

Tyst och förbittrat letade de efter kniven. Överallt, inne i grottan och utanför på hällen. Och inne i grottan igen och sedan utanför igen. Men den fanns inte.

Birk tittade kallt på Ronja.

”Jag trodde jag hade talat om för dej att utan kniv klarar man sej inte i skogen?”

”Då skulle du ha tagit bättre vara på den”, sa Ronja. ”Förresten är du en skitstövel som skyller på andra när du själv ställer till elände.”

Birk bleknade av raseri.

”Jaså, där har vi dej igen, rövardotter! Du är dej lik märker jag. Och dej ska man leva ihop med!”

”Det ska du slippa, Borkarövare”, sa Ronja. ”Lev ihop med din kniv du! Om du kan hitta den. Och far åt pipsvängen förresten!”

Hon lämnade honom med vredestårar sprutande ur ögonen. Nu skulle hon ut i skogen, så att hon slapp honom. Aldrig mer ville hon se honom, aldrig mer tala ett ord med honom!

Birk såg henne försvinna. Det retade upp honom ännu mer, och han skrek efter henne:

”Måtte vittrorna ta dej! Hos dem hör du hemma!”

Han såg mossan som låg där och skräpade. Det var Ronjas dumma påfund, och i raseri sparkade han undan den.

Under mossan låg kniven. Birk stirrade länge på den innan han tog den. Mossan hade de ju letat igenom så noga. Hur kunde kniven nu ligga där, och vems fel var det att den låg där?

Mossan var i varje fall Ronjas fel, så mycket visste han. Förresten var hon vrång och dum och inte till att stå ut med. Annars kunde han ha rusat efter henne och talat om att kniven hade kommit tillrätta. Men hon kunde gärna hållas i skogen tills hon tröttnade och blev som folk igen.

Han brynte kniven och fick den vass. Sedan satt han och höll den och kände hur väl den låg i handen. En härlig kniv var det, och den var inte längre försvunnen.

Försvunnen var bara hans ilska. Den hade gått av honom medan han sysslade med kniven. Då borde han väl vara nöjd nu. Nu hade han ju sin kniv. Men Ronja var borta. Var det därför han kände så underligt gnag i bröstet?

Lev ihop med din kniv du! Det var så hon hade sagt! Och nu blev han arg igen. Var skulle hon själv leva då? Inte för att det var hans sak, hon kunde ryka och ränna vart hon ville. Men kom hon inte tillbaka och det rätt snart, så fick hon skylla sej själv. Då var Björngrottan utan förbarmande stängd för henne. Det skulle han bra gärna ha låtit henne veta. Men han tänkte inte ränna i skogen och söka henne för att tala om det. Tids nog kom hon väl och tiggde och bad och ville tillbaka, då skulle han säja det.

”Du skulle ha kommit förr! Det är för sent nu.”

Han sa det högt för att höra hur det lät, och han ryste, vilka ord till den som skulle vara hans syster! Men hon hade valt själv. Han hade inte drivit iväg henne.

Han åt lite lax medan han väntade. Lax var rasande gott de tre fyra första gångerna man åt av den. Men nu, efter tionde gången, växte bitarna i munnen på honom och gick knappt att få ner.

Fast det var ändå mat. Vad åt den som irrade i skogen, vad åt Ronja. Det fick väl bli rötter och gröna blad, om hon hittade några. Men det var inte heller hans sak. Hon kunde gå där tills hon tynade bort. För det var väl så hon ville ha det. Eftersom hon aldrig kom.

Timmarna gick, och de var underligt tomma utan Ronja. Han kunde inte komma på något att göra när hon inte var där. Och gnaget i bröstet blev bara värre.

Han såg dimma stiga upp över älven. Då mindes han den där gången för länge sedan, när han kämpade med de underjordiska om Ronja. Han hade aldrig talat med henne om det efteråt, och hon visste nog inte att hon var en sådan som kunde lockas av de underjordiska. Så vrång hon hade varit mot honom då! Bitit honom i kinden hade hon också gjort, så att han ännu hade ett litet märke av det. Men han hade tyckt om henne i alla fall, ja, redan första gången han såg henne hade han tyckt om henne. Men det visste hon inte. Det hade han inte heller talat om. Och nu var det för sent. Hädanefter skulle han leva ensam i grottan. Med sin kniv … hur kunde hon säja något så grymt? Han skulle gärna slunga kniven i älven bara han kunde få Ronja tillbaka, det visste han nu.

Dimma över älven var det ofta om kvällarna, det var inget att ängslas för. Men vem kunde vara säker, tänkte han, att den inte just i kväll steg och bredde ut sej över skogen? Då kom kanske de underjordiska upp ur sina mörka djup igen. Vem skulle skydda Ronja för deras locktoner då? Det var väl inte heller hans sak längre. Men det fick vara hur det ville med det, nu gick det inte längre. Han måste ut i skogen, han måste hitta Ronja.

Han sprang tills han flämtade. Överallt sökte han henne på de stigar och ställen där han trodde hon kunde vara. Han ropade hennes namn tills han blev rädd för sin egen röst och rädd för att locka fram nyfikna, grymma vildvittror.

Måtte vittrorna ta dej, så hade han ropat efter henne, det mindes han nu med skam. Kanske var det just det de hade gjort också, eftersom hon inte fanns någonstans. Eller om hon hade gett sej av till Mattisborgen? Kanske låg hon nu på knä framför Mattis och tiggde och bad att få komma hem och bli hans barn igen. Inte skulle hon någonsin tigga och be sej tillbaka till Björngrottan, nej, Mattis var det hon längtade efter, det märktes nog. Fast hon inte ville visa det för Birk. Nu var hon väl glad då, nu hade hon ju fått något att skylla på, så att hon kunde lämna Björngrottan och den som skulle vara hennes bror!

Det lönade sej inte att leta längre. Nu gav han upp, nu fick han gå hem till sin grotta och ensamheten där, hur bittert det än var.

Vårkvällen var skön som ett Guds underverk, men Birk märkte det inte. Han kände inte kvällens dofter och hörde inte fågelsången, han såg inte markens gräs och blom, han kände bara hur det värkte i honom av sorg.

Då hörde han långt borta en häst gnägga i dödsångest. Han sprang ditåt och hörde ju närmare han kom allt vildare skrin. Och så såg han hästen i en liten glänta mellan granarna. Det var ett sto, och hon blödde kraftigt från ett fläksår i bringan. Hon blev rädd för Birk, det syntes, men flydde inte undan, gnäggade bara ännu mer ängsligt som om hon bad om hjälp och skydd i sin nöd.

”Din stackare”, sa Birk, ”vem har hanterat dej så illa?”

I samma stund såg han Ronja. Hon kom störtande fram mellan granarna och sprang emot honom med ansiktet vått av tårar.

”Såg du björnen”, skrek hon. ”Å, Birk, han tog hennes fölunge, han har dödat den!”

Hon grät i förtvivlan, men Birk kunde bara känna den vildaste glädje. Ronja levde, henne hade inte björnen slagit, och varken Mattis eller några vildvittror hade tagit henne från honom, vilken fröjd!

Men Ronja stod hos märren och såg hur blod rann ur henne, då hon hörde Lovis röst inom sej och visste vad som skulle göras.

Hon ropade till Birk:

”Skynda dej! Hämta vitmossan, annars mister hon allt blod!”

”Men du då? Inte kan du stanna här med en slagbjörn inpå livet.”

”Spring”, skrek Ronja. ”Jag måste stanna hos märren, hon behöver tröst. Och vitmossa! Men fort!”

Och Birk sprang. Medan han var borta stod Ronja och höll märrens huvud mellan sina händer. Hon mumlade tröstens ord så gott hon kunde, och märren stod stilla som om hon hörde på. Hon gnäggade inte längre, kanske orkade hon inte mer. Då och då gick det en våldsam darrning genom hennes kropp. Det var ett otäckt sår björnen hade fläkt upp. Stackars märr, hon hade försökt försvara sin fölunge, men nu var han död. Och kanske kände hon hur livet sakta och obevekligt droppade bort också ur henne själv. Det var skymning nu, snart skulle natten falla, och någon morgon skulle den här märren aldrig få se, om inte Birk hann tillbaka, innan det var för sent.

Men han kom. Med famnen full av vitmossa. Och en kärare syn hade Ronja aldrig sett, det skulle han få veta en gång, men inte nu. Nu var det bråttom.

De hjälptes åt att pressa vitmossa mot såret och såg hur snabbt den blev genomblödd. Då la de på mera mossa och surrade fast den med skinnremmarna kors och tvärs över bringan på märren. Hon stod stilla och lät det ske, precis som om hon förstod vad de gjorde. Men bakom närmsta gran stack en rumpnisse oförmodat fram huvudet, och han förstod det inte.

”Voffor gör di på detta viset”, sa han dystert.

Men Ronja och Birk blev glada att se honom, då visste de att björnen hade gett sej av. Björn och varg skydde allt vad skumfolk hette. Inga rumpnissar och skumtroll, inga vittror och grådvärgar behövde ängslas för några rovdjur. Bara lukten av skumfolk var nog för att en björn tyst skulle försvinna djupt in i skogen.

”Fölungen då si”, sa rumpnissen. ”Finns inte mer! Slut! Springer inte alls!”

”Det vet vi nog”, sa Ronja sorgset.

De stannade hos märren den natten. En vaknatt och en frysnatt fick de, men det gjorde dem inget. De satt bredvid varann under en tät gran, och de talade om mycket men inget om sin osämja. Det var som om de hade glömt den. Ronja försökte berätta hur hon hade sett björnen döda fölungen, men tystnade. Det var för svårt.

”Det är sådant som händer i Mattisskogen och alla skogar”, sa Birk.

Mitt i natten bytte de mossa på såret, sedan sov de en stund och vaknade när det började ljusna.

”Titta, det har slutat blöda”, sa Ronja. ”Mossan är torr!”

De gav sej hemåt mot grottan. Märren ledde de med sej, hon kunde inte lämnas ensam. Ont och svårt hade hon att gå, men hon följde dem villigt.

”Klättra i berg, det kan hon inte ens när hon är frisk”, sa Birk. ”Var ska vi ha henne?”

Nära grottan gömd mellan granar och björkar låg källan som gav dem vatten. Dit ledde de märren.

”Drick, så får du nytt blod”, sa Ronja.

Märren drack djupt och länge. Efteråt band Birk henne vid en björk.

”Hon får stanna här tills såret är läkt. Och hit kommer ingen björn, det kan jag lova.”

Ronja smekte märren.

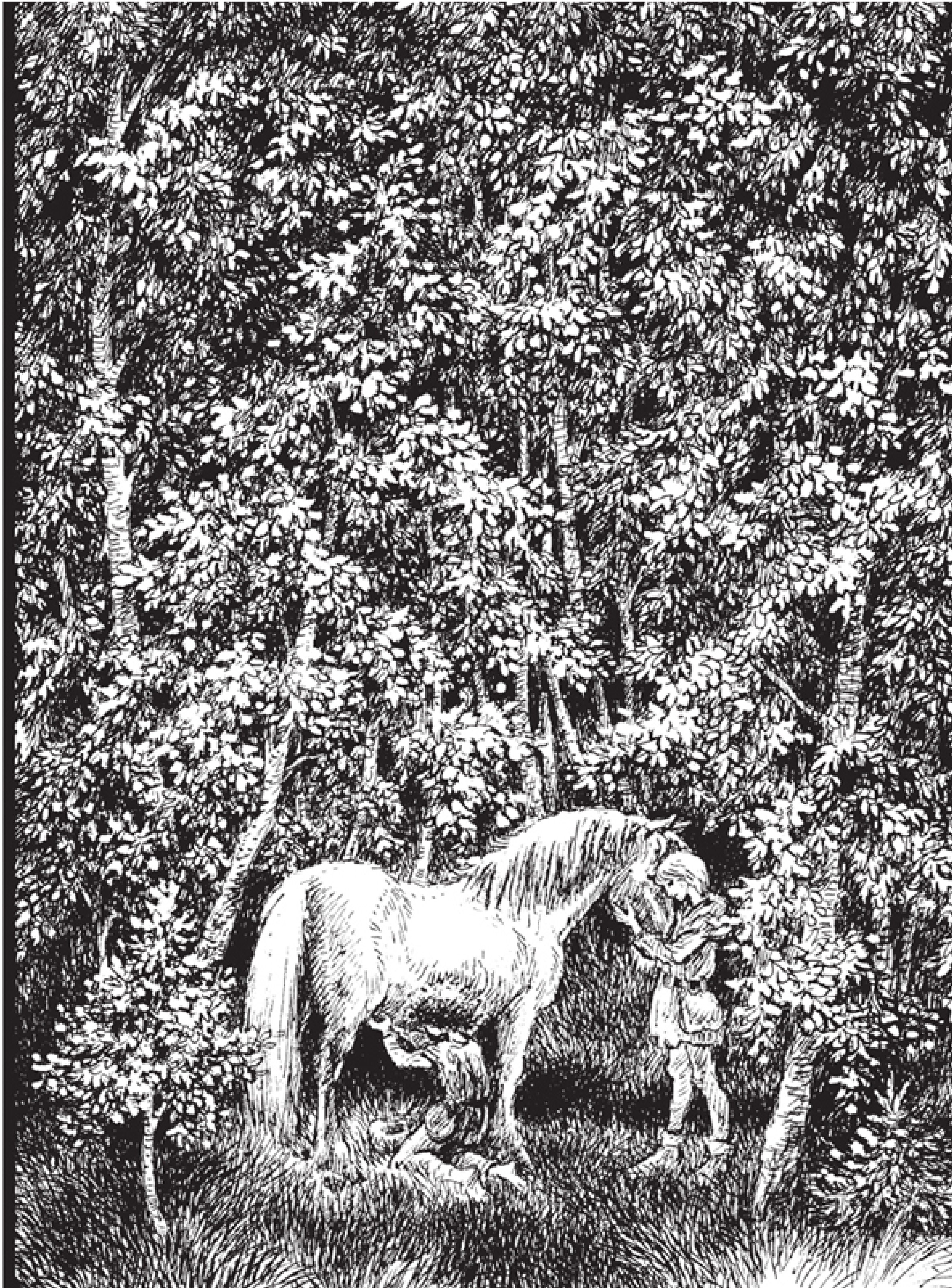
”Sörj inte så hårt”, sa hon. ”Du får ett nytt föl nästa år.”

Då såg hon att det droppade mjölk från märrens juver.

”Den mjölken skulle din lilla fölunge ha haft”, sa Ronja. ”Men du får ge den åt oss istället.”

Hon hämtade träskålen i grottan, nu kom den till pass. Och hon mjölkade märren och fick skålen full. För märren var det en lättnad att få det spända juvret tömt. Och Birk gladdes åt mjölken.

”Vi har fått ett husdjur”, sa han. ”Och vi måste ge henne namn. Vad tycker du hon ska heta?”

Ronja funderade inte länge.

”Jag tycker hon ska heta Lia. Mattis hade en märr när han var liten som hette så.”

Och de enades om att det var ett bra namn på en märr. En märr som inte skulle dö. Lia skulle få leva, det kunde man se nu. De repade gräs och bar till henne, och hon åt glupskt. Då kände de sin egen hunger, nu måste de hem till grottan och få något att stilla den med. Men Lia vände på huvudet och såg oroligt efter dem när de lämnade henne.

”Var inte rädd”, sa Ronja. ”Vi kommer snart tillbaka. Och du ska ha tack för mjölken som vi har fått!”

Det var en himmelsk lycka att ha mjölk igen, färsk och kyld i kallt källvatten. Och de satt på hällen utanför grottan och åt sitt bröd och drack sin mjölk och såg solen gå upp till en ny dag.

”Det var synd att kniven skulle komma bort”, sa Ronja.

Då drog Birk äntligen fram kniven och la den i hennes hand.

”Och det var bra att den kom tillrätta igen. Den bara låg under mossan och väntade, medan vi gormade och trätte med varann.”

Ronja satt tyst en lång stund, sedan sa hon.

”Vet du vad jag sitter här och tänker på? Jag tänker på hur lätt allting kan bli förstört alldeles i onödan.”

”Hädanefter ska vi akta oss för onödan”, sa Birk. ”Men vet du vad jag sitter här och tänker på? Jag tänker på att du är värd mer än tusen knivar!”

Ronja såg på honom och log.

”Nu är du väl mer än lovligt galen i alla fall!”

Det var vad Lovis brukade säja åt Mattis ibland.

13

Dagarna gick, våren blev till sommar, värmen kom. Och det kom regn. I dagar och nätter sköljde det ner över skogen och den drack sej frisk och grön som aldrig förr. Och när regnet drog bort och solen kom igen ångade skogen i sommarvärmen så att Ronja måste fråga Birk om han trodde så mycket vällukt kunde finnas i andra skogar på jorden. Det trodde han inte, sa han.

Lias sår var längesedan läkt. De hade släppt henne lös, och nu levde hon bland vildhästarna igen. Men de fick ändå mjölk av henne. Om kvällarna brukade hennes flock hålla till rätt nära grottan, och varje kväll gick Ronja och Birk ut i skogen och ropade på henne. Hon svarade med en gnäggning för att tala om var hon fanns, hon ville gärna bli mjölkad.

Också de andra i flocken slutade snart att skygga för människobarnen. Ibland kom de nyfiket och tittade på när Lia mjölkades, underligare hade de väl aldrig sett. Rackarn och Vildtoringen kom ofta och var så närgångna att Lia la öronen bakåt och högg efter dem. Men det brydde de sej inte om. De fortsatte okynnigt att buffa på varann och göra våldsamma kast och språng, de var unga och ville ju leka. Och så rätt som det var satte de av i galopp och försvann in i skogen.

Men redan nästa kväll var de där igen. Det gick att tala med dem nu. Till sist lät de sej till och med klappas. Ronja och Birk klappade dem också flitigt, och de verkade rentav tycka om det. Ändå fanns där hela tiden i deras ögon ett milt okynne som om de tänkte: Oss lurar ni inte!

Men en kväll sa Ronja:

”Har jag sagt att jag ska rida, så ska jag!”

Det var Birks tur att mjölka, och Rackarn och Vildtoringen stod tätt intill och tittade på.

”Hörde du vad jag sa?”

Det var Rackarn hon frågade. Och med ens högg hon honom i manen och flängde upp på hans rygg. Han kastade av henne, men inte lika lätt som förra gången. Nu var hon beredd och visste var hon hade honom. Han fick

bråka länge för att bli av med henne, men det gick till slut, och med ett tjut av ilska damp hon i backen. Hon reste sej tämligen oskadd och gned sina ömma armbågar.

”En rackare är och förblir du”, sa hon. ”Men än en gång kommer jag väl igen!”

Och det gjorde hon. Varje kväll efter mjölkningen försökte de, både hon och Birk, att lära Rackarn och Vildtoringen bättre fasoner. Men ingen lärdom bet på sådana odjur, och när Ronja hade blivit avkastad tillräckligt många gånger sa hon:

”Nu finns det inte en fläck på min kropp som inte ömmar och gör ont.”

Hon gav Rackarn en knuff.

”Och det är ditt fel, din skitstövel!”

Men Rackarn stod där lugn och tycktes så nöjd med sej själv.

Hon såg hur Birk ännu kämpade med Vildtoringen. Han var lika svår som Rackarn, men Birk var stark och höll sej kvar på hans rygg, ja, sannerligen han höll sej kvar, tills Vildtoringen tröttnade och gav upp.

”Titta, Ronja”, skrek Birk. ”Han står stilla!”

Vildtoringen gnäggade oroligt, men stilla stod han. Och Birk klappade honom och berömde honom omåttligt, så att Ronja till sist måste säja ifrån.

”I själ och hjärta är han en skitstövel han också, det vet du!”

Det retade henne att Birk fick bukt med Vildtoringen, när hon inte rådde på Rackarn. Och det retade henne ännu mera att Birk de närmaste kvällarna lät henne mjölka ensam, medan han själv på Vildtoringens rygg i snäva svängar red runt omkring henne där hon låg på knä och mjölkade. Bara för att visa vilken hästkarl han var.

”Blåmärken eller ej”, sa Ronja till sist, ”vänta tills jag har mjölkat färdigt, så ska här bli rida av!”

Och det blev det. Där gick Rackarn och visste om ingenting, och så hade han plötsligt Ronja på ryggen igen. Det ville han inte, med full kraft satte han igång för att kasta av henne, och han blev både rädd och förbittrad när han märkte att det inte gick. Nej, den här gången skulle det inte gå, det hade Ronja bestämt. Hon höll ett stadigt tag i hans man, hon knep åt med knäna, och hon satt kvar. Då rök han iväg rakt in i skogen så att grankvistar och tallruskor ven om öronen på henne, skenade gjorde han, och hon skrek förfärad.

”Hjälp! Det går åt pipsvängen, hjälp!”

Men Rackarn hade mist allt vett. Han rasade fram som om han ville spränga sej, och Ronja väntade var stund att hon skulle ramla av och bryta nacken.

Då kom Birk jagande efter på Vildtoringen. Och den hästen var en snabbspringare utan like, snart var han jämsides och förbi Rackarn. Då höll Birk häftigt in honom. Rackarn som i full fart kom sättande efter måste tvärstanna, och Ronja for halvvägs över huvudet på honom. Men hon klängde sej fast, hon rätade upp sej igen, och Rackarn stod där snopen, nu hade han rasat färdigt. Skummet dröp om honom och han darrade i alla lemmar. Men Ronja klappade honom och berömde honom omåttligt för att han sprang så bra, det lugnade honom.

”Fast egentligen skulle du ha på truten”, sa hon. ”Det är ett under att jag lever!”

”Det är ett större under att vi rider”, sa Birk. ”Titta, nu vet de här båda odjuren äntligen hur det ska gå till och vem det är som bestämmer.”

I lugnaste trav red de tillbaka till Lia, hämtade sin mjölk och lämnade Rackarn och Vildtoringen åt egna lekar. Och så drog de hem till sin grotta.

”Birk”, sa Ronja, ”har du märkt att Lia mjölkar mindre nu?”

”Ja, hon är nog på väg med en ny fölunge”, trodde Birk. ”Och då sinar hon snart helt och hållet.”

”Då blir det källvatten för oss igen”, sa Ronja. ”Och utan bröd får vi också leva snart.”

Mjölet som Ronja hade haft med sej hemifrån var slut. De hade bakat de sista hårda kakorna på härdens upphettade stenar. Än gavs det bröd i grottan, men snart skulle de vara helt brödlösa. Svälta skulle de ändå inte, där fanns många små sjöar i skogen fulla med fisk, skogsfågel var det också gott om. En orre eller en tjäder kunde de alltid snärja sej om hunger hotade. Örter och gröna blad, sådana som dugde att äta, plockade Ronja, det hade Lovis lärt henne. Och nu var smultronen mogna. Röda och många lyste de runt om på vindfällena, snart skulle också blåbären komma.

”Nej, svälta behöver vi inte”, sa Ronja. ”Men första dan utan bröd och utan mjölk, den kommer jag inte att tycka om!”

Och den dagen kom fortare än de hade väntat. Visst svarade Lia troget när de ropade på henne om kvällarna, men hon tyckte inte längre om att bli mjölkad, det märktes. Till sist kunde Ronja inte få ur henne mer än ett par droppar, och Lia visade tydligt att nu fick det vara nog.

Då tog Ronja hennes huvud mellan sina händer och såg henne in i ögonen.

”Du ska ha tack, Lia, för den här tiden! Nästa sommar har du en ny fölunge, vet du det? Och då får du mjölk igen. Men den ska ditt föl ha, inte vi.”

Ronja smekte märren. Hon ville tro att Lia förstod hennes ord, och hon sa till Birk:

”Tacka henne du också!”

Och det gjorde Birk. Länge blev de kvar hos henne, och när de lämnade henne följde hon efter dem ett stycke i den ljusa sommarkvällen. Det var nästan som om hon förstod att det var slut nu, det här underliga hon hade varit med om, som inte alls liknade hennes rätta vildhästliv. De små människorna som hade gjort allt det underliga var nu på väg bort ifrån henne, och hon stod en stund och tittade efter dem, tills de försvann mellan granarna. Sedan vände hon tillbaka till sin flock.

De såg henne ibland om kvällarna när de kom för att rida, och om de ropade hennes namn gnäggade hon till svar, men hon lämnade aldrig flocken för att komma till dem. En vildhäst var hon, husdjur skulle hon aldrig bli.

Men Rackarn och Vildtoringen kom ivrigt löpande så snart de såg Ronja och Birk. Nu visste de inget bättre än att ränna i kapp med var sin ryttare på ryggen. Och Ronja och Birk hade stort nöje av sina långa ritter kors och tvärs genom skogen.

Men en kväll jagades de av en vildvittra. Hästarna blev kollriga av skräck, de lät sig inte längre hanteras och styras. Och för Ronja och Birk var det bara att kasta sej av och låta dem löpa. Utan ryttare hade hästarna inget att frukta. Det var människor vildvittrorna hatade och ville åt, inte skogens djur.

Men för Ronja och Birk var det farligt nu. De rusade skräckslagna åt var sitt håll. Dem båda kunde vittran då inte få fatt, men de visste att hon i sin dumhet skulle försöka. Och det blev deras räddning. Medan hon jagade Birk hann Ronja sticka sej undan. För Birk var det värre. Men när vittran ursinnigt spanade för att se var Ronja hade blivit av och ett kort ögonblick glömde Birk, då kröp han hastigt ner mellan ett par stora stenblock. Där satt han länge och väntade var stund att hon skulle hitta honom igen.

Men med vildvittror var det så, att det de inte kunde se, det fanns inte. Nu fanns där ingen av människosläkt som hon kunde klösa ögonen ur, och hon flög i raseri upp mot bergen för att låta alla sina grymma systrar veta det.

Birk såg henne försvinna, och när han var säker om att hon inte skulle komma tillbaka, då ropade han på Ronja. Och Ronja kröp fram från sitt gömställe under en gran, och de dansade runt i fröjd över sin räddning. Vilken lycka, ingen av dem skulle klösas till döds av vildvittror eller föras upp till grottorna i bergen och ett liv i fångenskap!

”I Mattisskogen får man inte vara rädd”, sa Ronja. ”Men med vildvittror flaxande om örona är det svårt att låta bli.”

Rackarn och Vildtoringen syntes inte till, och därför måste de nu gå till fots den långa vägen hem till Björngrottan.

”Men jag kan vandra hela natten, bara jag får vara fri för vildvittror”, sa Birk.

Och de vandrade genom skogen, de höll varann i hand och de talade mycket, glada och upprymda som de var efter all skräck. Det hade börjat skymma nu, en vacker sommarkväll var det, och de talade om hur härligt man kunde ha det, även om vildvittror fanns. Hur skönt det var att leva i skogens frihet, om dagen såväl som om natten, under solen, månen och stjärnorna och under årstidernas stilla gång, i vårens tid, den som nyss var

förbi, i sommarens tid som nu var inne och i höstens tid som snart skulle komma.

”Men vintern …”, sa Ronja, sedan teg hon.

De såg rumpnissar och skumtroll och grådvärgar fnatta omkring och nyfiket kika fram än här än där bakom granar och stenar.

”Skumfolk”, sa Ronja, ”de lever lugnt också om vintern.”

Så teg hon igen.

”Söstra mi, det är sommar nu”, sa Birk.

Och Ronja kände att visst var det så.

”Den här sommarn ska jag nog bära inom mej i mitt minne så länge jag lever”, sa hon.

Birk såg sej om i skymningsskogen, och han blev underlig till mods, varför visste han inte. Förstod inte att det han kände nästan som en liten sorg i bröstet, det var bara sommarkvällens skönhet och frid, ingenting annat.

”Den här sommarn”, sa han och såg på Ronja. ”Ja, den här sommarn ska jag bära med mej till livets slut, det vet jag.”

Så kom de hem till Björngrottan. Och på hällen utanför satt Lill-Klippen och väntade.

14

Lill-Klippen satt där, plattnäst och lurvig i hår och skägg så som Ronja alltid hade känt honom. Nu var det som om hon aldrig hade sett skönare syn, och med ett skrik kastade hon sej över honom.

”Lill-Klippen … å, är det du … att du … att du har kommit!”

Hon var glad så att hon stammade.

”Vacker utsikt här”, sa Lill-Klippen. ”Man ser älven och skogen ju!”

Ronja skrattade.

”Ja, man ser älven och skogen! Är det därför du är här?”

”Nä, Lovis skickade mej med bröd”, sa Lill-Klippen. Han öppnade sin skinnpåse och fick fram fem stora runda brödkakor.

Då skrek Ronja om igen:

”Birk, har du sett? Bröd! Vi har fått bröd!”

Hon grep ett bröd och höll upp det, hon drog in doften, och tårarna kom henne i ögonen.

”Lovis bröd! Jag hade glömt att det fanns nånting så härligt.”

Och hon bröt stora bitar och stoppade i munnen. Hon ville också ge Birk, men han stod där mörk, och utan ett ord, utan att ta emot något bröd försvann han in i grottan.

”Jo, Lovis räknade ut att du måste vara brödlös vid det här laget”, sa Lill-Klippen.

Ronja tuggade, brödsmaken kändes som en salighet i hennes mun, och den fick henne att längta efter Lovis. Men nu måste hon fråga Lill-Klippen:

”Hur visste Lovis att jag fanns i Björngrottan?”

Lill-Klippen fnös.

”Du tror väl inte att mor din är dum? Var skulle du annars vara?”

Han tittade fundersamt på henne. Där satt hon, deras Ronja, deras vackra lilla Ronja, och bara körde i sej bröd, som om det var allt hon frågade efter i detta livet. Nu måste han fram med sitt ärende, finurligt måste det ske hade Lovis sagt, och han gruvade sej. För särskilt finurlig var inte Lill-Klippen.

”Du Ronja”, sa han försiktigt. ”Ska du inte komma hem snart?”

Det skrällde till inne i grottan. Där fanns en som lyssnade och som ville att Ronja skulle veta det.

Men Ronja brydde sej just nu bara om Lill-Klippen. Det var så mycket hon ville fråga honom, så mycket hon längtade efter att få veta. Han satt där bredvid henne, men när hon skulle fram med sina frågor var det som om hon inte kunde se på honom. Istället såg hon ut över älven och skogarna, och hon frågade tyst så att Lill-Klippen knappt hörde det:

”Hur är det i Mattisborgen nu för tiden?”

Och Lill-Klippen svarade som sanningen var:

”Sorgligt är det i Mattisborgen nu för tiden. Kom hem, Ronja!”

Ronja såg ut över älven och skogarna.

”Har Lovis skickat dej för att säja det?”

Lill-Klippen nickade.

”Ja! Det är för svårt utan dej, Ronja. Alla väntar på att du ska komma hem.”

Ronja såg ut över älven och skogarna och frågade tyst:

”Mattis? Väntar han också på att jag ska komma hem?”

Lill-Klippen svor till.

”Den satans besten! Vem vet vad han tänker och vad han väntar på!”

Det blev tyst en stund, sedan frågade Ronja:

”Talar han någonsin om mej?”

Lill-Klippen vred sej, det var nu han skulle vara finurlig, därför teg han.

”Säj som det är du”, sa Ronja. ”Nämner han aldrig mitt namn?”

”Nä”, sa Lill-Klippen motvilligt. ”Och ingen annan får göra det heller, så att han hör det.”

Satan också, nu hade han sagt det som Lovis ville han skulle hålla tyst med, jo, det var finurligt!

Han såg bönfallande på Ronja.

”Men allt blir bra, lilla vän, bara du kommer hem!”

Ronja skakade på huvudet.

”Jag kommer aldrig hem! Inte så länge jag inte är Mattis barn! Det kan du hälsa honom, så det skångar i Mattisborgen.”

”Tack så mycket”, sa Lill-Klippen. ”Den hälsningen skulle inte ens Skalle-Per våga sej fram med.”

Skalle-Per, han var förresten skral nu för tiden, berättade Lill-Klippen. Och varför skulle han inte vara det, när allting annat var så eländigt? Mattis skällde och gormade jämt och samt, inget var till lags åt honom längre, och

röveriet gick uselt. Hela skogen vimlade av knektar, Pelje hade de tagit och satt på vatten och bröd i en av fogdens fånghålor. Där satt också två av Borkas män, och fogden hade svurit på, sas det, att alla Mattisskogens rövare inom år och dag skulle vara fast och få sitt rättmätiga straff. Vad det nu kunde betyda, undrade Lill-Klippen, döden kanske?

”Skrattar han aldrig nu för tiden”, frågade Ronja.

Lill-Klippen såg förvånad ut.

”Vem då? Fogden?”

”Jag talar om Mattis”, sa Ronja.

Och Lill-Klippen försäkrade att ingen hade hört Mattis skratta sedan den morgonen då Ronja inför hans ögon hoppade över Helvetesgapet.

Lill-Klippen måste iväg innan det blev för mörkt. Nu skulle han hem, och han gruvade sej redan för vad han måste säja till Lovis. Därför försökte han om igen.

”Ronja, kom hem! Gör det! Kom hem vetja!”

Ronja skakade på huvudet, sedan sa hon:

”Hälsa Lovis och tacka henne tusen gånger för brödet!”

Lill-Klippen stack hastigt näven i skinnpåsen.

”Bevare mej, jag har ju en påse salt också som du skulle ha! Det hade inte varit nådigt för mej om jag hade kommit hem med den.”

Ronja tog påsen.

”Jag har en mor som tänker på allt! Hon vet vad som ska till om man vill leva. Men hur visste hon att vi bara har ett par saltkorn kvar?”

”Det är kanske sånt som en mor känner på sej”, trodde Lill-Klippen. ”När det är något nödvändigt som tryter för hennes barn.”

”Bara en sån mor som Lovis”, sa Ronja.

Hon stod länge och såg efter Lill-Klippen när han gick, såg hur vigt han spetade iväg på den smala avsatsen utmed bergsidan, och inte förrän han var försvunnen gick hon in i grottan.

”Jaså, du följde inte med honom hem till far din”, sa Birk. Han låg redan på sin granrisbädd. Ronja kunde inte se honom i mörkret, men hon hörde orden, och det var nog för att reta henne.

”Jag har ingen far”, sa hon. ”Och om du inte aktar dej, så kan jag vara utan bror också!”

”Förlåt, söstra mi, om jag är orättvis”, sa Birk. ”Men jag vet ju vad du går här och tänker ibland.”

”Ja”, svarade Ronja ur mörkret, ”jag går här och tänker att i elva vintrar har jag levat, men den tolfte blir min död. Och jag ville så gärna få finnas kvar på jorden. Om du nu kan begripa det!”

”Glöm dina vintrar”, sa Birk. ”Det är sommar nu!”

Och sommar var det. Mer och mer sommar för varje dag, klarare, varmare än någon de kunde minnas. Varje dag i middagshettan badade de i älvens kalla vatten. De simmade och dök som ett par uttrar och lät sej föras av strömmarna, ända tills dånet från Glupafallet blev så starkt att det kändes för nära och för farligt. Glupafallet, där kastade älven sina vattenmassor utför ett mäktigt stup, och med livet i behåll följde ingen med på den färden.

Ronja och Birk visste när faran började bli överhängande.

”Så fort jag ser första skymten av Glupaklumpen sticker jag opp”, sa Ronja, ”då vet jag att nu är det livsfarligt.”

Glupaklumpen, det var ett stort stenblock mitt i älven en bit ovanför fallet. För Ronja och Birk var den ett varningsmärke. Nu måste de ta sej in till stranden, och det var svårt och mödosamt. Sedan låg de flämtande och blåfrusna på en strandhäll och lät sej värmas av solen, medan de nyfiket kikade på uttrarna som simmade och dök i strandkanten utan att förtröttas.

När dagen svalnade mot kvällen gav de sej ut i skogen för att rida. Rackarn och Vildtoringen hade hållit sej undan en tid. Vittran hade skrämt dem så att de blev rädda också för den som satt på deras rygg när de jagades. Rätt länge skyggade de. Men nu hade de visst glömt allt, nu kom de löpande och ville gärna vara med om kappränning igen. Ronja och Birk lät dem ränna av sej den värsta ivern och red sedan långsamt och länge vida omkring i sin skog.

”Såna här ljumma sommarkvällar är bra att rida i”, sa Ronja. Och hon tänkte: Varför kan det inte vara sommar jämt i skogen? Och varför kan jag inte få vara glad?

Hon älskade ju sin skog med allt vad däri fanns. Alla träd, alla små sjöar och tjärnar och bäckar som de red förbi, alla mossiga bergknallar, alla smultrongläntor och blåbärsställen, alla blommor, alla djur och fåglar, varför kändes det då så sorgesamt ibland och varför måste det bli vinter en gång?

”Vad tänker du på, söstra mi”, frågade Birk.

”Jag tänker på att … det bor skumtroll under den där jättestenen”, sa Ronja. ”Jag såg dem dansa där i våras. Och skumtroll och rumpnissar

tycker jag om, men inte grådvärgar och vildvittror, så mycket du vet det!”

”Nej, vem gör det”, sa Birk.

Det mörknade fortare nu. De ljusa nätternas tid var förbi. Om kvällen satt de vid sin eld och såg bleka stjärnor spricka ut på himlen. Och allteftersom mörkret djupnade tändes fler och fler, klara och lysande brann de över skogen. Ännu var det en sommarhimmel, men Ronja visste vad stjärnorna hade att säja: Snart är det höst!

”Nej, vildvittror hatar jag”, sa hon. ”Och nog är det underligt att vi har fått vara i fred här så länge. De måtte inte veta att vi bor i Björngrottan.”

”Det är bara för att de har sina egna grottor i bergen på andra sidan skogen och inte utmed älven”, sa Birk. ”Och grådvärgarna har kanske hållit truten för en gångs skull, annars hade vi haft vittrorna över oss för länge sen.”

Ronja ryste.

”Det är inte värt vi talar om dem”, sa hon. ”För då kanske vi manar hit dem.”

Så blev det natt. Och det blev morgon, en ny varm dag blev det, och de badade som vanligt.

Då kom vildvittrorna. Inte en eller två utan många, en stor grym flock. Plötsligt var luften fylld av dem. De svävade ner över älven och skränade och tjöt.

”Hoho! Små vackra människorna där i vattnet, nu ska blodet rinna, hoho!”

”Dyk, Ronja”, skrek Birk. Och de dök och simmade under vattnet, tills de måste upp och hämta luft för att inte förgås. Och när de då såg himlen förmörkad av fler och fler vittror visste de att nu var det ohjälpligt. Den här gången skulle de inte undkomma.

Vittrorna ser till att jag inte mer behöver oroas för vintern, tänkte Ronja bittert när hon hörde skriken som aldrig slutade.

”Små vackra människorna där i vattnet, nu ska här klösas, nu ska blodet rinna, hoho!”

Men vildvittror tyckte om att skrämma och plåga, innan de gick till anfall. Tids nog skulle de klösa och döda, men nästan lika nöjsamt var att flyga runt och tjuta och skrämma. I väntan på storvittrans tecken som betydde: Nu är det dags! Och storvittran, vildast och grymmast av alla, flög i vida svängar över älven, hoho, hon gjorde sej ingen brådska! Men vänta bara, snart skulle hon först av alla slå klorna i en av de där som sprattlade i

vattnet. Skulle hon ta den med svarta håret, tro? Den med röda håret såg hon inte till, men han skulle väl också dyka upp igen, hoho, många skarpa klor väntade honom då, hoho!

Ronja dök och kom upp igen, flämtande efter luft. Hennes ögon letade, var fanns Birk? Hon såg honom inte, ingenstans såg hon honom, och hon jämrade sej i förtvivlan. Var fanns han, hade han drunknat? Hade han lämnat henne ensam med vittrorna?

”Birk”, skrek hon i sin ångest. ”Birk, var är du?”

Då dök storvittran tjutande ner över henne, och Ronja slöt ögonen … Birk, min bror, hur kunde du lämna mej ensam med det värsta och svåraste?

”Hoho”, tjöt vittran, ”nu ska blodet rinna!” Men ännu lite till ville hon vänta, bara lite till, och sen … hoho! Hon gjorde en ny sväng bort över älven. Och plötsligt hörde Ronja Birks röst.

”Ronja, kom fort!”

En stormfälld björk, ännu med grönskade löv i kronan, kom flytande med strömmen, och Birk hängde fast vid den. Hon såg nätt och jämnt hans huvud sticka upp över vattnet, men där var han, han hade inte lämnat henne ensam, å, vilken tröst!

Fast skyndade hon sej inte nu skulle strömmen snabbt föra honom utom räckhåll. Hon dök och simmade för livet … och så var hon framme hos honom. Han sträckte ut handen och drog in henne till sej, och där hängde de nu i samma gren, gömda så gott det gick under björkens skylande lövverk.

”Du, Birk”, flämtade Ronja, ”jag trodde du hade drunknat.”

”Inte än”, sa Birk. ”Men snart! Hör du Glupafallet?”

Och Ronja hörde bruset av stora vatten, det var Glupafallets röst. Till det djupet fördes de nu av strömmarna, de var redan alltför nära, det visste Ronja, det såg hon. Och farten ökade, dånet också. Nu kunde hon känna det obevekliga suget från fallet. Snart, snart skulle de slungas ut på en färd, den sista, den som man gjorde bara en gång.

Och då ville hon vara nära Birk. Hon kröp tätt intill honom, och hon visste att han kände som hon: Hellre Glupafallet än vittrorna.

Birk la armen om hennes axlar. Vad det än blev, så skulle de vara tillsammans, syster och bror, nu skulle inget skilja dem åt.

Men vittrorna letade i raseri. Var fanns de små människorna? Det var ju dags nu att börja klösa, varför fanns då inga små människor mer?

Där fanns bara ett träd med lummig krona som av strömmarna hastigt fördes utför älven. Vad som gömde sej under de gröna grenarna, det såg inte vittrorna, och ylande av ilska for de runt och letade och letade.

Men Ronja och Birk var redan långt borta och hörde inte tjuten längre. De hörde bara dånet som växte och växte, och de visste att nu var det nära.

”Söstra mi”, sa Birk.

Ronja hörde det inte, men hon såg det på hans läppar. Och fastän ingen av dem kunde höra ett ord, talade de med varann. Om sådant som måste säjas innan det var för sent. Om hur bra det var att älska någon så att man inte behövde vara rädd ens för det svåraste, det talade de om fast ingen av dem hörde ett enda ord.

Men sedan talade de inte mer. De bara höll om varann och blundade.

Då kom där plötsligt en häftig stöt som fick dem att vakna till. Björken hade ränt rakt på Glupaklumpen. Stöten fick den att svänga runt. Den ändrade riktning, och innan strömmarna hann fånga upp den igen hade den åkt en god bit in mot älvstranden.

”Ronja, vi försöker”, skrek Birk.

Han slet henne loss från grenen där hon höll sej fast. Och strax var de båda nere i de skummande virvlarna. Nu måste var och en kämpa för sej, slåss för livet mot de obarmhärtiga strömmarna som med all makt ville ha dem till Glupafallet. De kunde se lugnvattnet inne vid stranden så nära. Nära men ändå alltför långt borta.

Glupafallet vinner till sist, tänkte Ronja. Hon orkade inte mer. Nu ville hon ge upp, bara sjunka, låta sej föras dit strömmarna tog henne och försvinna i Glupafallet.

Men framför sej hade hon Birk. Han vände på huvudet och såg på henne. Gång på gång vände han sej om efter henne, och då försökte hon igen. Försökte och försökte. Tills hon inte kunde mera.

Men då var hon inne i lugnvattnet, och Birk drog henne med sej mot stranden. Sedan orkade inte heller han längre.

”Men vi måste … du måste”, flämtade han.

Och i yttersta förtvivlan hasade de sej upp på stranden. Där i solvärmen somnade de tvärt och visste inte ens att de var räddade.

Inte förrän solen var på väg ner kom de hem till Björngrottan. Och där, på hällen utanför, satt Lovis och väntade.

15

”Mitt barn”, sa Lovis, ”vad du är våt i håret. Har du varit och simmat?”

Ronja stod stilla och såg på sin mor. Där satt hon, lutad mot bergväggen, stadig och trygg som själva klippan. Med kärlek såg Ronja på henne och önskade att hon hade kommit en annan gång. När som helst men inte nu! Nu hade hon velat vara ensam med Birk. Det kändes som om själen ännu fladdrade inom henne efter allt grymt och farligt, å, om hon nu bara hade fått tala sej lugn tillsammans med Birk och ensam med honom fått vara glad åt att de levde!

Men där satt nu Lovis, hennes kära Lovis som hon inte hade sett på så länge, inte fick hennes mor känna sej ovälkommen!

Ronja log mot henne.

”Ja, vi har varit och simmat lite. Birk och jag!”

Birk! Nu såg hon att han redan var på väg in i grottan, och det ville hon inte. Det fick inte ske. Hon rusade efter honom och frågade tyst:

”Ska du inte komma och hälsa på mor min?”

Birk såg kallt på henne.

”Objudna gäster hälsar man inte på, det lärde mej min mor redan när hon bar mej vid bröstet!”

Ronja flämtade till. Det gjorde ont att bli så vilt ursinnig och så vilt förtvivlad. Där stod han, Birk, och såg på henne med iskalla ögon, samma Birk som hon nyss hade varit så nära och velat följa ända in i Glupafallet. Nu svek han henne och blev en främling, å, vad hon avskydde honom för det, aldrig hade hon känt maken till raseri! Och det var förresten inte bara Birk hon avskydde, om hon tänkte efter. Allting avskydde hon, precis allting, allt och alla som rev och slet i henne, så att hon kunde gå sönder, Birk och Lovis och Mattis och vittrorna och Björngrottan och skogen och sommaren och vintern och den där Undis som lärde Birk dumheter, när han var dibarn, och de rackarns vittrorna … nej, vänta, dem hade hon ju redan tagit med en gång! Fast det fanns annat hon avskydde så hon kunde skrika,

även om hon just nu hade glömt vad det var, men skrika ville hon och skrika skulle hon så att bergen rämnade!

Nej, hon skrek inte. Hon bara väste åt Birk, innan han försvann in i grottan:

”Det var synd att inte mor din lärde dej lite folkvett också. Medan hon ändå var i gång.”

Hon gick tillbaka till Lovis och började förklara. Birk var trött sa hon, sedan teg hon. Hon sjönk ner på berghällen bredvid sin mor, och med ansiktet gömt i Lovis knä grät hon, inte så att bergen rämnade, bara en tyst liten gråt som inte hördes.

”Du vet varför jag har kommit”, sa Lovis, och Ronja mumlade i sin gråt:

”Inte för att ge mej bröd väl?”

”Nej”, sa Lovis och strök henne över håret, ”bröd får du när du kommer hem.”

Ronja snyftade till.

”Jag kommer aldrig hem.”

”Ja, då slutar det med att Mattis hoppar i älven”, sa Lovis lugnt.

Ronja satte upp huvudet.

”Skulle han hoppa i älven för min skull? Han nämner ju inte ens mitt namn!”

”Inte när han är vaken”, sa Lovis. ”Men varenda natt gråter han i sömnen och ropar på dej.”

”Hur vet du det”, frågade Ronja. ”Har du honom tillbaka i din bädd nu? Sover han inte inne hos Skalle-Per längre?”

”Nej”, sa Lovis. ”Skalle-Per stod inte ut med att ha honom där. Och jag står knappt ut jag heller. Men någon måste han ha att hålla i när det är som värst.”

Hon teg länge. Sedan sa hon:

”Vet du, Ronja, det är svårt att se någon plågas så omänskligt.”

Ronja kände att den ville bryta fram nu, den där gråten som skulle få bergen att rämna. Men hon bet ihop tänderna om den och frågade stilla:

”Du, Lovis, om du vore ett barn och hade en far som förnekade dej så hårt att han inte ens ville säja ditt namn, skulle du då vända tillbaka till honom? Ifall han inte ens kom och bad dej om det?”

Lovis funderade en stund.

”Nej, det skulle jag inte. Han skulle få be om det, det skulle han!”

”Och det gör Mattis aldrig”, sa Ronja.

Hon gömde om igen sitt ansikte i Lovis knä och vätte hennes sträva yllekjortel med tysta tårar.

Det hade blivit kväll och mörkt, också de svåraste dagar tog slut.

”Gå och lägg dej, Ronja”, sa Lovis. ”Jag sitter kvar och sover en liten blund då och då, och så snart det ljusnar, ger jag mej hemåt.”

”Jag vill somna i ditt knä”, sa Ronja. ”Och du ska sjunga Vargsången!”

Hon kom ihåg hur hon själv hade försökt sjunga Vargsången för Birk. Men det hade hon snart tröttnat på, och fler sånger tänkte hon i detta livet inte sjunga för honom, så mycket var säkert.

Men Lovis sjöng, och då blev världen som den skulle vara. Ronja sjönk in i det djupa barndomslugnet, och med huvudet i Lovis knä somnade hon under stjärnorna och vaknade inte förrän till ljusaste morgon.

Då var Lovis försvunnen. Men sin gråa schal hade hon inte tagit med sej, den hade hon svept om Ronja. Ronja kände värmen av den så fort hon

vaknade, och hon drog in lukten, ja, där har vi Lovis, tänkte hon, hennes schal luktar lite som den där harungen jag hade en gång.

Borta vid elden satt Birk hopkrupen med huvudet lutat mot armarna, det röda kopparhåret föll ner och dolde hans ansikte. Där satt han och såg så tröstlöst övergiven ut att det gjorde ont i Ronja. Nu glömde hon allt annat, och med schalen släpande efter sej gick hon bort till honom. Men hon tvekade lite, kanske ville han vara i fred.

Till sist måste hon ändå fråga:

”Vad är det, Birk?”

Han såg upp på henne och log.

”Jag sitter här och sörjer, söstra mi!”

”Varför då”, frågade Ronja.

”Jag sörjer för att du är min syster helt och fullt bara när Glupafallet ropar på dej men inte annars. Inte när far din ropar genom sina olika skickebud. Och därför bär jag mej åt som en fähund, det sörjer jag också över, om du vill veta det.”

Vem sörjer inte, tänkte Ronja. Måste jag inte sörja som inte kan vara till lags åt någon?

”Men jag kan inte med rättvisa förebrå dej för det”, fortsatte Birk. ”Det är som det måste vara, det vet jag.”

Ronja såg skyggt på honom.

”Vill du vara min bror i alla fall?”

”Ja, det är just det”, sa Birk. ”Jag är din bror helt och fullt och alltid, och det vet du! Men nu ska du också veta varför jag vill ha den här sommaren i fred utan några bud från Mattisborgen, och varför jag inte orkar tala om vintern!”

Sannerligen, det fanns inget Ronja hellre ville veta. Mycket hade hon undrat över att Birk inte alls ängslades för vintern. ’Det är sommar nu, söstra mi’, det sa han så lugnt som om vintern aldrig kunde komma.

”Vi har bara den här sommaren, du och jag”, sa Birk. ”Och med mej är det nu så ställt att jag inte bryr mej mycket om att leva, ifall inte du finns hos mej. Och när vintern kommer finns du inte. Då ska du tillbaka till Mattisborgen.”

”Och du då”, frågade Ronja. ”Var ska du vara?”

”Här”, sa Birk. ”Visst kunde jag gå och tigga mej tillbaka till Borkafästet, jag skulle inte bli bortmotad, det vet jag. Men vad skulle det hjälpa? Dej

skulle jag ändå mista. Jag skulle inte få se dej ens. Därför stannar jag i Björngrottan.”

”Och fryser ihjäl”, sa Ronja.

Birk skrattade till.

”Kanske och kanske inte! Jag har räknat ut att du kunde komma skidande då och då med lite bröd och salt och med min vargskinnspäls, om du kan få ut den ur Borkafästet.”

Ronja skakade på huvudet.

”Blir det som i vintras skidar jag så lagom. Då tar jag mej inte ut genom Vargklämman ens. Och blir det som i vintras och du bor i Björngrottan, då är det slut med dej, Birk Borkason!”

”Så får det väl vara det då”, sa Birk. ”Men det är sommar nu, söstra mi!”

Ronja såg allvarsamt på honom.

”Sommar eller vinter … vem har sagt att jag ska tillbaka till Mattisborgen?”

”Det har jag”, sa Birk. ”Om jag så själv ska bära dit dej. Frysa ihjäl tänker jag göra ensam, om det nu måste bli så. Men det är sommar nu, har jag sagt!”

Evig var inte sommaren, det visste han och det visste Ronja. Men nu började de leva som om den var det, och så gott det gick höll de undan alla pinande vintertankar. Varje stund, från gryning till skymning och natt, ville de ta vara på och dra sötman ur. Dagarna fick komma och gå, de levde i ett sommarrus utan att låta sej oroas. Ännu en liten tid hade de.

”Och den ska inget få förstöra”, sa Birk.

Det höll Ronja med honom om.

”Jag suger i mej sommar som vildbin suger honung”, sa hon. ”Jag samlar ihop till en stor sommarkluns att leva på när … när det inte är sommar mer. Vet du vad det är i den?”

Och det berättade hon för Birk.

”Det är ett enda hop-bak av soluppgångar och blåbärsris fulla med blåbär och fräknarna som du har på armarna och månljuset över älven om kvällarna och stjärnhimlarna och skogen i middagshettan, när solen skiner på tallarna, och små kvällsregn och sånt där och ekorrar och rävar och harar och älgar och alla vildhästar som vi känner, och när vi simmar och när vi rider i skogen, ja, du hör att det är ett helt hop-bak av allt som är sommar!”

”Du är en bra sommarbakerska”; sa Birk. ”Fortsätt med det!”

Från morgon till kväll hölls de i sin skog. De fiskade och jagade det de måste för sitt uppehälle men levde annars i fred med allt liv omkring dem. De vandrade långa vägar i markerna för att titta på djur och fåglar, de klättrade i berg och i träd, de red och simmade i små sjöar i skogen, där inga vittror störde dem – och sommardagarna gick.

Luften blev klarare och kyligare. Det kom ett par kalla nätter, och plötsligt hade en björk ner mot älven gula löv i toppen. De såg det när de satt vid sin eld en tidig morgon, men de nämnde inget om det.

Och nya dagar kom med mer skärpa och klarhet i luften. Man kunde se milsvitt över de gröna skogarna men också hur mycket gult och rött det nu fanns i allt det gröna, och snart flammade hela älvbranten i guld och rött. De satt vid sin eld och såg att det var vackert, men de nämnde inget om det.

Det kom dimma över älven mer än tidigare. Och en kväll när de måste till källan efter vatten hade den stigit upp över skogen. Plötsligt var de mitt inne i tätaste dimma. Birk ställde ifrån sej vattenämbaret och tog Ronja häftigt i armen.

”Vad är det”, sa Ronja. ”Är du rädd för dimman? Tror du inte vi hittar hem?”

Birk talade inte om vad han var rädd för. Men han väntade. Och med ens kom långt borta ur skogen den där klagande sången som han så väl kände igen.

Ronja stod också stilla och lyssnade.

”Hör du? Det är de underjordiska som sjunger! Äntligen får jag höra dem!”

”Har du aldrig hört dem förr”, frågade Birk.

”Nej, aldrig”, sa Ronja. ”De vill locka oss med ner i underjorden, vet du det?”

”Det vet jag”, sa Birk. ”Skulle du vilja följa med dit?”

Ronja skrattade.

”Jag är väl inte galen heller! Men Skalle-Per säjer …”

Där teg hon.

”Vad säjer Skalle-Per”, frågade Birk.

”Äsch, det gör detsamma”, sa Ronja.

Men medan de stod där och väntade att dimman skulle lätta lite så att de kunde ta sej hem tänkte hon på vad Skalle-Per hade sagt.

”När de underjordiska kommer upp i skogen och sjunger, då vet man att det är höst. Och sen är det snart vinter, håhåjaja!”

16

Skalle-Per hade rätt. När de underjordiska kom upp i skogen med sina klagosånger, då var det höst. Även om Birk och Ronja inte ville medge det. Långsamt hade sommaren dött, höstregnen satte in så pinande envist att till och med Ronja for illa av det, fastän hon annars brukade tycka om regn.

De satt dagar i sträck inne i grottan och hörde det eviga plaskandet på hällen utanför. I sådant väder kunde man inte ens hålla elden vid liv, och de frös så att de till sist måste ut i skogen och försöka ränna sej varma. Lite varmare blev de av det och mycket blöta. Väl hemma i grottan igen vrängde de av sej de våta kläderna, och svepta i sina skinnfällar satt de där och spanade efter en aldrig så liten ljusning i skyn. Men allt de såg genom grottans öppning var en mur av regn.

”Det är en regnig sommar vi har”, sa Birk. ”Fast det blir väl bättre!”

Och det slutade regna till sist. I stället kom storm så att det dånade över skogen. Den slet upp furor och granar med roten och rev löven av björkarna. Borta var guldglansen, på branten ner mot älven såg man nu bara nakna träd ömkligt svajande i den hårda blåsten som försökte slita dem ur deras fästen.

”Det är en blåsig sommar vi har”, sa Birk. ”Fast det blir väl bättre!”

Det blev det inte. Det blev värre. Kylan kom, för varje dag blev det kallare. Och nu gick det inte längre att hålla vintertankarna borta, åtminstone kunde inte Ronja det. Hon drömde mardrömmar om nätterna. En natt såg hon Birk ligga bäddad i snö, vit i ansiktet och med rimfrost i håret. Hon vaknade med ett skrik. Det var redan morgon, och Birk sysslade ute vid elden. Hon rusade dit och blev lättad när hon såg att han hade sitt vanliga röda hår utan rimfrost.

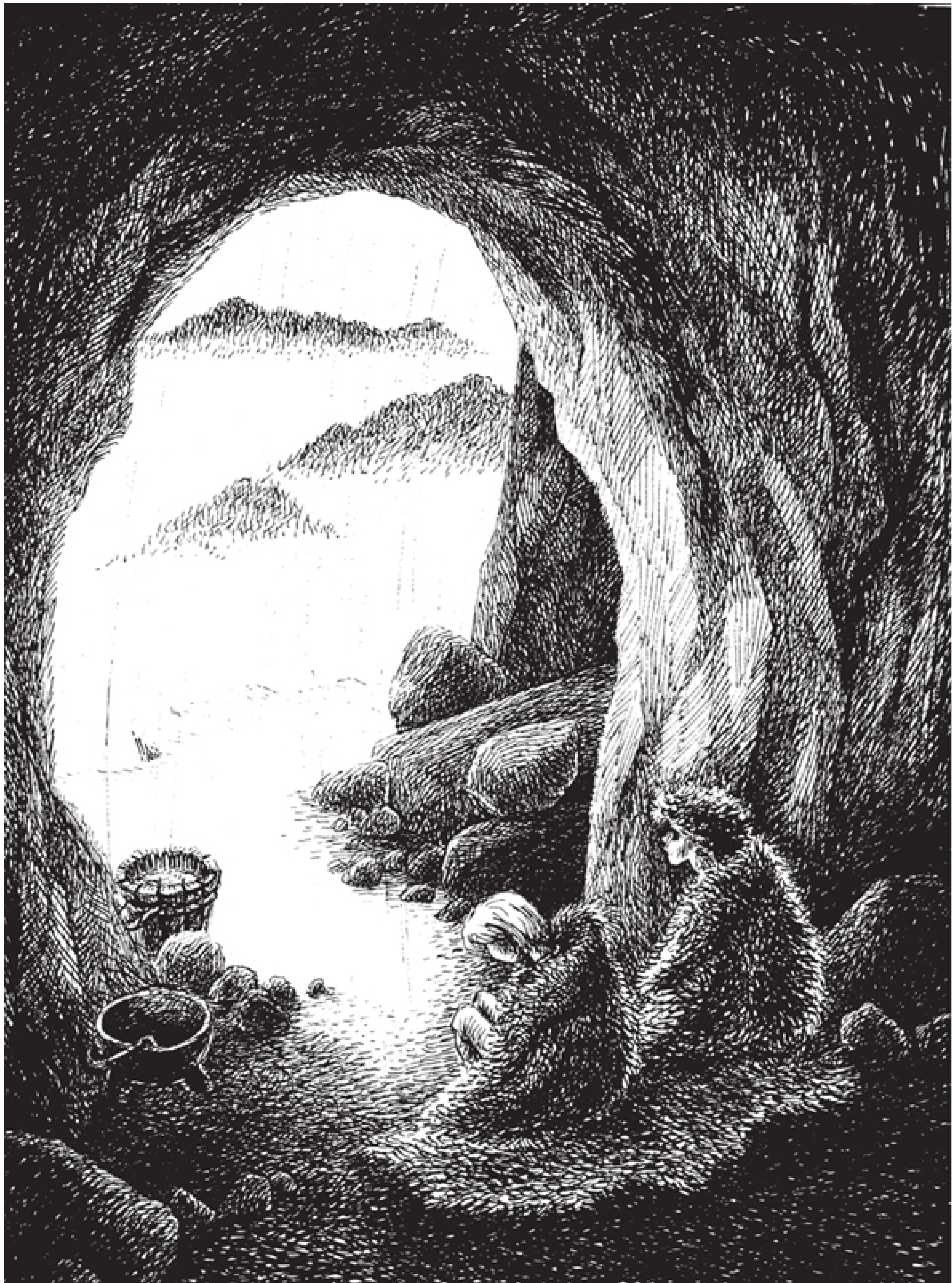
Men skogarna på andra sidan älven var nu för första gången vita av frost.

”Det är en frostig sommar vi har”, sa Birk med ett flin.

Ronja tittade förtrytsamt på honom. Hur kunde han vara så lugn? Hur kunde han tala så lättsinnigt? Förstod han inget? Brydde han sej inte alls om sitt stackars liv? Man fick inte vara rädd i Mattisskogen, det visste hon, men

nu började hon bli det, så otäckt rädd för vad som skulle hända dem när vintern kom.

”Söstra mi är inte glad”, sa Birk. ”Det börjar bli dags för henne att komma härifrån och värma sej vid en annan eld än min.”

Då gick hon tillbaka in i grottan och la sej på sin bädd igen. En annan eld – hon hade ju ingen annan att komma till! Elden hemma i stensalen menade han, och nog för att hon kunde längta efter den i den här rackarns iskylan, å, vad hon längtade att en gång i detta livet få bli varm igen! Men till Mattisborgen kunde hon inte komma, när hon inte var Mattis barn. Elden där hemma skulle aldrig värma henne mer, det visste hon. Och då var det som det var! Det fick bli som det blev. Vad hjälpte det att grubbla, när nu ingen levandes utväg fanns!

Hon såg att ämbaret var tomt. Då måste hon till källan efter vatten.

”Jag kommer så snart jag har fått fart på elden”, ropade Birk efter henne. Det var tungt att släpa hem vatten, det behövde de vara två om.

Ronja klev iväg på den smala stigen utmed bergsidan, där fick man vara försiktig och akta sej för att inte stå på huvudet utför berget. Sedan sprang hon den lilla biten genom skogen mellan björkar och granar bort till gläntan, där källan fanns. Men innan hon var riktigt framme tvärstannade hon. Någon satt på stenen invid källan! Mattis satt där, han och ingen annan! Det svarta krusiga huvudet kände hon igen så att hjärtat darrade till i henne. Och nu började hon gråta, stod där bland björkarna och grät tyst för sej själv. Då såg hon att Mattis också grät, ja, precis som den där gången i hennes dröm satt han nu ensam i skogen och sörjde och grät. Ännu hade han inte märkt henne, men så lyfte han blicken och fick syn på henne. Då höll han upp armen över ögonen och gömde sina tårar, så hjälplöst och förtvivlat att hon inte orkade se det. Med ett skrik rusade hon fram och kastade sej i hans famn.

”Mitt barn”, viskade Mattis. ”Mitt barn!”

Sedan ropade han med hög röst:

”Jag har mitt barn!”

Ronja grät i hans skägg och frågade snyftande:

”Är jag ditt barn nu, Mattis? Är jag verkligen ditt barn igen?”

Och Mattis grät och svarade:

”Ja, som du alltid har varit, Ronja mi! Mitt barn, som jag har gråtit efter i dagar och nätter. Min Gud, vad jag har lidit!”

Han höll henne en bit ifrån sej så att han kunde se hennes ansikte och frågade ödmjukt:

”Är det sant som Lovis säjer, att du kommer hem bara jag ber dej?”

Ronja teg. Och i det ögonblicket såg hon Birk. Inne bland björkarna stod han, vit i ansiktet och med ögonen fulla av sorg. Så olycklig fick han inte vara – *Birk, min bror, vad är det du tänker när du ser ut så där?*

”Är det sant, Ronja, kommer du med mej hem nu”, frågade Mattis igen.

Ronja teg och såg på Birk – *Birk, min bror, minns du Glupafallet?*

”Kom, Ronja, nu går vi”, sa Mattis.

Och Birk, där han stod, visste att nu var det dags. Dags att säja farväl och lämna Ronja tillbaka till Mattis med tack för lånet. Så måste det bli, han

hade ju själv önskat det. Och han hade vetat det så länge. Varför gjorde det då så ont? *Ronja, du förstår inte hur det känns, men gör det fort! Gå nu!*

”Fast jag har ju inte bett dej än”, sa Mattis. ”Det gör jag nu. Jag ber dej så innerligt, Ronja, kom hem till mej igen!”

Svårare har jag aldrig haft i mitt liv, tänkte Ronja. Hon måste säja det nu, det skulle krossa Mattis, det visste hon, men hon måste säja det. Att hon ville stanna hos Birk. Att hon inte kunde lämna honom ensam att frysa ihjäl i vinterskogen – *Birk, min bror, i liv och död kan inget skilja oss åt, vet du inte det?*

Först nu fick Mattis syn på Birk, och då suckade han tungt. Men sedan ropade han:

”Birk Borkason, kom hit! Jag vill tala ett ord med dej!”

Birk närmade sej motvilligt och inte mer än som var nödvändigt. Han såg trotsigt på Mattis och frågade:

”Vad vill du?”

”Egentligen klå opp dej”, sa Mattis. ”Men det gör jag inte. Istället ber jag dej så innerligt: Följ med hem till Mattisborgen nu! Det är inte så att jag tycker om dej, tro inte det för all del! Men dotra mi gör det, har jag förstått, och jag kan kanske lära mej jag också. Jag har haft tid att tänka ett och annat på sistone!”

När det gick upp för Ronja vad det var han hade sagt, då började det kvillra i henne. Hon kände hur nånting lossnade. Den där otäcka isklumpen hon hade burit inom sej sista tiden, hur kunde hennes far med bara några ord få den att smälta som i en vårbäck? Hur kunde det med ens bli så förunderligt att hon inte måste välja mellan Birk och Mattis? De båda som hon älskade, nu behövde hon inte mista någon av dem! Ett underverk hade skett, just här och just nu! Full av glädje och kärlek och tacksamhet såg hon på Mattis. Och på Birk! Då märkte hon att han inte alls var glad. Han såg bara förbryllad ut och misstänksam, och hon blev rädd. Så envis och tjurig som han kunde vara, tänk om han inte ville förstå sitt eget bästa, tänk om han nu inte ville följa med!

”Mattis”, sa hon, ”jag måste tala ensam med Birk!”

”Varför då”, frågade Mattis. ”Nåja, jag går och tittar på min gamla Björngrotta så länge. Men låt det gå undan, för nu ska vi hem!”

”Nu ska vi hem”, sa Birk hånfullt, när Mattis hade försvunnit. ”Vilket hem? Tror han att jag ska bli strykpojke hos Mattisrövarna? Aldrig i livet!”

”Strykpojke! Vad du är dum”, sa Ronja, och nu var hon ursinnig. ”Fryser du hellre ihjäl i Björngrottan då?”

Birk teg ett slag, sedan sa han:

”Ja, jag tror det!”

Då blev Ronja förtvivlad.

”Livet är en sak som man måste vara rädd om, förstår du inte det? Och om du stannar i Björngrottan över vintern, så spiller du ditt liv! Och mitt!”

”Varför säjer du så”, frågade Birk. ”Hur kan jag spilla ditt liv?”

Då skrek Ronja, förtvivlad och ursinnig:

”Därför att då stannar jag hos dej, din fårskalle! Om du vill eller inte!”

Birk stod tyst och såg länge på henne, sedan sa han:

”Vet du vad det är du säjer nu, Ronja?”

”Det vet jag”, skrek Ronja. ”Att inget kan skilja oss åt! Och det vet du med, fårskalle där!”

Då log Birk sitt ljusaste leende, och han var vacker när han log.

”Inte vill jag spilla ditt liv, söstra mi! Det är det sista jag vill göra. Jag följer dej vart du än går. Om jag så måste leva bland Mattisrövare tills jag storknar av det!”

De hade släckt elden och packat ihop allting. Nu lämnade de Björngrottan, och det var svårt. Men Ronja viskade till Birk, så att Mattis inte skulle höra det och börja ängslas i onödan.

”Nästa vår flyttar vi hit igen!”

”Ja, för då lever vi ju fortfarande”, sa Birk och såg ut som om han gladdes åt det.

Mattis var också glad. Han gick före dem genom skogen och sjöng så att alla vildhästarna i deras väg förskrämt flydde bort mellan träden. Alla utom Rackarn och Vildtoringen. De stod stilla och väntade och trodde väl att nu skulle det bli kappränning igen.

”Inte i dag”, sa Ronja och smekte sin häst. ”Men kanske redan i morgon. Kanske alla dagar, om det inte blir för mycket snö!”

Och Birk klappade om Vildtoringen.

”Ja, vi kommer tillbaka! Håll er vid liv bara!”

De såg att hästarna redan hade fått tätare hårrem, snart skulle de bli alldeles lurviga till skydd mot kylan. Rackarn och Vildtoringen skulle också leva till våren.

Men Mattis gick långt framme i skogen och sjöng, nu fick de bråttom att komma ifatt honom. Och när de länge hade gått närmade de sej Vargklämman. Där stannade Birk.

”Mattis”, sa han, ”jag vill hem till Borkafästet först och se hur det är med Undis och Borka. Men jag är dej stor tack skyldig för att jag får komma till dej och träffa Ronja precis när jag vill.”

”Ja ja”, sa Mattis, ”det blir inte lätt för mej, men kom du!”

Sedan skrattade han till.

”Vet ni vad Skalle-Per säjer? Den stollen tror att fogden och knektarna vinner till sist, om vi inte aktar oss. Och därför vore det klokast, säjer han, om Mattisrövarna och Borkarövare slog sej ihop, ja, vanvettiga påfund har han gott om, den gamle token!”

Han tittade medlidsamt på Birk.

”Det är synd att du ska ha en sån skitstövel till far, annars kunde man kanske i alla fall tänka på det.”

”Skitstövel kan du vara själv”, sa Birk vänligt, och Mattis log uppskattande.

Birk räckte Ronja handen. Här nedanför Vargklämman var det de brukade ta farväl.

”Vi ses igen, rövardotter! Alla dagar, det vet du, söstra mi!”

Ronja nickade.

”Alla dagar, Birk Borkason!”

Det blev knäpp tyst bland rövarna i stensalen när Mattis och Ronja klev in. Ingen vågade jubla, det var länge sedan deras hövding hade tillåtit något jubel i Mattisborgen. Bara Skalle-Per gjorde ett för hans ålder onaturligt högt glädjesprång och råkade då släppa en liten fjärt. Men det tog han lugnt.

”Någon salut ska det vara när folk kommer hem”, sa han. Och åt det skrattade Mattis så häftigt och så länge att rövarna blev tårögda av lycka. Det var det första skratt de hade hört från Mattis sedan den där olycksaliga morgonen vid Helvetesgapet, och rövarna skyndade sej att stämma in. De skrattade så att de vek sej, alla skrattade, Ronja också. Men så kom Lovis in från fårhuset, och då blev det tyst. Inte kunde man skratta när man såg en mor ta emot sitt förlorade, just hemkomna barn, sådant blev rövarna i sin enfald också tårögda av.

”Lovis, kan du få in stora bykkaret åt mej”, frågade Ronja.

Lovis nickade.

”Ja, jag håller redan på och värmer vatten!”

”Det tror jag dej om”, sa Ronja. ”Du är en sån mor som tänker på allting. Och lortigare barn har du aldrig sett!”

”Nej, aldrig”, sa Lovis.

Ronja låg i sin bädd, mätt och rengjord och varm. Hon hade ätit Lovisbröd och druckit ett stop mjölk, och sedan hade Lovis skrubbat henne i bykkaret så att skinnet glödde. Nu låg hon där i den gamla vanliga bädden och såg mellan förhängena hur elden långsamt brann ner på härden. Allt var som det brukade vara. Lovis hade sjungit Vargsången för henne och för Mattis. Det var dags att sova. Och Ronja var sömnig, men hennes tankar vandrade.

I Björngrottan, där är det nu ganska kallt, tänkte hon. Och här ligger jag och är varm ända ner i tårna. Var det inte underligt att man kunde bli lycklig av så lite! Sedan tänkte hon på Birk och undrade hur han hade det borta i sitt Borkafäste. Måtte han vara varm ända ner i tårna han också, tänkte hon och slöt ögonen. Det ska jag fråga honom i morgon.

Det var tyst i stensalen. Men då kom där ett ängsligt rop från Mattis.

”Ronja!”

”Vad är det”, mumlade hon halvvägs in i sömnen.

”Jag ville bara höra om du verkligen är där”, sa Mattis.

”Visst är jag här”, mumlade Ronja.

Och sen somnade hon.

17

Skogen som Ronja älskade, också höstskogen, vinterskogen, nu var den som igen hennes vän så som den alltid hade varit. Sista tiden i Björngrottan hade hon känt den så hotfull och fientlig. Nu red hon runt med Birk i en frostig skog som skänkte henne enbart fröjd, och hon förklarade det för Birk.

”Vet man bara att man blir varm ända ner i tårna när man kommer hem, då kan man vara i skogen i alla väder. Men inte om man ska ligga och huttra i en kall grotta efteråt.”

Och Birk, han som hade tänkt övervintra i Björngrottan, var nu rätt nöjd att få värma sej vid elden hemma i Borkafästet.

Det var där han måste bo, det förstod han, och det förstod Ronja också. Annars skulle det bli ännu mer fiendskap i borgen på Mattisberget.

”Och vet du, de blev så övermåttan glada, Undis och Borka, när jag kom”, sa Birk. ”Aldrig kunde jag tro att de brydde sej om mej så mycket!”

”Ja, du *får* bo hos dem”, sa Ronja. ”Ända till våren!”

För Mattis var det också välkommet att Birk höll sej till sina egna.

”Visst, visst”, sa han till Lovis. ”Den lille tjyvahunden får komma och gå här som han vill. Jag bjöd honom ju följa med hem till oss. Men det är en vila att inte behöva se hans röda skalle var stund!”

Livet i Mattisborgen gick vidare, och nu var där muntert igen. Rövarna sjöng och dansade, och Mattis skrattade sitt bullrande skratt precis som förr.

Men precis som förr var ändå inte rövarlivet. Striden med fogdeknektarna hade hårdnat. Mattis visste att nu var de verkligen ute efter honom. Och varför, det talade han om för Ronja.

”Bara för att vi en mörk natt hämtade ut Pelje ur den eländiga fånghålan där han satt. Och två av Borkas tjyvahundar på samma gång.”

”Lill-Klippen, han trodde att Pelje skulle bli hängd”, sa Ronja.

”Mina rövare hänger ingen”, sa Mattis. ”Och nu har jag lärt den rackarns fogden att rövare har man inte där man sätter dem!”

Men Skalle-Per ruskade betänksamt sitt kala huvud.

”Därför har vi också knektar som fäflugor i hela skogen. Och fogden vinner till sist, Mattis, hur många gånger ska jag säja det?”

Nu var han där igen, Skalle-Per, med sitt käxande om att Mattis och Borka borde försona sej, innan det var för sent. Ett enda starkt rövarband kunde kanske hantera fogden och alla hans många knektar, men inte två som sinkade sin mesta tid på att lura varann och slogs om bytet som vargar om köttbitarna. Sa Skalle-Per.

Sådant tyckte Mattis inte om att höra. Det räckte att han själv gruvade sej då och då.

”Du talar som du har förstånd till, gamle man”, sa Mattis. ”Nog för att du har rätt på ett vis. Men vem skulle bli hövding för det rövarbandet, tror du?”

Han hånskrattade.

”Borka, va? Jag, Mattis, är den mäktigaste och starkaste rövarhövdingen i alla berg och skogar och tänker så förbli! Men det är inte säkert att lille Borka förstår det.”

”Visa honom det då”, sa Skalle-Per. ”En tvekamp med honom skulle du väl vinna, din stora oxe där!”

Det var vad Skalle-Per hade tänkt ut i ensamma finurliga stunder. En tvekamp som kunde visa Borka hans plats och göra honom resonlig, sedan skulle man ha ett enda rövarband i Mattisborgen, där alla hjälptes åt att lura knektarna på villospår och göra livet surt för dem tills de tröttnade på att jaga rövare. Vore inte det finurligt?

”Jag tycker det finurligaste vore att sluta röva”, sa Ronja. ”Det har jag alltid tyckt.”

Skalle-Per log mot henne, sitt vänliga tandlösa leende.

”Däri har du alldeles rätt, Ronja! Du är så klok. Men jag är för gammal och orkeslös för att kunna trumfa en sån sak i skallen på Mattis.”

Mattis tittade förargad på honom.

”Och det säjer du som själv har varit en frejdig rövare både under min far och mej! Sluta röva! Vad skulle vi sen leva av hade du tänkt?”

”Har du aldrig märkt”, frågade Skalle-Per, ”att det finns folk som inte är rövare och som lever ändå?”

”Ja, men *hur*”, sa Mattis surmulet.

Åjo, det fanns flera sätt, förklarade Skalle-Per.

”Jag vet ett som jag kunde lära dej, om jag inte visste att du är och förblir en rövare ända tills du blir hängd. Men för Ronja ska jag i sinom tid berätta en liten bra hemlighet.”

”Vad då för hemlighet”, frågade Mattis.

”Som jag just nämnde”, sa Skalle-Per, ”det ska jag berätta för Ronja, så att hon inte står där rådlös den dan du blir hängd.”

”Hängd och hängd och hängd”; sa Mattis ilsket. ”Nu tiger du, gamla olyckskorp!”

Och dagarna gick utan att Mattis lyssnade till Skalle-Pers råd. Men en tidig morgon, innan Mattisrövarna ännu hade hunnit sadla sina hästar, kom Borka ridande upp mot Vargklämman och begärde att få tala med Mattis. Olycksbud kom han med. Och eftersom hans ärkefiende så storslaget hade räddat två Borkamän ur fogdens fånghålor för inte så länge sedan, ville han nu göra en gentjänst och varna Mattis. Den här dagen skulle ingen rövare som var rädd om sitt liv sticka näsan ut i skogen, sa Borka. För nu var det färdigt igen. Han kom just från Rövargången, där hade knektarna legat i försåt. Två av hans män hade de hunnit ta tillfånga och en tredje hade sårats svårt av en pil, när han försökte fly.

”Di rackarna unnar inte en stackars rövare hans levebröd”, sa Borka bittert.

Mattis rynkade ögonbrynen.

”Nej, vi måste snart lära dem veta hut! Så här kan vi inte ha det!”

Först efteråt märkte han att han hade sagt ’vi’, och då suckade han tungt. Han stod tyst en stund och mätte Borka med blicken uppifrån och ner.

”Vi skulle kanske … slå oss ihop”, sa han till sist, fast han ryste över sina egna ord. Att tala så till en Borkason! Hur skulle inte hans far och farfar och farfarsfar rysa i sina gravar om de visste det!

Men Borka såg upplivad ut.

”Där sa du för en gångs skull nånting klokt, Mattis! *Ett* starkt rövarband, det vore bra! Under *en* stark hövding! Jag vet en som skulle passa”, sa han och sträckte på sej. ”Stark och rådig som jag ju är!”

Då hävde Mattis upp ett rysansvärt skratt.

”Kom du, så ska jag visa dej vem som passar till hövding!”

Och så fick Skalle-Per det som han ville. Tvekamp skulle det bli, det hade Mattis och Borka till sist funnit vara ett bra förslag. Bland deras män blev upphetsningen stor inför en så märklig nyhet, och på stridens morgon stimmade Mattisrövarna i stensalen så att Lovis måste köra ut dem.

”Ut”, skrek hon. ”Jag orkar inte höra på detta väsen!”

Det räckte att höra Mattis. Han gick fram och tillbaka i stensalen och gnisslade tänder och skrävlade om hur han skulle knyckla till Borka, så att inte ens Undis kände igen honom efteråt.

Skalle-Per fnös.

”Skryt när du rider hem, det sa alltid mor min!”

Och Ronja tittade med olust på sin stridslystne far.

”Jag vill inte se på när du knycklar till!”

”Det får du inte heller”, sa Mattis. Kvinnor och barn måste, såsom skick och bruk var, hållas borta. Det var inte nyttigt för dem ansågs det att se hur det gick till vid ’vilddjursmöten’. Så kallades styrkemätningar av denna sort, och med sina råa tag gjorde de skäl för namnet.

”Fast du, Skalle-Per, ska väl i alla fall vara med”, sa Mattis. ”Visserligen är du skral, men ett vilddjursmöte livar nog upp dej. Kom, gamle man, så sätter jag dej på min häst. För nu är det dags!”

Det var en kall, solig morgon med frost på marken, och i gläntan nedanför Vargklämman stod Mattisrövare och Borkarövare med sina spjut och bildade spetsgård kring Mattis och Borka. Nu skulle här utrönas och visas vem som bäst passade till hövding.

Uppe på en bergknalle strax intill satt Skalle-Per insvept i en skinnfäll. Som en gammal ruggig kråka såg han ut, men hans ögon lyste av förväntan och han följde med iver vad som hände där nere under honom.

Kämparna hade lagt av sej alla kläder utom skjortan och klev nu barfota omkring på den frostiga marken. De kände och klämde på sina armmuskler och sprätte hit och dit med benen för att mjuka upp sej.

”Du ser något blånäst ut, Borka”, sa Mattis. ”Men jag lovar dej att du snart ska bli varm!”

”Och jag lovar dej samma goda”, bedyrade Borka.

Vid vilddjursmöten var alla knep och skamgrepp tillåtna. Man fick bryta och bända och riva och slita och klösa och bita, med bara fötter fick man också sparka, dock inte i skrevet. Det räknades som nidingsverk, och den som tog till sådant hade därmed förlorat kampen.

Men nu gjorde Fjosok tecknet de väntade på, nu var det dags att börja, och under härskrin rusade Mattis och Borka mot varann och satte i gång.

”Det är mej en stor sorg”, sa Mattis och slog sina björnramar om livet på Borka, ”att du ska vara en sån skitstövel” – här kramade han till men bara så pass att Borka började svettas lite – ”annars kunde jag kanske ha gjort dej till min underhövding för länge sen” – han tog ett nytt fruktansvärt tag –

”och sluppit krama njurtalgen ur dej nu” – här klämde han till så att det rosslade i Borka.

Men när Borka hade rosslat färdigt stötte han sin hårda skalle med kraft mot Mattis näsa, så att den sprang i blod. ”Det är mej en stor sorg”, sa Borka, ”att jag måste fördärva ditt tryne” – här stötte han till på nytt – ”för du var ju redan förut så ful man kunde önska” – nu rev han tag i Mattis ena öra och slet till. ”Två öron, behöver du mer än ett”, frågade han och slet än en gång, så att örat något lite lossnade från sitt fäste. Men han tappade taget när Mattis i samma stund vräkte omkull honom och med en järnhård näve tryckte till hans ansikte så att det kändes vida plattare än förut. ”Det gör mej övermåttan ont”, sa Mattis, ”att jag måste knyckla till dej så att Undis får gråta var gång hon ser dej i klart dagsljus!” Han tryckte till på nytt, men nu lyckades Borka få in en liten bit av Mattis handflata mellan sina tänder och bet till. Från Mattis kom ett tjut, han försökte rycka loss handen, men Borka höll fast tills han inte kunde längre för andnöd. Då spottade han ut ett par små skinnslamsor i synen på Mattis. ”Här har du, ta hem det till katten”, sa han men han flåsade starkt, för nu låg Mattis med hela sin tyngd över honom. Och det visade sej snart att även om Borka hade starka tänder kunde han ifråga om övrig styrka inte mäta sej med Mattis.

När kampen var över stod Mattis där som hövding, blodig i synen och med det som var kvar av skjortan fladdrande i små remsor kring kroppen. Men likväl en hövding i varje tum, det måste alla rövare medge, även om det var dystert för somliga, särskilt då Borka.

Borka var illa medfaren, han hade inte långt till gråten, och Mattis ville gärna säja honom ett par tröstens ord.

”Broder Borka, ja, hädanefter är vi bröder”, sa han. ”Hövdings namn och heder behåller du i alla dina livsdagar, och dina män kan du husera med själv. Men glöm inte att Mattis är den mäktigaste hövdingen i alla berg och skogar, och mitt ord gäller över ditt från och med nu, det vet du!”

Borka nickade stumt, särskilt talför var han inte just för ögonblicket.

Men samma kväll höll Mattis gästabud i stensalen för Mattisborgens rövare, både sina egna och Borkas, ett präktigt gille med mat i överdåd och rätt mycket öl.

Och under kvällens gång blev Mattis och Borka mer och mer bröder. Ömsom skrattande och ömsom gråtande satt de intill varann vid långbordet och kom ihåg sin barndom, när de tillsammans hade jagat råttor i gamla svinhuset. Mycket annat nöjsamt som de hade funnit på mindes de nu också och kunde berätta om. Alla rövarna lyssnade med välbehag och väldiga skratt, även Birk och Ronja som satt längst ner vid bordsändan hade roligt

av att höra på. Deras skratt kvillrade så högt och klart över rövarnas råa läten, för Mattis och Borka var det en fröjd att höra dem. En lång svår tid hade ingen Ronja och ingen Birk skrattat i Mattisborgen, och Mattis och Borka hade ännu knappt hunnit vänja sej vid lyckan att ha dem hemma igen. Därför var detta skratt som den ljuvligaste musik i deras öron, och det livade dem att breda på ännu mer om sin barndoms bedrifter.

Men rätt som det var sa Mattis:
”Sörj inte, du Borka, för att det gick illa för dej i dag! Det kan komma bättre tider för Borkaätten. När du och jag inte finns längre, så blir väl din son hövding, kan jag tro. För dotra mi vill inte, och när hon säjer nej, så är det nej, det har hon efter mor sin.”
Borka såg innerligt nöjd ut när han hörde detta. Men Ronja ropade tvärs över bordet:
”Och du tror att Birk vill bli rövarhövding?”
”Det vill han”, sa Borka tvärsäkert.
Då gick Birk ut på golvet och ställde sej så att alla kunde se honom. Han höjde sin högra hand och svor en dyr ed att aldrig bli någon rövare vad som än hände.
En dyster tystnad la sej nu över stensalen. Borka satt där tårögd av sorg över sin son som vansläktades så onaturligt. Men Mattis försökte trösta honom.
”Jag har fått vänja mej”, sa han, ”och det får du också! Man kommer ingen vart med barn nu för tiden. Di gör som di vill, det är bara att vänja sej. Men lätt är det inte!”
De båda hövdingarna satt länge och blickade dystert in i en framtid där Mattisättens och Borkaättens stolta rövarliv skulle vara endast saga och snart förgätet minne.
Först så småningom återgick de till råttjakterna i svinhuset och bestämde sej för att ha det livat trots sina envetna barn. Och deras rövare tävlade om att fördriva all dysterhet med munter rövarsång och vildsinta danser. De virvlade runt så att det knakade i golvplankorna, även Birk och Ronja hoppade med i dansen, och Ronja lärde Birk många glada rövarsprång.
Under allt detta satt Lovis och Undis i ett gemak för sej. De åt och drack och talades vid. Om det allra mesta tyckte och tänkte de olika, bara en sak enades de om: Hur mäkta skönt det var att då och då få vila öronen och slippa höra så mycket som ett enda pip från något manfolk.
Men i stensalen fortsatte festen. Ända tills Skalle-Per plötsligt for i golvet av trötthet. En glad och munter dag hade han haft trots sin ålderdom, men nu orkade han inte mer, och Ronja hjälpte honom till hans sovkammare. Där sjönk han nöjd och utmattad ner på sin bädd, och Ronja stoppade om honom skinnfällen.
”Det lugnar mitt gamla hjärta”, sa Skalle-Per, ”att varken du eller Birk vill bli rövare. Det kunde man vara med fröjd förr i tiden, jag säjer inget

annat. Men nu är det kärvare, nu kan man bli hängd innan man vet ordet av.”

”Ja, och så skriker folk och gråter när man tar ifrån dem vad de har”, sa Ronja. ”Det skulle jag aldrig stå ut med.”

”Nej, mitt barn, det skulle du aldrig stå ut med”, sa Skalle-Per. ”Men nu ska jag berätta en liten bra hemlighet för dej, om du lovar att inte tala om det för någon levandes människa.”

Och det lovade Ronja.

Då fattade Skalle-Per tag om hennes små varma händer för att värma sina egna som var så kalla, och så berättade han:

”Du min fröjd och glädje”, sa han. ”När jag var ung och höll till i skogen precis som du, råkade jag en gång rädda livet på en liten grådvärg som vittrorna nödvändigt ville ta ihjäl. Nog för att grådvärgar är ett byke, men den här var liksom annorlunda, och tacksam var han efteråt så att jag knappt kunde bli av med honom. Han envisades och ville ge mej … nä, si där har vi Mattis”, sa Skalle-Per, för nu stod Mattis i dörröppningen och ville veta var Ronja blev av så länge. Festen var slut, och det var tid för Vargsången.

”Först måste jag höra färdigt den här sagan”, sa Ronja.

Och medan Mattis envist stod kvar och väntade viskade Skalle-Per fortsättningen i hennes öra.

”Så bra”, sa Ronja när hon hade hört alltsammans.

Så kom natten. Snart sov hela Mattisborgen med alla sina råskinn till rövare. Men Mattis jämrade sej svårt på sitt viloläger. Väl hade Lovis smort alla hans sår och blånader, men det hjälpte inte. Nu hade han tid att känna efter, och skavankerna gjorde hiskligt ont bara han rörde så mycket som en lilltå. Han fick ingen blund i ögonen, och det retade honom att Lovis skulle ligga där och sova så fridfullt. Till sist väckte han henne.

”Jag har ont”, sa han. ”Och mitt enda hopp är att den rackarns Borka ligger där och pinas ännu värre!”

Lovis vände sej mot väggen.

”Manfolk”, sa hon och somnade genast.

18

”Gamla människor skulle inte sitta och frysa ändan av sej vid vilddjursmöten”, sa Lovis strängt, när det visade sej att Skalle-Per nästa dag hade frossa och värk i kroppen och inte ville stiga upp. Även sedan frossan för länge sen hade givit med sej, vägrade han att lämna sin bädd.

”Jag kan lika väl ligga och glo som sitta och glo”, sa han.

Mattis kom varje dag till honom i kammaren för att låta honom veta hur det nya rövarlivet artade sej. Mattis var själv nöjd. Borka skötte sej bra, sa han, och käftade inte opp sej. En rådig karl var han förresten, och tillsammans gjorde de nu det ena fina kapet efter det andra. Fogdeknektarna lurade de så att det var en fröjd åt det, och snart skulle Mattisskogen vara fri från alla närgångna knektstruntar, påstod Mattis tvärsäkert.

”Ja, ja, skryt när du rider hem”, muttrade Skalle-Per, men Mattis hörde inte på honom. Mycket tid hade han inte heller att sitta där.

”Ditt magra skrälle”, sa han ömt och klappade Skalle-Per innan han gick. ”Försök få lite kött på bena, så du orkar stå på dem!”

Och Lovis gjorde vad hon kunde för den saken. Hon kom med varm, stärkande soppa och annat som Skalle-Per tyckte om.

”Få i dej soppan så att du blir varm”, sa hon. Men inte ens den hetaste soppa kunde driva kylan ur kroppen på Skalle-Per, och det bekymrade Lovis.

”Vi får ta in honom i stensalen och värma opp honom”, sa hon en kväll till Mattis. Och buren av Mattis starka armar lämnade Skalle-Per nu sin ensliga kammare. Han fick dela bädd med Mattis. Lovis flyttade över till Ronja och delade bädd med henne.

”Äntligen kan jag, gamla stackare, bli något så när upptinad”, sa Skalle-Per.

Mattis var som glödande eld så varm, och Skalle-Per kröp intill honom likt ett barn som söker värme och tröst hos sin mor.

”Ligg inte och trängs”, sa Mattis. Men det hjälpte inte, Skalle-Per kröp intill i alla fall. Och när morgonen kom vägrade han att flytta tillbaka till sin kammare. I den här bädden trivdes han och här stannade han. Här kunde han ligga och se Lovis sköta sina sysslor medan dagen gick, här samlades rövarna omkring honom och skildrade sina dåd när de kom hem om kvällarna, Ronja kom också och berättade hur hon och Birk hade haft det ute i sin skog. Skalle-Per var nöjd.

”Det är så jag vill ha det, medan jag väntar”, sa han.

”Vad väntar du på”, frågade Mattis.

”Ja, vad tror du”, sa Skalle-Per.

Mattis kunde inte gissa. Men han märkte med oro att Skalle-Per undan för undan tacklade av alltmera, och han frågade Lovis:

”Vad är det med honom, tror du?”

”Ålderdom”, sa Lovis.

Mattis tittade ängsligt på henne.

”Men det dör han väl inte av?”

”Jo, det gör han”, sa Lovis.

Då brast Mattis i gråt.

”Nä, far åt pipsvängen”, skrek han. ”Det går jag inte med på!”

Lovis skakade på huvudet.

”Mycket bestämmer du, Mattis, men det bestämmer du inte!”

Ronja oroade sej också för Skalle-Per, och allt eftersom han tynade av satt hon mer och mer hos honom. Nu låg han mest och blundade, bara ibland öppnade han ögonen och såg på henne. Då log han och sa:

”Min fröjd och glädje, du glömmer inte det där du vet?”

”Nej! Bara jag kan hitta rätt”, sa Ronja.

”Det kan du”, försäkrade Skalle-Per. ”När stunden kommer, då hittar du!”

”Ja, jag gör väl det”, sa Ronja.

Det gick en tid, och Skalle-Per blev allt svagare. Till sist kom där en natt när de alla vakade över honom, Mattis och Lovis och Ronja och rövarna. Skalle-Per låg orörlig och med slutna ögon. Mattis sökte ängsligt efter något tecken till liv. Men det var skumt omkring bädden trots skenet från elden och talgljuset som Lovis hade tänt, nej, man kunde inte se något livstecken, och plötsligt skrek Mattis:

”Han är död!”

Då öppnade Skalle-Per ena ögat och tittade förebrående på honom.

”Det är jag visst inte! Tror du inte jag har folkvett så pass att jag tar avsked innan jag ger mej iväg?”

Sedan blundade han igen en lång stund, och de stod där tysta och hörde bara några små pipande andetag.

”Men nu”, sa Skalle-Per och slog upp ögonen, ”nu, govänner, tar jag avsked av er alla! För nu dör jag.”

Och så dog han.

Ronja hade aldrig sett någon dö, och hon grät en stund. Fast han var ändå så trött sista tiden, tänkte hon, nu får han kanske vila sej nån annan stans som inte jag vet om.

Men Mattis gick storgråtande fram och tillbaka i stensalen och skrek:

”Han har funnits jämt! Och nu finns han inte!”

Om och om igen ropade han på samma vis:

”Han har funnits jämt! Och nu finns han inte!”

Då sa Lovis:

”Mattis, du vet att ingen får finnas jämt. Vi föds och vi dör, så har det ju alltid varit, vad jämrar du om?”

”Men han fattas mej”, skrek Mattis. ”Han fattas mej så det skär i bröstet!”

”Vill du att jag ska hålla om dej ett slag”, frågade Lovis.

”Ja, gör det för all del”, skrek Mattis. ”Och du Ronja också!”

Sedan satt han lutad ömsom mot Lovis och ömsom mot Ronja och grät ut sin sorg över Skalle-Per som hade funnits jämt i hans liv och nu inte fanns mer.

Nästa dag jordsatte de Skalle-Per nere vid älven. Vintern hade ryckt närmare, nu snöade det för första gången, och mjuka blöta flingor föll över Skalle-Pers kista, när Mattis och hans rövare bar den dit den skulle. Kistan hade Skalle-Per själv snickrat ihop åt sej under sin krafts dagar och genom alla år bevarat längst inne i klädkammaren.

”En rövare kan behöva sin kista när han minst anar det”, så hade han sagt, Skalle-Per, och de sista åren hade han förundrat sej över att det dröjde så länge.

”Men förr eller senare kommer den till pass”, sa han.

Nu hade den kommit till pass.

Saknaden efter Skalle-Per låg tung över borgen. Hela vintern var Mattis dyster. Rövarna var också nedslagna, eftersom Mattis humör bestämde både sorg och glädje i Mattisborgen.

Ronja flydde med Birk ut i skogen, där var det vinter nu, och när hon stod på skidor utför bergknallarna glömde hon alla sorger. Men hon mindes dem så snart hon kom hem och såg Mattis sitta ruvande framför elden.

”Trösta mej, Ronja”, bad han. ”Hjälp mej med min sorg!”

”Snart är det vår igen, det blir bättre då”, sa Ronja, men det tyckte inte Mattis.

”Skalle-Per får inte se nån vår”, sa han buttert. Och för detta kunde Ronja inte hitta någon tröst.

Men vintern gick. Och våren kom, det gjorde den ju alltid, vilka som än levde och dog. Mattis blev gladare, det blev han varje vår, och han visslade och sjöng när han i spetsen för sina rövare red ut genom Vargklämman. Där nedanför väntade redan Borka och hans män. Hoj, nu skulle rövarlivet äntligen komma igång igen efter den långa vintern! Det fröjdades de åt i sitt oförstånd både Mattis och Borka, födda till rövare som de ju var.

Deras barn var vida klokare. De gladdes åt helt andra ting. Att snön var borta så att de kunde rida igen, och att de snart skulle flytta tillbaka till Björngrottan.

”Och så är jag glad för att du Birk aldrig vill bli nån rövare”, sa Ronja.

Birk skrattade.

”Nej, det har jag ju svurit på. Men jag undrar vad vi ska leva av i vårt liv, du och jag?”

”Det vet jag”, sa Ronja. ”Vi ska bli bergsmän, vad säjer du om det?”

Och så berättade hon för Birk sagan om Skalle-Pers silverberg, det som den lilla grådvärgen hade visat honom en gång för länge sedan till tack för sitt liv.

”Där finns det silverklumpar stora som bullerstenar”, sa Ronja. ”Och vem vet, det kanske inte är någon saga? Skalle-Per svor på att det var sant. Vi kan rida dit nån dag och titta efter, jag vet var det är.”

”Men det är ingen brådska”, sa Birk. ”Håll det hemligt bara! Annars kommer alla rövare sättande och vill plocka silver!”

Då skrattade Ronja.

”Du är lika klok som Skalle-Per. Rövare är rovlystna som ormvråkar sa han, det var därför jag inte fick tala om det för nån annan än dej!”

”Men än så länge klarar vi oss bra utan silver, söstra mi”, sa Birk. ”I Björngrottan är det annat som behövs!”

Mer och mer vår blev det, och Ronja gruvade sej för den stund då hon måste tala om för Mattis att nu tänkte hon flytta till Björngrottan igen. Men Mattis var en förunderlig man, honom visste man aldrig var man hade.

”Min gamla grotta, ja, den är fin”, sa han. ”Bättre än där kan man inte bo så här års! Eller vad säjer du, Lovis?”

Lovis var van vid hans tvära kast och blev inte särskilt förvånad.

”Gå du, barn, om far din tycker det”, sa hon. ”Fast jag kommer att sakna dej!”

”Men du kommer väl hem till hösten, det brukar du ju göra”, sa Mattis, precis som om Ronja i åratal hade hållit på och flyttat in och ut i Mattisborgen.

”Ja, jag gör som jag brukar göra”, försäkrade Ronja, glad och häpen över att det gick så lätt den här gången. Hon hade väntat sej tårar och skrik, och här satt nu Mattis och såg lika lycklig ut som när han kom ihåg sin barndoms nöjen i gamla svinhuset.

”Jo, när jag bodde i Björngrottan, då hade jag livat värre”, sa han. ”Och egentligen är grottan min, glöm inte det! Jag kommer kanske och hälsar på er då och då!”

När Ronja talade om det för Birk sa han storslaget:

”Gärna för mej får han komma! Men”, la han till, ”nog blir det en vila att slippa se hans svarta krushuvud varje dag!”

Tidig morgon är det. Som jordens första morgon så skön! Nybyggarna i Björngrottan, här kommer de vandrande genom sin skog, och runtom dem är all vårens härlighet. I alla träd och alla vatten och alla gröna snår lever det, det kvittrar och susar och brummar och sjunger och sorlar, överallt hörs vårens friska vilda sång.

Och de kommer till sin grotta, sitt hem i vildmarken. Och allt är som förr, tryggt och välbekant, älven som brusar där nere, skogarna i morgonljuset, allt är sej likt. Våren är ny, men den är sej lik.

”Bli inte rädd, Birk”, sa Ronja. ”Nu kommer mitt vårskrik!”

Och hon skrek, gällt som en fågel, ett jubelskrik så att det hördes långt bort i skogen.

